LIVIU RADU

MODIFICATORII

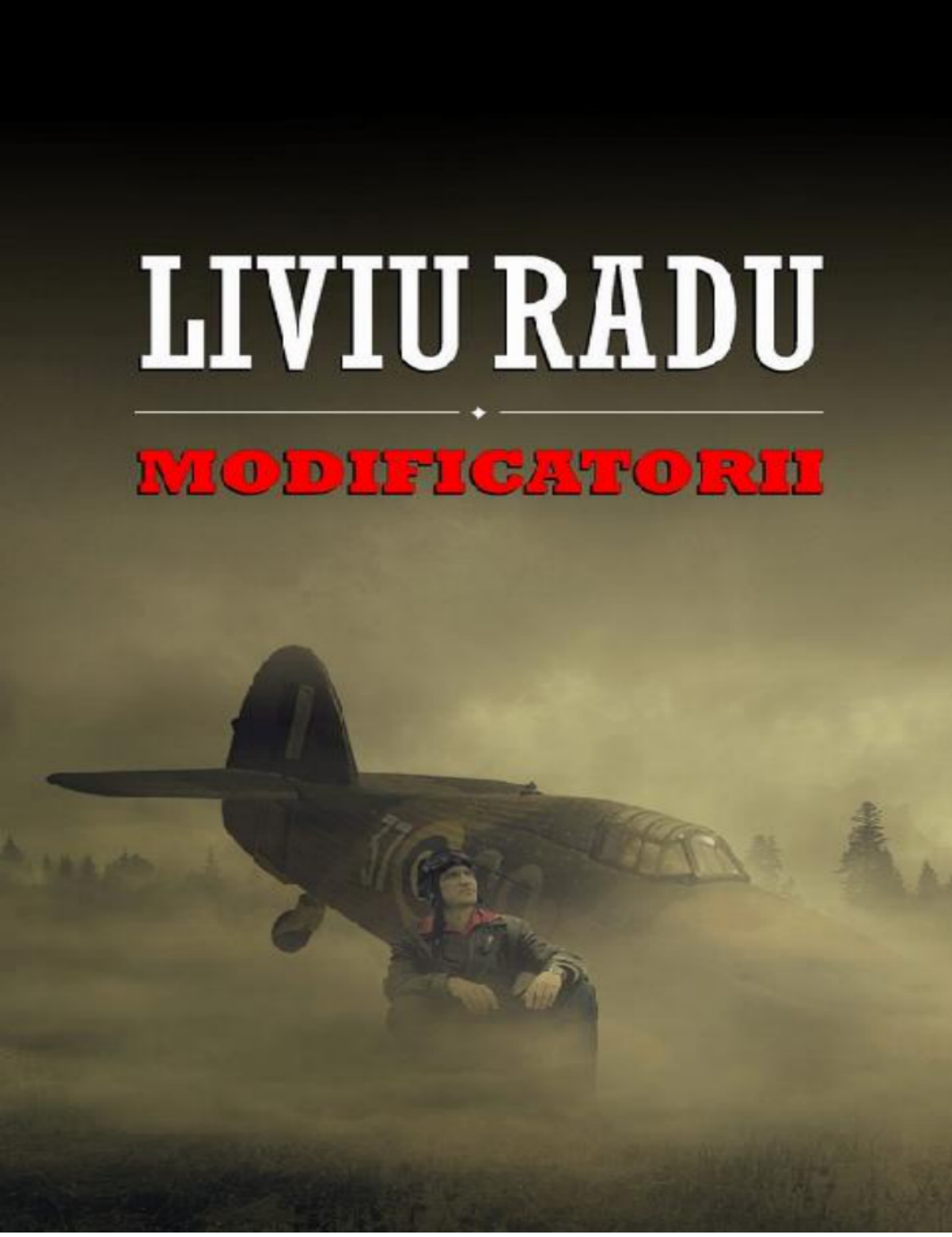

Liviu Radu

MODIFICATORII

TEXAROM & MILLENNIUM BOOKS
2011

Redactor: Michael Haulică
Ilustraţia copertei: George Grădinaru

MODIFICATORII

Copyright © Liviu Radu, 2010

Pentru această ediţie, toate drepturile sînt rezervate
editurii TEXAROM

Reproducerea integrală sau parţială a conţinutului acestui volum fără acordul scris al editorului constituie o încălcare a Legii Dreptului de autor şi se sancţionează potrivit prevederilor acesteia.

TEXAROM
www.texarom.com
e-mail: office@texarom.com
telefon: 01-520-838-0824

MILLENNIUM BOOKS
e-mail: office@millenniumpress.ro
telefon: 0371-388260

www.millenniumpress.ro

ISBN 978-606-8113-40-1

Cuprins

LUMINA TREBUIE SĂ VINĂ DINSPRE RĂSĂRIT 3
DOSARUL „HANNIBAL ANTE PORTAS“ 46
MESTECENII 61
ALLEZ LA FRANCE! 74
DESPRE AUTOR 89

LUMINA TREBUIE SĂ VINĂ DINSPRE RĂSĂRIT

1

— Mai lăsaţi-mă în pace cu Jean Marais al vostru! Da, e frumos, da, are şi ceva talent, dar dacă nu s-ar fi îndrăgostit Cocteau de el, ar avea parte şi acum de roluri minore!

Fata se ambalase zdravăn, vorbea pe un ton ridicat, fără să-şi dea seama – sau fără să-i pese – că toţi cei din jur întorseseră capetele spre ea. Apoi se linişti brusc, deveni oarecum visătoare, şi spuse, cu un alt ton:

— Am văzut săptămîna trecută la Nisa un băiat… un debutant… să-i ţineţi minte numele, pentru că e nemaipomenit! Frumos cum n-am mai văzut, talent cu carul… Gérard Philipe îl cheamă.

— Ei, bravo, Adèle s-a îndrăgostit! chicoti cineva, iar ceilalţi începură să rîdă.

Adèle se lansă în negarea frenetică a afirmaţiei prietenei sale, dar François nu mai ascultă conversaţia grupului de studenţi. Observase un individ brunet, de vreo patruzeci de ani, care îl privise cercetător, de parcă l-ar fi cunoscut – sau l-ar fi recunoscut – dar nu crezuse că-i cazul să-i atragă atenţia. Însă străinul cel bunet merse mai departe pe coridor şi ieşi în stradă, iar François îşi zise că i se păruse, că exagerase cu bănuielile, şi se linişti. Aruncă o privire în spate, îl văzu pe Jean, care părea calm şi nepăsător, aşa că fu convins că nu se întîmplase nimic.

I se părea normal să fie nervos şi să vadă în jur numai duşmani. Colonelul Berger nu apăruse în timpul cursului profesorului Febvre. Nu ştia dacă se întîmplase ceva grav sau fusese doar o simplă întîrziere. Ca atare, îşi imaginase tot ce putea fi mai rău şi nu fusese în stare să se bucure de plăcerea de a asculta prelegerea maestrului său.

Cînd colonelul îi fixase ca punct de întîlnire Collège de France, insistase să se vadă în amfitreatrul de istorie, în timpul orelor lui Lucien Febvre, al cărui student fusese cu cîţiva ani în urmă şi pe care îl admira în mod deosebit. Aprecia viziunea acestuia despre istorie, pe care o considera îmbinarea tuturor surselor de informaţii despre trecut. Istoria nu era doar o colecţie de date despre personalităţi, ci un ansamblu la care participau atît elementele sociale, cît şi cele legate de cultură, obiceiuri, tehnologie, comerţ, arte – inclusiv arta culinară – toate avîndu-şi rolul lor, iar un personaj istoric nu putea fi înţeles dacă nu pricepeai mai întîi mediul în care trăise şi acţionase…

Abia aşteptase să-l revadă pe maestru – nici nu se punea

problema să discute cu el, regulile vieţii conspirative erau deosebit de severe – dar i-ar fi fost suficient să-l vadă, să-l audă, ca să capete o doză suficientă de încredere.

Iar colonelul nu apăruse şi prin asta îi stricase toată bucuria…

Ieşi în stradă şi se opri în faţa colegiului, la intersecţia dintre Rue Saint-Jacques şi Rue des Écoles, vizavi de Sorbona. Rămase acolo un timp, lipit de perete, lăsînd studenţii care ieşeau de la cursuri să treacă pe lîngă el. Părea nepăsător şi gînditor, dar îi privea cu grijă pe toţi încercînd să-şi dea seama dacă îl urmărise cineva. Nu văzu nimic suspect. Jean se strecură pe lîngă două fete mai dolofane şi se opri la doi metri de el, prefăcîndu-se că nu-l cunoaşte.

Se întreba ce să facă. Nu ştia dacă avea rost să-l mai aştepte pe colonel, cînd în faţa lui se opri un bărbat de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat într-un impermeabil bej, cu o pălărie pe cap. Bărbatul îi făcu semn să-l urmeze, iar François se supuse. Jean îi lăsă să se îndepărteze vreo trei, patru metri, apoi se luă după ei, asigurîndu-le protecţia.

Colonelul mergea iute, fără să scoată nici o vorbă. François se întrebă de ce continua să-i spună în minte “colonelul Berger”, cînd ştia foarte bine că individul de lîngă el era André Malraux, scriitor şi revoluţionar, fost luptător în China şi Indochina, fost conducător al aviaţiei republicane în timpul războiului civil din Spania, iar acum, continuîndu-şi alunecarea treptată spre dreapta, devenise cel mai de seamă adept al generalului De Gaulle şi unul dintre principalii conducători ai rezistenţei republicane.

Vremea era frumoasă, strada era plină de lume, iar din difuzoarele prinse de stîlpii de telegraf se auzea muzică: Lily Marlène, şansonete interpretate de Edith Piaf… Atmosfera părea atît de paşnică, atît de relaxată…

Brusc, începu agitaţia. Bărbaţi care fugeau în toate părţile, femei care ţipau, strigăte şi ordine răcnite în germană…

Soldaţi nemţi, cu armele în mîini, alcătuiseră un cordon care bloca strada.

O razie.

François înlemni. Era neînarmat, avea nişte acte bine întocmite, deci măcar teoretic n-avea de ce să fie îngrijorat. Însă nu ştia cu ce avea de-a face. Era o simplă razie, menită să descopere ceva dezertori sau să găsească nişte posibili „voluntari” pentru trimis la muncă în Germania… sau li se pregătise o capcană?

Malraux rămase calm şi-i şopti lui François:

— Stai lîngă mine. Să nu faci nici o prostie. Cheamă-ţi şi colegul.

François se supuse şi-i făcu un semn lui Jean, care veni în grabă.

Apoi şeful lor se îndreptă liniştit către locotenentul tinerel care comanda grupul de nemţi. Scosese din buzunar o legitimaţie şi i-o întinse ofiţerului, în timp ce spunea:

— Ich bin colonel Berger, von Abwehr. Sie sind… *mes collaborateurs*.

François remarcă – într-o viteză care-l ului şi pe el – o sumedenie de lucruri: germana perfectă a lui Malraux; faptul că acesta îşi rostise numele nemţeşte Berg-er, nu franţuzeşte (Berjer), aşa cum o făcuse cînd i se prezentase lui, la prima lor întîlnire; îşi zise că probabil de aceea îşi alesese Malraux un pseudonim care să fie valabil şi în franceză, şi în germană, pentru ca subconştientul lui să acţioneze în orice împrejurare la fel de degajat; faptul că şeful lor îi prezentase drept colaboratori ai săi folosind un termen francez, nu german, mizînd pe faptul că termenul respectiv căpătase deja şi înţelesul de colaboraţionist, iar locotenentul neamţ înţelesese aluzia şi rînjise cu gura pînă la urechi; şi, în primul şi în primul rînd, actele lui Malraux trebuie să fi fost impecabile, pentru că neamţul acceptase că şeful rezistenţei republicane era un ofiţer superior al serviciului secret al armatei germane, îi restituise legitimaţia salutînd cu cel mai mare respect şi-i şuşotise ceva.

Malraux dădu calm din cap, mormăi un salut şi apoi trecu printre soldaţi, făcînd semn celor doi *collaborateurs* să-l urmeze.

Mai merseră un timp în tăcere, apoi, la o intersecţie, colonelul Berger (fie el Berg-er sau Berj-er) se opri şi-i spuse lui François:

— Aici ne despărţim. Puteţi să vă vedeţi liniştiţi de treabă, nu e nici o razie în Paris, pur şi simplu Il Duce vrea să viziteze Cartierul Latin. Probabil că o să aflaţi amănunte mîine, în presă. Misiunea voastră este următoarea: vă veţi duce la Jean Cocteau – la ora asta casa lui e plină de oaspeţi – şi-i veţi înmîna ultimul volum al lui Gide – un volum de teatru – volum cu dedicaţie. Îi veţi spune maestrului că maestrul – celălalt maestru, adică Gide – nu se simte bine, dar n-a avut răbdare să se înzdrăvenească pentru a-şi exprima omagiile. Cartea este obişnuită, dedicaţia e autentică, deci orice examinare a ei nu va găsi nimic suspect. Mesajul constă în oferirea cărţii. Unul dintre oaspeţi – unul anume – va remarca acest lucru şi va înţelege mesajul, pe care îl va transmite mai departe. Avînd în vedere o serie de elemente bine cunoscute în lumea artistică – înclinaţiile sexuale ale celor doi, faptul că e vorba de o culegere de piese de teatru ale lui Gide, care este oferită unui dramaturg celebru… toate astea vor atrage atenţia oaspeţilor, care vor discuta evenimentul – aşa că omul nostru va afla despre chestia asta, chiar dacă nu va fi de faţă în momentul în care veţi înmîna volumul. Trebuie doar să i-l daţi lui Cocteau într-un moment în care să nu fie ocupat cu altceva, ca nu cumva să-l ignore şi să nu provoace tevatura pe care mizăm… Îi vei spune că ai trecut pe la Collège de France, voiai să asişti la prelegerea lui Febvre, acolo te-ai întîlnit cu un fost coleg – Theodore Mollinot – care fusese rugat de Gide să ducă volumul, amicul tău era ocupat şi, la rîndul lui, te-a

rugat pe tine să-i faci acest comision. Ai înţeles?

— Am înţeles, spuse François, sigur de sine.

Nu era nimic greu de înţeles, considera că din punct de vedere al activităţii clandestine se procedase foarte bine. Mesajul avea să fie transmis fără un contact direct, el era doar un simplu mesager.

Malraux căută într-un buzunar interior al impermeabilului, scoase un plic mare de hîrtie, în care se găsea cartea, i-l înmînă lui François, dădu scurt din cap şi se îndepărtă, fără alte explicaţii. Jean se uită întrebător la camaradul său, iar acesta îl linişti:

— Ştiu unde locuieşte Cocteau. Ajungem în cîteva minute.

Şi, într-adevăr, ajunseră în cîteva minute. François sună la uşă, iar servitoarea le deschise şi-i conduse în salon fără să-i întrebe nimic.

Pe canapeaua din centrul încăperii stătea amfitrionul – François îl recunoscu imediat, îi văzuse poza prin diferite reviste – şi un ofiţer german, un individ zvelt, de vreo patruzeci de ani, în uniformă de căpitan. Camera era plină de oameni, unii stînd pe tot felul de scaune – evident, adunate de prin casă –, iar alţii în picioare, rezemaţi de perete. Ascultau cu toţi ce povestea neamţul – care vorbea o franceză impecabilă. Nu-i băgase nimeni în seamă, iar cei doi se traseră lîngă zid şi-şi găsiră o poziţie mai confortabilă, dîndu-şi seama că aveau de aşteptat.

— Dolfi era mîndru de originea sa pură. Strămoşii săi veniseră din Altostmark, de prin Tirol, şi nu se amestecaseră cu localnicii. Tatăl lui era funcţionar la vamă, se mutase cu slujba din loc în loc, ca orice slujbaş imperial. Era un tip aspru şi nu înţelegea aspiraţiile artistice ale fiului său, căruia îi dorea o carieră asemănătoare celei pe care o avusese el. Abia după moartea sa Dolfi plecase la Moskau şi studiase pictura. Deşi avea talent – i-am văzut cîteva lucrări şi vă asigur că avea un talent viguros şi original – nu reuşise să fie primit la Academia de Arte Frumoase. În preajma izbucnirii Primului Război Mondial plecase în Teutschland şi se înrolase voluntar în armata germană. Mi-a mărturisit că nu dorise să lupte în armata din Ostreich, pe care nu o considera suficient de germană, din cauza trupelor de slavi şi mongoli care slujeau în aceasta. A fost un soldat bun, a fost decorat de două ori şi a fost intoxicat grav în timpul unui atac cu gaze chimice, spre sfîrşitul războiului… Eu l-am cunoscut abia după ce a ieşit din spital. Asta era prin 1920, războiul civil abia se încheiase şi publicasem *In Stahlgewittern*…

Abia atunci îşi dădu seama François cu cine avea de-a face. Ofiţerul german era Ernst Jünger. Citise şi el *Prin furtuni de oţel* şi fusese captivat de acel realism eroic, cum îl definise cineva, cu care autorul îşi descrisese experienţele din război.

— Noi doi am discutat mult şi cred că opiniile mele l-au influenţat cumva – în perioada aceea scriam eseul *Der Arbeiter*, iar

Dolfi a preluat o serie de idei şi le-a folosit în cuvîntările sale. De fapt, nu erau doar ideile mele, erau ideile unei generaţii care luptase în război şi se pomenise că pierduse acel război din cauza trădării comunarzilor, care îşi declanşaseră revoluţia ticăloasă în cel mai nepotrivit moment cu putinţă – din punctul nostru de vedere, bineînţeles. Erau ideile unei generaţii care, după ani de zile de lupte înverşunate, se pomenise că e angrenată într-un război civil feroce… iar după toate acestea, trebuie să îndure sărăcia şi falimentul unui stat pentru care îşi vărsase sîngele…

Jünger tăcu un timp, apoi, dîndu-şi seama că era posibil ca ascultătorii să nu-i împărtăşească în totalitate părerile, îşi alese cu grijă cuvintele şi continuă:

— Dar nu despre Dolfi voiam să vă vorbesc, ci despre Horst şi despre felul în care a ajuns Hanns Heinz Ewers să scrie biografia lui Horst Wessel. Evident, pe Horst l-am cunoscut prin intermediul lui Dolfi. După cum probabil ştiţi cu toţii, Dolfi era un admirator făţiş al lui Gabriele d'Annunzio – pe care îl imita în toate privinţele – iar marşul acestuia asupra Romei, din 1922, i se păruse un exemplu demn de urmat. Numai că tentativa sa de puci, de la Kiew, s-a soldat cu o înfrîngere groaznică. (François remarcă faptul că Jünger rostise numele localităţii în felul în care îl rosteau nemţii, cu i lung – K-i-i-v – nu în felul francezilor – K-i-e-v-e, ca şi în cazul Vienei, căreia germanii îi spuneau W-i-i-n.) Guvernul republicii a înăbuşit în sînge lovitura de stat, a arestat conducătorii acesteia şi a interzis partidul nazist. Dolfi, rănit grav la plămîni, a fost arestat şi condamnat la închisoare. L-am vizitat o dată, cînd am avut treabă prin zonă, şi l-am găsit singur şi înverşunat. Alături de el era doar Horst – cred că acesta abia apucase să termine liceul şi se înscrie la facultate. Dolfi, care era grav bolnav – rana din piept declanşase afecţiuni mai vechi, provocate de intoxicarea cu gaze din război – nu era în stare de mare lucru şi zăcea în celulă. Reuşise, totuşi, să-i dicteze tînărului său adept opera sa de căpătîi, un fel de testament politic, de care aţi auzit, mai mult ca sigur, cu toţii: *Mein Kampf*. După trei ani de închisoare Dolfi s-a stins, iar nazismul părea să fi dispărut definitiv. Cu toate că nu l-am putut suferi niciodată pe Horst Wessel, trebuie să recunosc că realizările acestuia sînt ieşite din comun: a reuşit să mobilizeze în jurul său membrii iniţiali ai partidului, să atragă tineretul şi să convingă clasa mijlocie că partidul nazist reprezintă singura sa apărare împotriva comunarzilor. Sigur, ca şi Dolfi, are suflet de artist, e un poet destul de bun şi nu trebuie să uităm că a compus imnul partidului, care a reprezentat o reuşită propagandistică. Şi mai are acel magnetism personal, care atrage şi convinge pe oricine. Dar, spre deosebire de Dolfi, a dovedit că are un spirit organizatoric ieşit din comun şi foarte mult simţ al diplomaţiei…

În acel moment, servitoarea, care îi condusese în salon fără să le spună nimic, se strecură lîngă François şi-i şopti la ureche:

— Dacă doriţi un ceai sau o gustare, vă rog să veniţi în bucătărie…

Lui François invitaţia i se păru ciudată şi-şi spuse că, probabil, femeii i se făcuse milă de ei – se vedea că nu făceau parte din lumea boemei fără griji financiare din salon – dar îi era foame, îi era sete, îl dureau picioarele şi nu mai putea să stea în poziţia aceea inconfortabilă, lîngă perete… Şi nu avea nici un chef să asculte pălăvrăgeala nemţului, chiar dacă se ştia despre el că nu-i în graţiile conducătorilor nazişti şi că-i bun prieten cu Jean Cocteau şi cu Picasso…

Aşa că îi făcu semn lui Jean şi o urmă pe femeie.

În bucătărie găsiră doi indivizi care stăteau comozi la o masă, sorbind din nişte căni mari. În faţa lor era o farfurie cu tartine cu marmeladă.

Unul dintre cei doi, un tip brunet, între două vîrste, îi părea cunoscut. Celălalt era un tinerel vesel, care le rînji cu gura pînă la urechi.

— Eu sînt René Barjavel, prieteni, iar cel cu care mă cert este José Bálsam, un spaniol încăpăţînat ca un catîr din ţara sa. Cu cine avem onoarea?

François nu consideră că exista vreun motiv să-şi ascundă numele adevărat:

— François Lefort, se prezentă el. Iar colegul meu se numeşte Jean Amvroise.

— Luaţi loc, onoraţi domni, buna noastră Adolphine vă va aduce imediat cîte o cană din porcăria pe care o numeşte ceai de plante. Pînă atunci, dacă sînteţi îndeajuns de înfometaţi, serviţi-vă cu tartine cu altă porcărie, numită marmeladă de război. Şi în timp ce vă veţi ospăta regeşte, puteţi să ne ascultaţi dezbaterea şi să decideţi cine are dreptate.

Jean nu mai aşteptă o altă invitaţie şi înhăţă o bucată de pîine mînjită cu marmeladă de portocale. Servitoarea cea mămoasă rînji încîntată şi se grăbi să le aducă nişte stacane pline cu un lichid aburind. François descoperi că aşa-zisul ceai de plante era o infuzie aromată, plăcută la gust.

— Domnule Barjavel, nu văd de ce n-aş fi de acord cu ideea că H.G. Wells are dreptate şi că se poate călători în timp. Totodată, menţionez că accept acest lucru doar de dragul discuţiei, pentru că autorul englez nu oferă nici un fel de informaţii tehnice sau ştiinţifice care să-i facă invenţia credibilă.

— Bine… Atunci, am să vă expun paradoxul bunicului – aşa l-am numit eu. Am scris o poveste, volumul o să apară abia la anul, dar nu

văd de ce v-aş lăsa să aşteptaţi pînă atunci. Să presupunem că un individ inventează maşina timpului… Şi că se duce în trecut… şi-şi omoară bunicul! Atunci, întrucît bunicul său n-a apucat să aibă copii, inventatorul nostru nu avea cum să se nască şi să inventeze maşina timpului, deci nu avea cum să se întoarcă în trecut ca să-şi omoare bunicul. Ca urmare, bunicul a rămas în viaţă, s-a căsătorit şi a avut copii şi nepoţi, iar inventatorul maşinii timpului s-a născut şi a inventat maşina timpului! îşi încheie pledoaria Barjavel, foarte încîntat de sine.

— Bravo, bravo! îl aplaudă Bálsam. O logică perfectă, un paradox interesant. Ei, în realitate lucrurile nu stau chiar aşa, dar vă admir imaginaţia.

— Adică de ce nu stau chiar aşa? se bosumflă Barjavel, dar nu apucă să mai spună ceva, pentru că pe hol se auzea mişcare, venise cineva sau pleca cineva.

François se grăbi să se ducă să vadă despre ce-i vorba. Descoperi că Jünger pleca şi-şi lua rămas bun de la gazdă, care îl condusese pînă la uşă.

Apoi Cocteau se întoarse în salon, iar François se grăbi să-l urmeze. Cînd ajunseră în încăpere, iar toţi cei de acolo erau cu privirile îndreptate spre ei, François se grăbi să-şi îndeplinească misiunea.

— Scuzaţi-mă, maestre. Mă numesc François Lefort, sînt profesor de istorie la liceul din Gromoisse. Am fost astăzi la Collège de France, să urmăresc prelegerea mentorului meu, profesorul Lucien Febvre. Acolo m-am întîlnit întîmplător cu un cunoscut, care m-a rugat să-i fac un comision. Domnul André Gide vă oferă ultimul său volum – o culegere de piese de teatru – şi-şi cere scuze că starea sănătăţii îl împiedică să vină personal să vă înmîneze cartea, aşa că intenţiona să v-o transmită prin intermediul prietenului meu, care, nefiind nici el disponibil, a apelat la mine, iar eu am profitat de ocazie ca să cunosc o mare personalitate a vremurilor noastre…

Şi, de îndată ce termină de vorbit, vîrî mîna în buzunarul interior al hainei şi scoase plicul pe care i-l dăduse Malraux. I-l întinse lui Cocteau şi rămase în aşteptare.

Maestrul desfăcu plicul, scoase volumul, îl deschise, citi dedicaţia, rînji cu gura pînă la urechi şi întinse cartea, deschisă la pagina cu pricina, unuia dintre oaspeţi. Acesta citi, scoase un “Ooooo!” admirativ şi se grăbi să arate textul şi celorlalţi.

Misiunea fusese îndeplinită. Chiar dacă, prin absurd, cel care trebuia să reţină faptul că Jean Cocteau primise un volum cu dedicaţie din partea lui André Gide n-ar fi fost prezent în clipa aceea, comentariile care aveau să circule prin tot Parisul aveau să-i aducă la cunoştinţă faptul acela ieşit din comun.

Nu mai avea rost să zăbovească acolo. Mai trebuia să ţină seama şi de faptul că în curînd avea să se însereze şi urmau să intre în vigoare restricţiile de circulaţie. François se retrase cît mai discret, vîrî capul pe uşa bucătăriei şi-i şopti lui Jean că trebuie să plece. Spaniolul se ridică şi el.

— Cred că-i cazul să-mi văd şi eu de treburi… Frumos paradox, domnule Barjavel. Abia aştept să citesc cartea!

Cînd ajunseră în stradă, Bálsam zise:

— Aveam impresia că vă cunosc de undeva. Acum mi-am dat seama unde v-am văzut. Am fost astăzi la Collège de France, să mă întîlnesc cu Frédéric Joliot-Curie. Am nevoie de nişte substanţe radioactive pentru laboratorul pe care îl conduc. Cred că v-am văzut pe coridor, ieşeaţi din amfiteatrul de istorie…. Aţi urmărit o prelegere interesantă?

— Maestrul ne-a vorbit despre lumea mediteraneană din vremea lui Filip al II-lea. Da, a fost foarte interesant… a subliniat o idee mai veche a sa, aceea că istoria este creată de mii şi mii de elemente minore care, fiecare în parte, pare lipsit de importanţă, dar, toate la un loc, alcătuiesc un anumit mediu propice unor idei, unor evenimente care altfel, în lipsa acelui mediu, n-ar putea să aibă loc…

— Cam aşa vedem şi noi lucrurile, zise Bálsam. Istoria e alcătuită din evenimente care se condiţionează reciproc, care decurg unul din altul, iar dacă nu le înţelegi interdependenţa şi înlănţuirea, nu reuşeşti să pricepi fenomenul în ansamblul său. Istoria nu e creată de personalităţi, personalităţile apar atunci cînd evenimentele au nevoie de ele. Să luăm, de exmplu, Revoluţia Franceză şi războaiele care i-au urmat. Ce risipă de personalităţi! Ce cantitate enormă de oameni politici şi de genii militare, apărute din senin! Ei bine, noi credem că, de fapt, o anumită legitate impunea ca în momentul acela să aibă loc anumite schimbări, anumite întîmplări… şi că, de fapt, oamenii care le-au condus, care le-au dirijat şi care păreau că sînt autorii lor, au contat foarte puţin. Să considerăm, de exemplu, că Charles François Dumoriez ar fi murit curînd după bătălia de la Valmy… sau, hai să presupunem ceva şi mai improbabil, că ar fi dezertat şi ar fi trecut la inamic… este evident că în aceste condiţii dinastia imperială Dumoriez n-ar fi existat, iar în acest moment Franţa n-ar fi fost condusă de împăratul Charles al VII-lea… dar asta n-ar fi însemnat că imperiul n-ar fi existat, că toate acele victorii impresionante care au adus glorie Franţei şi care au împrăştiat ideile Revoluţiei Franceze în întreaga lume n-ar fi avut loc. În locul lui Dumouriez ar fi apărut un alt general, care s-ar fi proclamat împărat. Gîndiţi-vă la mulţimea de mareşali ai imperiului: Bernadotte, Murat, Ney, Berthier, Bonaparte… oricare dintre ei ar fi putut să ajungă în fruntea armatei şi a statului. După opinia noastră, fenomenele istoriei generează o anumită

emulaţie, care scoate la iveală talente latente, talente necesare împlinirii acelor fenomene… Sîntem cu toţii pionii unor forţe pe care n-am reuşit să le pricepem pe deplin, dar care există, în ciuda nepriceperii noastre…

— Ne scuzaţi, domnule Bálsam, îl întrerupse Jean, deşi conversaţia dumneavoastră este extrem de plăcută şi de interesantă, însă noi trebuie să plecăm, dacă vrem să ajungem acasă înainte să înceapă restricţiile de circulaţie…

— Da, da, aveţi dreptate, spuse spaniolul. Să vă conduc pînă la staţia de autobuz, să mai schimbăm cîteva cuvinte…

Staţia de autobuz era după colţ, ajunseră în cîteva minute. Numai că la vreo cincizeci de metri de staţie se întindea un cordon de jandarmi, care bloca strada.

— O razie? se minună Bálsam. Atunci de ce la ea participă numai francezi? Hai să mergem să vedem despre ce-i vorba…

Cei doi îl urmară fără nici un chef. Activitatea clandestină îi făcea să ocolească instinctiv autorităţile – fără a pomeni că nutreau faţă de colaboraţionişti un dispreţ pe care nu credeau că-l pot ascunde. Dar nu aveau ce face şi se bizuiau pe faptul că spaniolul – supus al unui stat neutru, dar în relaţii amicale cu Germania – avea să fie tratat cu deferenţă. Exact aşa se şi întîmplă – subofiţerul care conducea grupul de jandarmi le explică politicos că din cauza vizitei excelenţei sale, Ducele Italiei, Gabriele d'Annunzio, circulaţia în zonă era oprită.

— Şi noi cum ajungem acasă? exclamă înciudat François.

— Trebuie să ocoliţi, domnule. Nu ştim cît timp are de gînd să zăbovească în zonă excelenţa sa. Probabil că pînă în zori… Nici nouă nu ne convine, dar datoria…

François îşi spuse în gînd ce credea despre datoria lui, apoi se întoarse către Jean:

— Ce naiba facem? Nu avem cum să ajungem pe jos pînă acasă. Avem vreun prieten în zonă, să-i cerem să ne găzduiască peste noapte?

— Nu ştiu pe nimeni care să locuiască pe aici, mormăi Jean, morocănos.

— Domnilor, dacă îmi permiteţi…, interveni Bálsam. Noi avem o locuinţă la cîteva sute de metri de locul în care ne aflăm. Am fi încîntaţi să vă oferim găzduire în noaptea aceasta. Şi, eventual, dacă aveţi chef, să stăm de vorbă…

— Domnule Bálsam, aţi tot pomenit de "noi". Cine sînteţi? Pe cine reprezentaţi? întrebă bănuitor François.

— Noi, dragă domnule Lefort, "noi" sîntem Asociaţia de Studii Istorice. Un grup de amatori bogaţi, neimplicaţi politic, care ne mulţumim doar să studiem istoria privind-o din puncte de vedere mai puţin conforme cu cele ale mediilor universitare. Poate aţi auzit vorbindu-se despre noi… unii ne spun Grupul pentru Modificarea

Istoriei Oficiale…

— Mărturisesc cinstit că n-am auzit niciodată de asociaţia dumneavoastră.

— Nu-i nimic. Dacă acceptaţi ospitalitatea pe care v-o ofer în mod dezinteresat, o să vă povestim cu ce ne ocupăm. Nu vă fie frică, nu căutăm să facem prozeliţi, nici nu dorim sponsorizări.

François aruncă o privire către Jean. Privirea imploratoare a acestuia îl făcu să se decidă. Oricum, nu aveau de ales. Era clar că nu puteau ajunge acasă pe jos, iar riscul de a fi prinşi de patrulele germane era prea mare. Nu trebuia să-şi rişte libertatea, cauza pentru care luptau era prea importantă. Iar dacă spaniolul cel brunet avea intenţii mîrşave… ei erau doi tineri trecuţi prin multe, ştiau şi puteau să-şi poarte de grijă.

— Mulţumim mult, domnule Bálsam. Bineînţeles că acceptăm oferta dumneavoastră şi sperăm să nu vă deranjăm prea mult.

— Dar nu-i nici un deranj, dragii mei! Daţi-mi voie să vă conduc, locuinţa despre care v-am vorbit e în apropiere, ajungem în cîteva minute…

Merseră pe strada cu circulaţie redusă – cîţiva pietoni grăbiţi, cîţiva biciclişti şi mai grăbiţi, un automobil negru, cu însemnele armatei germane, care trecu fără grabă – şi se opriră în faţa unui gang dintre două clădiri. La un semn al spaniolului, pătrunseră în pasaj şi descoperiră, la capătul acestuia, o curte imensă, un adevărat parc, cu copaci înalţi, care nu se vedea din stradă.

— Nu bănuiam că în zona asta există aşa ceva, se minună François.

— E o proprietate veche, a unui prieten al nostru care-i suficient de bogat ca să preţuiască mai mult liniştea decît banii, îi explică spaniolul. A preferat să păstreze locuinţa aşa cum au ridicat-o străbunii săi – cu oarecari modificări şi modernizări, bineînţeles.

Merseră pe o alee mărginită de arţari stufoşi şi ajunseră la o clădire cu etaj, văruită proaspăt, cu acoperiş de ardezie cenuşie. Alături de clădirea principală se găsea un soi de hangar – sau magazie. Bálsam deschise uşa din faţă şi-şi invită oaspeţii să intre.

Din holul imens, împodobit cu tablouri de mari dimensiuni, cu scene alegorice – hol menit, probabil, petrecerilor sau festivităţilor – se deschideau mai multe uşi.

— Îmi cer scuze, dar în vremurile acestea e greu să întreţii un căsoi ca ăsta, se scuză amfitrionul. Probabil că prietenii mei îşi fac veacul în bucătărie, ca să facă economie de combustibil.

Spaniolul deschise o uşă din fundul holului şi-i invită într-o încăpere spaţioasă, o bucătărie de modă veche, cu maşină de gătit cu plită de fontă. Pe pereţi atîrnau tot felul de ustensile şi de cratiţe de aramă. În centrul camerei se afla o masă cu tăblie de granit. În

bucătărie erau doi bărbaţi, mai degrabă în vîrstă decît între două vîrste. Unul, îmbrăcat într-un costum negru, la două rînduri, cu lavalieră, stătea în picioare, gînditor şi privea pe fereastră, uitîndu-se la ceva ce mai degrabă se afla în mintea sa decît în curtea umbrită de arţari. Celălalt, într-un halat cafeniu, uzat, cu guler de blană, trebăluia de zor, mestecînd într-o oală de pe plită. Cînd auziră uşa, cei doi se întoarseră către nou-veniţi.

— Bine v-am găsit, prieteni, spuse Bálsam. Avem oaspeţi. Daţi-mi voie să vi-i prezint pe François Lefort şi pe Jean Amvroise.

Apoi se întoarse către cei doi tineri şi le spuse:

— Prietenii mei sînt… maestrul Michel, spuse el, arătînd spre bărbatul în halat, şi domnul… Germain, adăugă, făcînd un semn către individul de lîngă fereastră.

François, care observase modul oarecum ciudat în care îi fuseseră prezentaţi cei doi, remarcă şi nasul coroiat şi înfăţişarea vag semită a maestrului Michel şi-şi zise că, probabil, acesta era un evreu care se ascundea de autorităţile germane. Acest lucru îl linişti, pentru că în acest caz putea fi sigur că Bálsam nu colabora cu ocupanţii şi nu-i întinsese vreo cursă. Oricum, îşi propuse să rămînă în continuare atent, să fie prudent şi gata să acţioneze.

Domnul Germain îl întrebă ceva pe Bálsam, vorbind într-o limbă necunoscută lui François, iar acesta avu impresia că folosise numele Giuseppe, nu José. Dar acest lucru nu avea nici o importanţă, îşi zise el. Bálsam îi răspunse afirmativ, după toate aparenţele, iar Germain se lumină la faţă şi veni să strîngă mîinile celor doi oaspeţi.

Michel îşi abandonă şi el cratiţa, îi îmbrăţişă călduros pe cei doi tineri, de parcă ar fi fost nişte persoane pe care le aştepta de multă vreme, apoi zise, plin de voioşie:

— Aţi picat la ţanc. Tocmai ne pregăteam să cinăm. Sper că nu ne veţi refuza, deşi, în vremurile astea de restrişte, nu vă putem oferi mare lucru.

Desigur, pentru cineva obişnuit cu belşugul, cina aceea nu era cine ştie ce: nişte brînză de capră şi nişte sardele ca antreu, însoţite de un armagnac vechi şi aromat, o tocană gustoasă, ce părea gătită după o reţetă din alte vremuri, cu tot felul de ierburi şi de ingrediente bizare – stropită cu un vin roşu simplu, fructat – şi o plăcintă cu mere. Dar pentru doi tineri flămînzi, obişnuiţi cu raţiile şi cu surogatele războiului, cina aceea părea un ospăţ din nişte vremuri idilice.

— Avînd în vedere că sînt supus spaniol, primesc din cînd în cînd pachete prin intermediul ambasadei, le explică Bálsam. Iar dacă ai bani, mai găseşti cîte ceva şi în Paris…

După ce maestrul Michel strînse masa, refuzînd cu oroare propunerea lui François de a-l ajuta, Bálsam aduse o sticlă de coniac şi turnă cîte o porţie generoasă fiecărui comesean.

— Dragii mei, sper că nu sînteţi chiar atît de obosiţi încît să doriţi să mergeţi la culcare chiar acum. Noi, ca nişte pasionaţi ai istoriei, profităm de orice împrejurare ca să discutăm despre subiectul care ne interesează. Iar dumneavoastră, domnule Lefort, sînteţi licenţiat în istorie, aţi fost elev al profesorului Lucien Febvre… deci opiniile dumneavoastră sînt deosebit de importante pentru noi. Dacă nu vă e cu supărare, care e domeniul în care aţi intenţionat să vă specializaţi?

— Istoria Estului Europei din Evul Mediu mijlociu, de după migraţiile popoarelor şi pînă la colonizarea germană.

— Foarte interesant!

— Din nefericire, războiul m-a împiedicat să-mi continui activitatea. Am fost mobilizat, am luptat pe front… iar acum sînt mulţumit că am găsit un post de profesor într-un liceu de provincie… Deci nu am ce să vă povestesc despre mine. Mai bine ne-aţi spune cîte ceva despre asociaţia dumneavoastră.

— Imaginaţi-vă că-i vorba despre un joc intelectual… la care participă un număr oarecare de persoane pasionate de istorie, dar care nu au păreri preconcepute… şi care ştiu că mecanismul istoriei e complicat şi greu de desluşit… Jocul nostru, domnule Lefort, constă în a stabili o temă, pe care o analizăm apoi cu toată seriozitatea. Ne întrebăm ce s-ar întîmpla dacă într-un anumit moment lucrurile s-ar desfăşura altfel decît ştim cu toţii că s-au desfăşurat. Şi analiza riguroasă a evenimentelor posibile duce, aproape întotdeauna, la concluzii deosebit de interesante…

— Nu-mi dau seama cît de interesante sînt concluziile dumneavoastră dacă nu-mi daţi măcar un exemplu, mormăi Jean.

— Ultimul subiect pe care l-am dezbătut a fost următorul: istoria s-ar fi schimbat dacă, în ajunul nopţii sfîntului Bartolomeu, hughenoţii ar fi fost avertizaţi că se pregăteşte masacrarea lor şi ar fi reuşit să fugă din Paris?

— Chiar că-i un subiect interesant! exclamă François. Şi care au fost concluziile dumneavoastră?

— Că nu s-ar fi schimbat mare lucru. Războiul religios ar fi continuat – hughenoţii ar fi dispus de mai multe căpetenii de valoare, dar concurenţa între acestea n-ar fi permis obţinerea unor rezultate mai bune decît au obţinut în lipsa lor… Adică, domnii mei, uneori încercarea de a schimba cursul evenimentelor nu are nici un efect, pentru că anumite legităţi istorice impun să se obţină un anumit rezultat, care este condiţionat de o anumită stare socio-istorică, de o anumită situaţie a unor grupuri mari de oameni – categorii sociale, culturale, religioase etc. –, iar acţiunile unor persoane particulare nu pot modifica în mod fundamental acea stare.

— Un joc intelectual interesant şi subtil, spuse François, sincer impresionat. Dar pe mine mă obsedează o altă problemă, iar jocul pe

care vi l-aş propune eu este un pic altfel. Numai că nu ştiu cum să vi-l prezint. Nu ştiu dacă o să mă fac înţeles…

Domnul Germain păru că aşteptase îndelung o asemenea remarcă, pentru că izbucni, oarecum nejustificat:

— Sîntem nerăbdători să vă auzim propunerea, domnule Lefort.

François se uită mirat la el, nedîndu-şi seama dacă individul vorbea serios sau era doar sarcastic.

— Lăsaţi băiatul să vorbească, interveni maestrul Michel, cu vocea sa domoală. Tinere, începe cu începutul. E cea mai bună soluţie. Cît despre temerea că nu o să fii înţeles… Eu m-am străduit, cîndva, să fiu cît mai explicit în anumite catrene, dar rezultatul a fost cu totul altul…

Domnul Germain pufni în rîs, Bálsam rînji şi el, iar maestrul Michel zîmbi, fără să se simtă jignit.

Fără să înţeleagă despre ce-i vorba şi simţind că veselia celor trei era provocată de ceva ştiut numai de ei, François se linişti brusc şi începu să vorbească, fără nici o reţinere, fără nici o temere:

— Ca să ajung la problema pe care vreau să v-o propun, trebuie să încep cu începutul, aşa cum m-a sfătuit maestrul Michel. Secole de-a rîndul, istoria şi soarta Franţei au fost limpezi: a luptat pentru supremaţia Europei şi a lumii cu Anglia sau cu Spania. Erau războaie locale, cu rare extinderi în Asia sau America. Efectivele implicate nu erau niciodată atît de mari încît să secătuiască naţiunea. Niciodată nu se lupta pe două fronturi, niciodată resursele duşmanului nu erau mai mari decît ale noastre. Apoi, după războaiele imperiale, Europa s-a trezit în întregime. La orizont a apărut un duşman nou, puternic şi tenace: Germania. Sigur, regatul francez luptase şi pînă atunci cu Imperiul German, dar împăratul acestuia îşi avea reşedinţa în Europa răsăriteană, la Kiew sau la Moskau, iar statele germane de la graniţa noastră – Palatinatul, Bavaria sau altele erau state mici, care erau supuse doar formal împăratului german şi care preferau să fie în relaţii bune cu Franţa. Dar cînd statele germane din centrul Europei au fost unite într-un singur imperiu, Teutschland, am fost învinşi iute şi catastrofal. Împăratul Charles al IV-lea a trebuit să abdice, s-a proclamat a doua republică… şi am avut un moment de răgaz pentru că Teutschland a intrat în conflict cu vechiul imperiu german din răsărit, Ostreich. Cît timp nemţii s-au luptat între ei, am profitat de ocazie ca să ne aliem cu vechiul şi tradiţionalul nostru duşman, Anglia, îngrozit şi el de pericolul comun.

— Acela a fost un moment important, mormăi domnul Germain. N-aş fi crezut că vechii duşmani se puteau împăca, după secole de conflicte…

— Din nefericire, cele două imperii germane şi-au rezolvat diferendele şi au făcut front comun. Iar tabăra occidentală, cu aliaţii

săi mai mici, s-a trezit că trebuie să lupte din răsputeri împotriva unei forţe redutabile, ce unea sub disciplina germană masele de slavi şi mongoli ce nu fuseseră încă asimilate. Şi, pentru ca pericolul să fie mai mare, nemţii reuşiseră să-i atragă de partea lor şi pe turci, singurii care ar fi putut să-i ameninţe din sud. Bine, nu vă mai povestesc ceea ce ştiţi cu toţii, dar adevărul este că noi am reuşit să cîştigăm Primul Război Mondial doar pentru că în Ostreich a izbucnit revoluţia comunarzilor, revoluţie care a fost finanţată şi sprijinită logistic şi moral de puterile occidentale, chiar dacă în fruntea acestei revoluţii s-a aflat un monstru precum Joséf Stahl. Oricum, statele germane au fost înfrînte, au fost dezmembrate în stătuleţe lipsite de putere…

— Şi totul s-a terminat cu bine, zâmbi maestrul Michel.

— Totul *părea* că s-a terminat cu bine pentru lumea noastră, îl corectă François. Franţa a redevenit imperiu… dar Germania s-a trezit din nou, a reuşit să unifice într-un singur stat toate frînturile vechiului imperiu, a reuşit să-şi asigure colaborarea făţişă sau indirectă a Italiei, Japoniei, Turciei şi Persiei… Ne-a atacat şi ne-a zdrobit în mod umilitor, împăratul Charles al VII-lea a capitulat şi se află într-un soi de arest de lux la Vichy… iar generalul De Gaulle a proclamat republica în Louisiana şi colaborează cu englezii în lupta împotriva Germaniei, permiţîndu-le acestora să ne ocupe teritoriile din America şi să le folosească resursele în lupta împotriva germanilor… Anglia n-a găsit nimic mai bun de făcut în lupta împotriva Japoniei şi Germaniei decît să-i sprijine pe comunarzi, care nu ne vor ierta niciodată pentru contribuţia pe care am avut-o la înăbuşirea revoluţiei lor. Avem acum în Franţa rezistenţă imperială, republicană, comunardă, mişcări de rezistenţă care luptă împotriva nemţilor, dar luptă şi între ele… Iar dacă vom cîştiga vreodată războiul acesta, cum vom explica oamenilor că vom fi siliţi să-i lichidăm pe comunarzii care au luptat eroic împotriva cotropitorilor? Avem probleme mari, iar viitorul Franţei mi se pare a fi foarte sumbru. Pentru început, nu cred că englezii se vor retrage din Louisiana… Coloniile africane vor independenţă… Dar nu despre asta voiam să vă vorbesc. Aceste lucruri îi obsedează pe toţi francezii adevăraţi. Pe mine mă obsedează o altă întrebare, care-şi are sursa în studiile mele. Iar această întrebare, pe care v-o propun ca temă de studiu pentru asociaţia dumneavoastră, este următoarea: a existat vreodată posibilitatea ca în estul Europei să ia naştere un stat puternic, de durată, care să reprezinte o ameninţare pentru Germania? Pentru că Franţa nu poate să facă faţă unui duşman atît de puternic precum Germania decît dacă acesta este ameninţat fără încetare de un inamic la fel de puternic, care îl poate lovi oricînd pe la spate… Sigur, întrebarea este pur ipotetică, istoria, după cum ştim cu toţii, nu poate fi schimbată, dar aş dori să aflu dacă măcar în teorie există această posibilitate…

Cei trei amfitrioni se priviră încîntaţi. Se părea că tema propusă le plăcea – sau că discuţia evolua într-un mod pe care îl prevăzuseră. Dar François nu se sinchisi şi înlătură în grabă orice suspiciune. La urma urmei, era un simplu joc…

— Frumos subiect şi plin de posibilităţi, exclamă meastrul Michel, frecîndu-şi mîinile. Şi presupun, avînd în vedere pregătirea dumneavoastră, domnule Lefort, că sînteţi dispus să ne oferiţi şi o soluţie… măcar ca punct de pornire a discuţiilor…

François zîmbi stînjenit, mai sorbi din coniac, să-şi facă un pic de curaj, şi-şi dezvălui vechea obsesie:

— M-am gîndit de multe ori că dacă slavii din răsăritul Europei ar fi alcătuit un stat puternic, iar acel stat ar fi fost în stare să se opună invaziei germanice… atunci Ostreich n-ar fi existat, sau ar fi existat doar în leagănul său iniţial, în Altostmark…, iar Germania ar fi fost limitată la o zonă din centrul Europei…

— Deci propuneţi un stat slav… da, sigur, au existat premise, zise gînditor domnul Germain. Statul kiewean al varegilor, care varegi conduceau masele de slavi din cîmpiile actualei Ukraine… Numai că statul varegilor, un stat care a avut perioada sa de glorie, a fost distrus în timpul invaziei mongolilor… iar acele părţi ale sale care au supravieţuit, oraşele din nord, Pskov şi Novgorod, au fost cucerite de germani atunci cînd aceştia şi-au început marşul triumfal către răsărit…

— Deci prima concluzie, interveni Bálsam, este că statul răsăritean pe care vi l-aţi imaginat dumneavoastră nu putea să apară decît după sfîrşitul invaziei mongole… adică pe la începutul secolului al XIII-lea… pentru că altfel ar fi fost distrus de hoardele asiatice…

— După cum probabil că ştiţi, invazia germană a început la 1201, prin debarcarea unor trupe în Riga, care a devenit reşedinţa Ordinului Livonian. Mai tîrziu, acest ordin a devenit o parte a Ordinului Cavalerilor Teutoni. Ulterior, magistrul ordinului, Albert von Buxthoeven, împreună cu fratele său Hermann, a condus cruciada împotriva slavilor păgîni sau ortodocşi. Cavalerii livonieni au cucerit ce mai rămăsese din statul kiewean, au colonizat germani aduşi din patria întemeietorilor ordinului lor, Saxonia, şi au germanizat masiv populaţia locală. Au cucerit la începutul anului 1241 oraşul Pskov, iar în anul următor, în aprilie, Novgorodul. A rămas celebră bătălia din 5 aprilie 1242, de pe gheaţa lacului Peipus, în care cavaleria în armuri a cavalerilor ordinului livonian a zdrobit infanteria novgorodenilor, condusă de un cneaz care cu un an şi jumătate în urmă îi învinsese pe suedezii care profitaseră de împrejurări şi încercaseră să cucerească ei rămăşiţele statului kiewean…

— Da, Alexandru Newski, zise domnul Germain. Un principe viteaz şi înţelept… dar care, în anarhia stătuleţelor slave, nu dispunea

de prea multă putere… aşa că, în ciuda evidentului său talent militar, n-a putut să facă mare lucru împotriva maşinăriei de război germane…

Sticla de coniac se golise, iar maestrul Michel se grăbi să scoată încă una, dintr-un cotlon numai de el ştiut, şi să toarne din nou în pahare.

Jean băuse puţin pînă atunci, dar sorbi din paharul abia umplut – pentru că bătrînul în halat umpluse zdravăn paharele, nu se mulţumise ca primele dăţi să toarne doar pe fundul recipientelor în formă de sferă, cu deschizătură mică, pentru ca băutorul să se bucure pe deplin de aroma băuturii. François îl imită şi el, cît despre cei trei amfitrioni, aceştia păreau a fi băutori antrenaţi şi pasionaţi, pentru că gustau de zor din licoarea chihlimbarie. Coniacul dezlegase limbile şi dezlănţuise imaginaţia. Toţi cei cinci comeseni erau bine dispuşi, guralivi şi încîntaţi de tema pe care o dezbăteau.

— Deci, ca să revenim la ceea ce voiam să vă propun… iată care a fost ideea mea, o idee care mă obsedează încă din timpul facultăţii: dacă acest Alexandru Newsky i-ar fi înfrînt pe teutoni? Atunci, invazia germană ar fi fost oprită încă din faşă, iar stătuleţele slave existente în răsăritul Europei ar fi continuat să existe… s-ar fi dezvoltat, iar cu timpul s-ar fi unit într-o entitate statală puternică, reprezentînd o ameninţare continuă împotriva Germaniei, care ar fi fost obligată să lupte pe două fronturi şi n-ar mai fi fost în stare să cotropească Franţa…

François sorbi din nou din coniac, apoi adăugă, cuprins de-o tristeţe de beţiv:

— Da, aşa s-ar fi întîmplat, dacă naţiunea noastră ar fi avut pic de noroc, dacă soarta ne-ar fi zîmbit şi nouă măcar o dată…

— Ei, lasă, prietene, nu-i chiar aşa, Franţa a avut momentele ei de glorie, încercă să-l consoleze domnul Germain.

— Da, sigur, dar mi-ar fi plăcut să-i văd pe nemţi cum o luau peste bot! se tîngui François şi mai trase o duşcă din coniac.

Ceilalţi îi ţinură companie, iar maestrul Michel se grăbi să umple din nou paharele.

— Da, ar fi fost minunat! Mi-ar fi plăcut să-i văd pe cavalerii ăia îngîmfaţi luînd-o pe coajă! îşi exprimă părerea şi Jean.

— Ce ziceţi, domnilor? Le arătăm tinerilor noştri prieteni cum s-au desfăşurat lucrurile? se hlizi Bálsam, iar ceilalţi doi dădură veseli din cap, hohotind discret.

— Poftiţi, domnilor, să vedeţi un spectacol cum n-aţi mai văzut şi cum n-o să mai vedeţi! spuse, imitînd un prezentator de circ, domnul Germain.

— Luaţi-vă şi paharele, spuse maestrul Michel, scotocind într-un dulap şi scoţînd la iveală o altă sticlă cu coniac.

Cei doi invitaţi se ridicară destul de greu de pe scaune, îşi luară paharele goale şi se împleticiră după gazda lor, care-i conduse în holul cel mare de la intrare, apoi deschise o uşă şi-i invită să intre într-o încăpere ce semăna cu un mic cinematograf.

Pe peretele opus uşii se afla un ecran de pînză, iar în faţa acestuia erau rînduite vreo zece scaune comode. Chiar lîngă intrare se găsea un aparat masiv, într-o cutie de metal vopsit cenuşiu, din care ieşea un tub – toată chestia aceea părea un proiector de film. Cînd trecu pe lîngă el, Bálsam apăsă un comutator, iar aparatul începu să zumzăie.

Domnul Germain se aşeză pe unul dintre fotolii, în faţa căruia se găsea o măsuţă, pe care era aşezată un soi de maşină de scris, cu o tastatură ce părea să fi fost călcată de-un tren, pentru că arăta foarte turtită. Pe tastatura aceea ciudată se găsea o fîşie de sticlă, în care erau inserate – probabil – circuite electrice, pentru că licărea bizar, iar François avu impresia că vede nişte cifre luminoase. Chestia asta îl amuză nespus, începu să chicotească… apoi avu impresia că i se uscase gura, se uită cu mîhnire la paharul gol pe care îl ţinea în mînă şi descoperi, surprins, că i-l umpluse cineva – cine putea să facă o asemenea chestie în afară de maestrul Michel, un adevărat maestru al furişatului şi al turnatului în pahare, pentru că altfel de ce i s-ar fi spus maestru? Ideea îl distră teribil, sorbi din coniac şi-l bucură arsura plăcută a acestuia pe gît şi în stomac, se lăsă în voia căldurii pe care o răspîndea băutura în trupul lui obosit, simţi nevoia să se aşeze, pentru că picioarele i se transformaseră în fîşii de cauciuc şi nu-l mai ţineau… simţi braţul puternic al spaniolului sprijinindu-l, ajutîndu-l să se aşeze… îl auzi pe domnul Germain bombănind de unul singur:

— 5 aprilie 1242 aţi zis… lacul Peipus… unde naiba e lacul ăsta? O să dau o căutare… aveţi un pic de răbdare… dacă nu mi-a dat nimeni coordonatele geografice…

Apăsă nişte taste, apoi din proiector ţîşniră raze luminoase, care se opriră pe ecran, formînd o imagine înceţoşată. Domnul Germain tasta de zor, imaginea se limpezi, iar François zări un lac acoperit de gheaţă, văzut de undeva, de sus. Apoi imaginea se modifică din nou, apărură oameni îmbrăcaţi în armuri, care se agitau şi răcneau, dar fără să se audă nimic. Domnul Germain mai atinse încă o dată tastele, unghiul din care era redată imaginea se modifică, iar acum se vedeau limpede două şiruri de luptători care se apropiau unii de alţii, pe gheaţa lacului: un grup de călăreţi în armuri grele, cu lănci lungi, cu mantii albe, cu cruce neagră pe ele, cu coifuri cu panaşuri colorate; în cealaltă tabără, un grup de pedestraşi înarmaţi cu securi cu cozi lungi, cu lănci imense şi cu scuturi rotunde, din lemn acoperit cu piele. În urma cavalerilor veneau scutieri şi pedestraşi în armuri uşoare, iar printre pedestraşii cu scuturi rotunde se găseau şi cîţiva călăreţi, cu spade imense…

Cavalerii în armuri dădură pinteni cailor – la un semn pe care François nu-l văzuse, sau la un semnal dat de o trompetă pe care nu putea s-o audă. Oricum, se mişcară la unison, năvăliră în şirurile de boieri slavi şi le zdrobiră sub greutatea cailor de luptă…

François privea ca vrăjit măcelul şi se întreba ce film era. Nu recunoştea actorii, iar realismul realizării îl impresiona.

— Cred că am văzut suficient, spuse José Bálsam. Ce ziceţi, dragi colegi, îi îndeplinim visul tînărului nostru prieten? *E che sera, sera!*

— Una sau două? întrebă cu un calm nepămîntean maestrul Michel.

— Două, hotărî cu generozitate Bálsam. N-are rost să ne zgîrcim. Dragi prieteni, să închinăm în cinstea victoriei viitoare a cneazului Alexandru Newsky, învingătorul *Bătăliei de pe gheaţă!*

Sorbiră cu toţii, domnul Germain chinui din nou tastatura, iar pe ecran apărură imaginile pe care le mai văzuseră: şirurile de oşteni care se îndreptau încet către duşman.

Puseseră filmul de la început? De ce? se întrebă François.

Cavalerii Ordinului Livonian dădură pinteni cailor, se năpustiră către novgorodeni…

Şi atunci se întîmplă ceva.

Cneazul Alexandru Iaroslavici privea coloana de cavaleri care se pregăteau de atac. Papistaşii cei nemernici erau soldaţi buni, dar luptau pentru o cauză rea, iar Domnul cel milostiv nu avea să fie de partea lor. Pentru că aici nu se înfruntau două armate, două naţii, ci două credinţe, dintre care numai una era cea adevărată, iar Dumnezeu avea să încline balanţa de partea celor drepţi.

Căci erau tare întortocheate căile Domnului, iar pedeapsa pentru păcate era dată, uneori, prin intermediul uneltelor diavolului, precum tătarii cei sălbatici şi neîndurători… Dar mai uşor te înţelegeai cu păgînii decît cu cei care cunoscuseră dreapta credinţă şi să abătuseră de la calea ei…

Oastea Marelui Novgorod aştepta hătărîrea conducătorului său, privind cu încordare cavaleria grea ce începuse să se pună în mişcare. Oastea novgrodrodeană era o oaste de strînsură: boieri din oraş şi voinicii acestora, luptători de meserie, bine înarmaţi şi pregătiţi să-şi dea viaţa pentru cetate şi credinţa ei; dar şi oşteni de mîna a doua, chiar şi a treia, ţărani de pe moşii, tîrgoveţi şi meseriaşi, cu arme de slabă calitate, cu lănci şi cu topoare, îmbrăcaţi în caftane şi încălţaţi cu pîslari, veşminte potrivite vremii aspre – pentru că deşi era început de aprilie, lacul era acoperit cu gheaţă, iar gerul muşca amarnic –, dar care nu reprezentau o pavăză prea grozavă împotriva spadelor tăioase ale teutonilor.

Iar Alexandru Iaroslavici aştepta, privea şi gîndea, întrebîndu-se dacă Domnul îi va dărui şi de data aceasta victoria, ca în cazul luptei cu

suedezii, de pe rîul Newa – numai că atunci năvălise peste şvabi pe neaşteptate, nu-i lăsase să se desfăşoare, şi mica sa armată făcuse adevărate minuni. Fusese mîna Domnului la mijloc, era clar, dar Dumnezeu îşi va întinde mîna şi de data asta? Pentru că acum era o înfruntare directă, oştile stăteau faţă în faţă, iar dacă ţinea seama de număr şi de calitate, teutonii cei blestemaţi aveau toate avantajele…

Însă de va cîştiga şi de data asta, boierii cei cîrtitori ai Novgorodului aveau să-i recunoască meritele şi puterea, sau aveau să-l izgonească, fără pic de recunoştinţă, aşa cum făcuseră de îndată ce dispăruse ameninţarea suedeză?

Doamne, ştii că pentru slava Ta lupt, că în numele Tău şi pentru dreapta credinţă vreau puterea, fiindcă amar şi amarnic lucru e conducerea oamenilor, trebuie să fii tare precum stejarul uneori, dar şi mlădiu ca trestia cîteodată… Doamne, de-mi vei dărui şi de data asta izbînda, făgăduiesc să mă înţeleg cu tătarii astfel încît să se mulţumească doar cu bani – pentru că oricum nu luăm bogăţiile cu noi, pe lumea cealaltă – şi să lase bieţii creştini în pace, să Te slăvească şi să-Ți respecte legile. Căci păgînii se mulţumesc să te jefuiască de bunuri, uneori îţi iau şi viaţa, dar papistaşii vor mai mult de atît, vor să ne fure şi sufletele! Iar sufletele noastre, Doamne, sînt numai ale Tale!

Alexandru Iaroslavici, care era cu cel puţin un cap mai înalt decît cei din jur, ridică mîna şi răcni din răsputeri:

— În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh, înainte!

Oastea intonă o voina*, un cînt de război lent, cu ritm constant, care ajuta la păstrarea ordinei în timpul înaintării, şi, în ritmul acelui cînt cu conţinut religios, începu să se îndrepte către duşman. Soldaţii îşi încredinţaseră sufletele Atotputernicului, se împărtăşiseră şi se spovediseră în ajun, iar acum, împăcaţi cu lumea şi cu Dumnezeu, erau gata să-şi dea viaţa pentru cetate şi credinţă.*

În faţa lor, cavalerii livonieni se pregăteau să şarjeze. Trîmbiţele sunară, flamurile se înălţară, iar caii o luară la goană pe gheaţă.

Alexandru Iaroslavici îşi zise că alesese gheaţa lacului Peipus ca loc al bătăliei crezînd că oastea sa, încălţată cu pîslari sau cu opinci din împletitură de coajă de tei, avea să se ţină bine pe picioare, iar caii cei greoi vor aluneca… numai că bidiviii teutonilor erau bine potcoviţi şi năvăleau către ei ca un tăvălug ce avea să-i facă una cu pămîntul…

Şi atunci, din înaltul cerului se prăvăli un soi de fulger – deşi cine mai văzuse fulger pe timp de iarnă? – care lovi gheaţa în faţa teutonilor, făcînd-o să se sfarme în bucăţi… apoi un alt fulger izbi suprafaţa îngheţată a apei în urma călăreţilor, între aceştia şi pedestraşii care se străduiau să se ţină după ei…

Unii dintre cai, care aveau viteză prea mare, nu reuşiră să se oprească, în ciuda străduaniei călăreţilor, şi căzură în apa rece, fiind traşi la fund de armurile grele.

Novgorodenii rupseră rîndurile şi năvăliră, urlînd din răsputeri, către duşmanii ce-şi pierduseră cumpătul. Alexandru Iaroslavici era în fruntea lor, alergînd cu paşi mari şi fluturîndu-şi spada imensă.

Doamne, Dumnezeule, ai făcut iarăşi o minune, fie numele Tău slăvit! Aşa cum vor pieri astăzi papistaşii teutoni, aşa să piară toţi duşmanii Tăi! Amin!

François Lefort se trezi a doua zi cu o mahmureală cruntă. Nu-şi amintea cînd ajunsese în pat, ţinea minte doar că filmul pe care îl vizionaseră se terminase într-un mod ciudat, cu nişte fulgerări care acoperiseră ecranul şi cu vălmăşagul sălbatic, de-un realism barbar, al măcelului ce pusese capăt luptei.

Pieriseră cîteva zeci de cavaleri şi vreo sută sau două de pedestraşi – dar în vremurile acelea, armatele nu erau mari, iar victoriile se obţineau cu jertfe puţine…

Îl trezi şi pe Jean, care sforăia într-un pat alăturat, şi ieşiră din dormitor.

Pe coridor îl întîlniră pe spaniolul cel brunet, care tocmai ieşea din bucătărie, ca şi cum ar fi ştiut că părăsiseră încăperea.

— Poftiţi la o cafea, îi invită el. O cafea adevărată, adusă din Brazilia… am primit-o prin intermediul ambasadei…

— Mulţumim, dar trebuie să plecăm, îl refuză François. Mulţumim pentru găzduire, mulţumim şi pentru filmul pe care ni l-aţi arătat… Interesantă plăsmuire… dar părea mai degrabă un reportaj decît un film artistic… oricum, se pare că arta cinematografică nu-i de mine, n-am reuşit să înţeleg frumuseţea unei asemenea creaţii…

— Tinere prieten, spuse zîmbind Bálsam, ceea ce ai văzut nu-i o plăsmuire… Îţi dau un sfat: cînd vei avea puţin timp liber, du-te la o bibliotecă, oricare, şi citeşte cîte ceva despre istoria Europei de răsărit, citeşte despre perioada pe care ai studiat-o amănunţit… Şi dacă o să ai vreo nelămurire, aici vei găsi întotdeauna pe cineva dispus să-ţi dea explicaţiile necesare.

Peste cîteva zile, François nimeri la o bibliotecă – nu pentru că urmase sfatul spaniolului, ci pentru că Malraux stabilise locul de întîlnire în sala de lectură a Bibliotecii Imperiale, de pe strada Richelieu.

Ştiind că şeful său nu-i foarte punctual, şi ca să nu atragă atenţia, Lefort se gîndi să profite de ocazie şi să studieze un pic. Consultă catalogul cărţilor de istorie şi descoperi o lucrare pe care nu o cunoştea: *Scurtă istorie a Rusiei moscovite.* Ceru cartea, destul de veche şi de uzată, şi îl cuprinse destul de curînd o durere de cap incredibilă.

Se întrebă dacă nu cumva visa sau dacă avea halucinaţii. Sau, mai degrabă, dacă era victima unei farse, a unei farse complicate şi cu un

rost pe care nu-l pricepea.

Pentru că lucrarea aceea, traducerea în franceză a unui mic tratat scris de cercetătorii de la Institutul de Istorie din Moskau, vorbea despre o lume inexistentă, o lume despre care nu ştiuse nimic pînă atunci şi care apăruse brusc, ca din senin.

Lucrarea aceea vorbea despre un stat care era moştenitorul Rusiei Kiewene. Iar Rusia Kieweană durase, prin intermediul Novgorodului şi Vladimirului, ceva mai mult decît ştia el că existase.

François găsi po scurtă biografie a lui Alexandru Newksy, învingătorul cavalerilor livonieni, care fusese recunoscut de Hoarda de Aur drept cneaz al Vladimirului.

Ca urmare a victoriei acestuia de pe gheaţa lacului Peipus, invazia germană fusese oprită… şi în răsăritul Europei apăruseră state slave – supuse tătarilor, e drept, dar entităţi statale care nu suferiseră influenţa germană.

După un timp, ofensiva germană, oprită pentru moment, fusese reluată, Novgorodul căzuse, în cele din urmă, iar descedenţii lui Rurik îşi continuaseră existenţa în calitate de conducători ai unui stat rus cu capitala în Moscova – actualul Moskau.

Apoi ultimul descendent al lui Rurik fusese asasinat, urmase o perioadă de tulburări, Poland – regatul condus pe atunci de o dinastie suedeză – cucerise bucăţi zdravene din Ukraina şi Rusia Albă, colonizînd scandinavi şi germani saxoni în regiunile abia cucerite… În Rusia moscovită se ridicase la putere dinastia Romanovilor care, în cele din urmă, pierise din cauza luptelor pentru putere dintre membrii săi…

Între timp, Poland ajunsese să facă parte din Imperiul German, Rudolf al II-lea fiind ales rege al acestui stat. Iar Rudolf (mare colecţionar de titluri şi state, pentru că era nu numai împărat al Imperiului German, ci şi rege al Cehiei, Ungariei, Poloniei şi arhiduce al Ostmark), după cum descoperi François într-o biografie a acestuia, nu mutase capitala imperiului la Moskau, aşa cum ştia el, ci la Kiew, iar căpitanii săi George Basta şi Michael Walacher (numit aşa pentru că înainte de a-şi descoperi uluitorul talent militar fusese negustor de cai castraţi – numiţi în germană walach) înfrînseseră hanatele tătare, descendente ale Hoardei de Aur, şi întinseseră imperiul german pînă la Wolga…

Apoi, în cele din urmă, rămăşiţele ultimului stat rus picaseră ca un fruct copt în mîinile imperialilor, care-şi mutaseră aici capitala…

Era o altă istorie, îşi zise François, după ce răsfoi o mulţime de tratate şi enciclopedii.

Nu era o farsă, nimeni nu putea să falsifice peste noapte întreaga Bibliotecă Imperială doar ca să-şi bată joc de el.

Îl aşteptă de Malraux, îi transmise acestuia lista obiectivelor pe

care trebuia să le bombardeze aviaţia britanică, apoi îl căută pe Jean şi deciseră împreună să discute cu Bálsam.

Spaniolul părea că-i aşteaptă, nu fu deloc surprins să-i vadă. Îi invită tot în bucătărie, unde se aflau şi ceilalţi doi indivizi, le oferi coniac, pe care tinerii îl refuzară, şi le oferi atunci cafea, pe care cei doi o acceptară cu bucurie.

François îi explică de ce veniseră.

— Nu mai pricep, nimic, domnule Bálsam, mărturisi el. Lucrurile par să se fi desfăşurat altfel decît ştiam.

— E normal să fie aşa, dragul meu. Ţi-am explicat atunci – dar, ca să fiu sincer, eram cu toţii într-o stare euforică deosebită şi probabil că n-ai reţinut explicaţiile mele.

— Mai explicaţi-mi o dată. De data asta sînt treaz, cît se poate de treaz, şi sînt convins că o să pricep.

— Dragul meu, în esenţă, lucrurile stau cam aşa: ţi-ai manifestat dorinţa să modificăm istoria, astfel încît Germania să aibă în Răsărit un stat puternic care s-o poată ataca dacă încearcă să invadeze Franţa. Şi ţi-ai exprimat opinia că momentul în care putem modifica în mod eficient istoria este cel al bătăliei de pe lacul Peipus. Am făcut exact cum ai dorit: Alexandru Newsky a învins, iar istoria s-a modificat. Nu atît de mult pe cît ţi-ai dorit, dar s-a modificat. Vedeţi, istoria este, precum spune şi domnul profesor Febvre, un şir de fenomene care se condiţionează reciproc, nu poţi modifica unul singur sperînd că se modifică şi celelalte. Cursul istoriei poate fi corectat, dar prin intervenţii continue şi bine alese.

François rămase cu gura căscată. Gîndea cu o viteză incredibilă, în minte i se învălmăşeau întrebări… Reuşi să o aleagă pe cea care i se părea cea mai importantă:

— Bine… să presupunem că puteţi să modificaţi istoria…

— Putem.

— … nu ştiu cum…

— Nici n-o să-ţi spunem.

— … dar, dacă istoria s-a schimbat, n-ar fi normal să nu ştiu că s-a întîmplat aşa ceva?

Bătrîneii se priviră, foarte încîntaţi.

— V-am spus eu! exclamă, mîndru, maestrul Michel.

— Ai perfectă dreptate, tinere prieten, spuse binevoitor Bálsam. N-ar fi trebuit să ştii, după cum nu ştiu ceilalţi locuitori ai planetei. Dar voi doi aţi fost aici cînd s-a făcut intervenţia temporală. Pentru o perioadă, aţi fost în afara timpului obişnuit. De aceea aveţi amintiri din două universuri posibile. Din fericire pentru voi, prezentul e acelaşi, ca atare efectul disturbator al gradientului…

— José, nu-i plictisi pe băieţi cu date tehnice, se răsti domnul

Germain.

— Ai dreptate. Bine. Concluzia e că doar voi doi puteţi să ştiţi că există nişte diferenţe în istorie, pentru că aţi fost aici, în clădirea asta, atunci cînd am făcut schimbarea despre care vorbim. Asta e tot.

François rămase gînditor un timp, apoi clătină din cap şi zise:

— E prea mult pentru mine… Trebuie să meditez la cele pe care le-am auzit. Jean, hai să mergem… Domnilor, mulţumim pentru bunăvoinţă…

— Nu uitaţi, sînteţi bineveniţi oricînd. La noi găsiţi întotdeauna o cafea, un coniac, un pat… şi explicaţii. Vă aşteptăm, le spuse binevoitor Bálsam, iar ceilalţi doi dădură aprobator din cap.

Dar François nu avea nevoie de bunăvoinţa lor. Era zăpăcit, nu mai ştia ce să creadă şi voia să fugă departe, departe, să uite de tot şi de toate…

2

Înălţimea sa Winston Leonard Spencer-Churchill, al nouălea duce de Marlbourogh, prim-ministru al Regatului Unit al Marii Britanii, stătea în biroul său şi privea pe fereastră portul din New York, de unde se pregătea să plece unul dintre nenumăratele convoaie care aprovizionau Anglia.

Fusese o hotărîre grea să părăsească insula, dar atît guvernul, cît şi opinia publică solicitaseră ca regele şi conducătorii statului să fie puşi la adăpost, avînd în vedere iminenta invazie germană. Nu regreta că luase acea hotărîre, putea astfel să gestioneze mai bine imensele resurse ale imperiului. Îşi liniştise conştiinţa insistînd să fie evacuată toată populaţia necombatantă. Iar acum convoaiele cărau în Anglia arme, muniţii şi soldaţi şi se întorceau transportînd copii, femei şi bătrîni, care erau răspîndiţi apoi pe întregul continent nord-american. Existau tabere de refugiaţi atît în dominionul american, cît şi în teritoriul Louisianei. De Gaulle fusese încîntat să ofere găzduire britanicilor, ca parte a ajutorului de război.

Da, baronul de Gaulle era un tip arogant şi enervant, dar se străduia să lupte din greu împotriva Germaniei. Făcea acest lucru ajutînd Anglia cu soldaţi şi produse şi, mai ales, punînd la dispoziţia Imperiului Britanic baze militare şi puncte de aprovizionare în toate teritoriile franceze care recunoscuseră republica. Din nefericire, deşi simpatia sa se îndrepta mai degrabă spre mareşalii şi politicienii imperiului – cu mulţi dintre aceştia fiind înrudit – ducele se vedea silit să recunoască faptul că dinastia Dumouriez era sortită pieirii dacă Germania avea să piardă războiul, aşa cum dorea el şi orice supus

englez de pe globul pământesc. Şi trebuia să recunoască faptul că, în cazul în care baronul de Gaulle n-ar fi proclamat republica şi n-ar fi refuzat capitularea acceptată de împăratul său, atunci teritoriul acela imens, ce se întindea din nord, de la Quebec şi Le Detroit pînă la Nouvelle Orléans, ar fi picat în mîinile naziştilor. Iar perla Imperiului Francez ar fi fost o piesă esenţială în distrugerea Angliei… numai că generalul-baron transformase acea bijuterie franceză într-o adevărată comoară a luptei antinaziste…

Auzi pe cineva dregîndu-şi discret glasul şi se întoarse.

Şeful său de cabinet, Anthony Eden, aştepta lîngă birou. Uitase de el…

— Înălţimea voastră, a sosit lordul Rothschild…

— Da, da, ştiu că a solicitat o întrevedere… Bine, pofteşte-l să intre…

Baronul Rothschild era un bărbat înalt, slab, de vreo cincizeci de ani. Ducele – scund, gras şi chel – îl cunoştea din tinereţe. Nu-l simpatiza în mod deosebit, dar ştia că reprezenta o comunitate puternică şi devotată Imperiului Britanic, aşa că se grăbi să-i iasă în întîmpinare. Îi strînse mîna, îl invită să ia loc, îi oferi un brandy şi un trabuc (de fapt, simţea nevoia să bea ceva, iar fumatul devenise de mult pentru el un lucru strict necesar – şi ar fi fost nepoliticos să bea şi să fumeze de unul singur). Baronul îi acceptă oferta, poate simţea şi el nevoia alcoolului, poate ştia deja (zvonurile circulă cu o viteză incredibilă) că înălţimea sa devenise dependent de alcool şi tutun, și cei doi se tolăniră pe fotoliile comode, sorbiră din pahare, pufăiră un timp din havanele groase, apoi ducele decise să lase politeţurile deoparte şi să treacă la subiect.

— Baroane, cred că n-ai venit doar de dragul havanei mele, deşi se ştie că am cele mai bune trabucuri din lume… Cu ce-ţi pot fi de folos?

— Înălţimea voastră, vă solicit atenţia în dubla mea calitate, de supus britanic *şi* de evreu. Este vorba despre iminenta declaraţie de independenţă a statului Israel…

— Mda… ştim că germanii au deportat o mare parte din populaţia evreiască a Europei în Palestina… dar un stat evreiesc independent… mi se pare cam mult… cum se împacă asta cu antisemitismul nazist?

— Se împacă foarte bine. Naziştii afirmă că ei n-au suţinut niciodată că evreii trebuie omorîţi, ci doar eliminaţi din mijlocul rasei germanice. Iar dacă aceştia vor să trăiască în mijlocul pustietăţii, aşa cum trăiseră strămoşii lor, nu au de ce să-i împiedice. Deci, în primul rînd, e o chestie de propagandă. În al doilea rînd, e o chestie de eficienţă germană. De ce să aibă ei grijă de milioane de prizonieri, cînd aceştia se vor gospodări singuri, înconjuraţi de duşmani, neavînd

decît un singur aliat: Reichul german? De aceea v-am deranjat, Înălţimea Voastră. Mi se pare foarte important ca Imperiul Britanic să fie printre primele state care vor recunoaşte statul Israel. Din cîte ştim noi, actualul guvernator german va fi prezent la festivităţile de proclamare a independenţei şi va citi declaraţia Führerului Wessel. La cîteva zile după aceea, Israelul va fi recunoscut de ceilalţi aliaţi ai Germaniei. Probabil şi de guvenul imperial francez. Dacă Imperiul Britanic va transmite, prin intermediul unui stat neutru, că recunoaşte dreptul la existenţă al unui stat evreiesc – că recunoaşte *pentru totdeauna* dreptul la existenţă al acestui stat, indiferent de cine va cîştiga războiul – atunci evreii nu vor putea fi manipulaţi de germani, vom putea împiedica transfomarea Israelului într-un aliat al Reichului…

— Ei, baroane, cum naiba să devină Israelul aliat al Germaniei? După toate atrocităţile despre care se vorbeşte… Sigur, o mare parte sînt rodul propagandei de război, e imposibil ca o naţiune civilizată ca nemţii să săvîrşească asemenea mîrşăvii, dar ceva trebuie să fi existat, pentru că niciodată nu iese fum fără foc…

— Înălţimea Voastră, în comunitatea iudaică circulă informaţii demne de toată încrederea şi vă asigur că realitatea e mult mai crudă decît ceea ce a aflat opinia publică. Dacă îmi permiteţi să vă reţin un pic atenţia… se estima că înainte de război populaţia evreiască din Europa ajunsese la vreo zece milioane de oameni. Din care vreo patru milioane trăiau în Reich. Germanii i-au strîns pe toţi evreii din teritoriul ocupat de ei în lagăre de tranzit, i-au urcat în trenuri şi i-au transportat pînă la porturile Mării Negre, unde au fost îmbarcaţi pe vapoare care s-au îndreptat spre Palestina. Condiţiile de transport au fost înfiorătoare. Sursele mele estimează că aproximativ jumătate din cei urcaţi în trenuri n-au supravieţuit. La aceştia s-au adăugat cei care au pierit în timpul călătoriei pe mare… Rezultatul este că în Palestina a ajuns doar o treime din cei care au pornit la drum. Adică, după estimările noastre, pînă acum au pierit vreo cinci milioane de evrei… Şi calvarul nu s-a terminat…Se pare că intenţia nemărturisită a naziştilor a fost să scape şi de restul evreilor, să-i lase pe supraieţuitori în voia sorţii, într-o ţară lipsită de resurse. Majoritatea celor ajunşi în Ţara Sfîntă erau orăşeni, nu se pricepeau la agricultură, proveneau din ţări cu climă temperată… adică nu erau pregătiţi să supravieţuiască într-un asemenea loc. Cu toate acestea, cu ajutorul micilor comunităţi care se stabiliseră aici mai demult, s-au descurcat, s-au organizat, au descoperit că trebuie să lupte şi că sînt decişi să lupte. Iar nemţii şi-au dat seama că, dacă n-au reuşit să scape de toţi evreii, îi pot folosi. Şi încearcă să-i folosească.

— Adică evreii, în ciuda a tot ce au suferit, ar fi gata să devină aliaţii naziştilor?

— Au de ales? Nu uitaţi, Înălţimea Voastră, că lumea civilizată a asistat nepăsătoare la toate persecuţiile la care au fost supuşi iudeii de către naziştii. Iar evreii au fost obişnuiţi să se adapteze situaţiei, pentru că altfel n-ar fi supravieţuit două mii de ani. Puneţi-vă în locul lor. Naziştii le-au luat averile, i-au supus la chinuri groaznice, dar le-au dat în schimb o ţară, una numai a lor. În care să fie ei stăpînii, în care să nu-i mai persecute nimeni. Tot ce trebuie să facă e să lupte să o păstreze. Arabii încep să se mişte, să se organizeze… Germania vrea să aplice o tactică nouă, o nouă politică evreiască: va continua expulzarea evreilor din Europa – am fost informat ca a început strîngerea evreilor din Scandinavia, că se fac presiuni asupra administraţiei franceze pentru a începe arestarea şi surghiunirea evreilor din Imperiul Francez… –, dar, în acelaşi timp, va sprijini statul Israel, îi va furniza armament şi fonduri cu ajutorul cărora să poată face faţă ameninţării arabe…

— Chestia asta e tare mîrşavă. Mahomedanii sînt aliaţii credincioşi ai britanicilor în tot imperiul – în India, în Africa… Dacă vom recunoaşte statul Israel, ne vom pomeni cu răscoale pretutindeni…

— De fapt, cred că aceasta este intenţia Germaniei: să pună Anglia într-o situaţie imposibilă. Să aibă de ales între evrei şi mahomedani. Indiferent ce va alege, Anglia va pierde sprijinul unei comunităţi puternice din cadrul imperiului.

— Baroane, nu pot să cred că evreii din Palestina vor deveni aliaţii Germaniei, chiar dacă Reichul sprijină înfăptuirea unui vis străvechi al întregii evreimi: întoarcerea în patria străbună. După tot ce-au suferit din partea naziştilor…

— Înălţimea Voastră, totul este să ştii să-ţi prezinţi marfa… iar naziştii se pricep la chestia asta, chiar mai bine decît un neam străvechi de negustori, cum sînt evreii… Am să vă povestesc acum o legendă, un zvon, o bîrfă… cum vreţi să-i spuneţi… care circulă prin Ierusalim… şi care mi-a fost transmisă de unul dintre informatorii noştri, cu asigurarea că o mare parte din viitorii cetăţeni ai Israelului cred în adevărul ei.

Se ştie cu certitudine că tatăl lui Adolf Hitler este copil nelegitim. O oarecare domnişoară Schicklgruber, de profesie servitoare, a rămas însărcinată pe cînd lucra la o familie de evrei şi a fost concediată. Băiatul pe care l-a născut nefericita aceea a fost adoptat de un unchi al său, numit Hitler, şi a ajuns funcţionar la vamă. Iar fiul său, Adolf, pictor ratat, a întemeiat partidul nazist, care şi-a propus de la bun început eliminarea evreilor din Germania.

Acestea sînt lucruri ştiute şi răsştiute.

Dar ceea ce nu se ştie este faptul că tatăl acelui copil nelegitim era chiar fiul stăpînului servitoarei. Adică Alois Hitler avea sînge evreiesc. În

familia Hitler, acest lucru era cunoscut şi Adolf ştia foarte bine care îi este originea. Nu a fost antisemit de la început. Dimpotrivă, a avut întotdeauna prieteni evrei. Iar cînd a locuit în Moskau, încercînd să fie primit la Academia de arte frumoase, frecventa numai cercuri evreieşti.

După care, subit, a devenit un antisemit notoriu…

Mulţi au încercat să descopere explicaţia acestei transformări uimitoare. S-au găsit tot felul de explicaţii, care de care mai puţin credibilă: că logodnica sa evreică l-ar fi părăsit, că ar fi fost îmbolnăvit de sifilis de către o prostituată evreică…

Prea puţini ştiau adevărul şi abia acum a venit momentul ca acest adevăr să fie scos la iveală.

Adolf Hitler era ein Kryptojude*, un evreu ce-şi ascundea originea, dîndu-se drept german. Dar, de fapt, era un credincios adevărat şi un adept convins al sionismului. Nu uitaţi că sionismul a luat naştere la sfîrşitul secolului al XIX-lea la Moskau, unde a trăit şi a militat Theodor Hertzl. Adolf Hitler a făcut parte din acel nucleu dur al sionismului, care considera că poporul ales trebuie să se mute în totalitate în patria sa, părăsind ţarile în care nu fusese niciodată la el acasă.*

Dar sioniştii extremişti sufereau văzînd că poporul Domnului îşi pierduse ardoarea de altădată şi prefera să locuiască printre păgîni. Prea puţini dintre evrei erau dispuşi să părăsească o situaţie materială bună şi un trai sigur printre goy, ca să se aventureze printre nisipuri.

Atunci a apărut o anumită şcoală, iar Adolf Hitler a devenit adeptul ei. Această şcoală susţinea că singura modalitate de a-i face pe evrei să respecte cuvîntul Domnului este ca asupra lor să se abată o asemenea urgie, încît să fie bucuroşi să fugă din Europa, să fie fericiţi să-şi găsească un refugiu în ţara pierdută cu două mii de ani în urmă.

Legenda spune că membrii acelui grup au tras la sorţi, iar Adolf Hitler a cîştigat. Lui îi revenea măreaţa misiune de a fi Biciul lui Dumnezeu, noul Attila, care să-i izgonească din Europa pe evreii cei delăsători… Şi şi-a îndeplinit în mod exemplar sarcina…

— Asta-i o aberaţie, exclamă ducele de Marlborough. Ce tîmpenie! Cum poate să creadă cineva aşa ceva? Cine poate să creadă aşa ceva?

— Nişte oameni disperaţi, Înălţimea Voastră, îi răspunse sec baronul de Rothschild. Nişte oameni care au pierdut totul şi-şi creează o iluzie, o amăgire, care să le dea un scop în viaţă. Care să-i convingă că, de fapt, ceea ce li s-a întîmplat nu-i cea mai teribilă grozăvie, ci un lucru foarte bun. Pentru că, altfel, de ce ar mai trăi?

Primul ministru britanic dădu încet din cap. Lumea în care trăim e amăgire, autoamăgire şi durere, îşi spuse el. Lacrimi, sudoare şi sînge, asta-i tot ce ne oferă, iar noi primim darul ei în extaz, de parcă ar fi elixirul zeilor…

— Ai dreptate, baroane. Totuşi, e greu de acceptat…

— Am păstrat pentru sfîrşit lucrul cel mai greu de acceptat, Înălţimea Voastră. Se zvoneşte – da, astăzi am venit să vă aduc la cunoştinţă numai zvonuri – că în Ierusalim se strîng voluntari pentru înfiinţarea unei divizii, *Leii lui David.* O divizie SS.

Ducele se ridică în picioare. Îşi turnă o duşcă sănătoasă şi duse paharul la gură. Mîna îi tremura zdravăn.

Apoi îşi reveni cît de cît, şi-i făcu semn lui Rothschild:

— Scuză-mă, baroane. Te rog să te serveşti singur.

Baronul arăta ca şi cum ar fi fost gata să se servească şi fără să fie invitat. După ce băutura îşi făcu efectul, ducele întrebă:

— Chestia asta… cu divizia SS… e ceva serios? Crezi că nemţii or să accepte aşa ceva?

— Deocamdată o mare parte din nazişti şi o mare parte din evrei sînt scandalizaţi de o asemenea idee. Deocamdată. Dar dacă arabii o să atace… iar germanii o să fie singurii aliaţi… nu m-ar mira să asistăm la o frăţie de arme germano-evreiască. Înălţimea voastră, nu putem permite o asemenea monstruozitate!

— Ai dreptate, baroane. Îţi garantez că Marea Britanie va recunoaşte statul Israel chiar din prima clipă a existenţei sale. Şi va găsi şi alte căi de a-i asigura existenţa, în ciuda vicisitudinilor sorţii…

După cîteva minute, în care s-au schimbat obişnuitele politeţuri, baronul plecă, iar ducele rămase o clipă singur, încercînd să-şi facă ordine în gînduri. Trebuia să găsească o cale prin care să împace făgăduiala făcută baronului Rothschild cu ceea ce avea să discute în continuare…

Şeful de cabinet intră şi-i spuse ducelui:

— A venit următorul… Am avut grijă să nu fie văzut de baron…

— Foarte bine. Condu-l înăutru.

În birou intră un bărbat înalt, zvelt, cu părul încă blond, în ciuda faptului că începuse să încărunţească. Avea ochii de un albastru minunat, iar ducele îşi spuse că ochii aceia reprezentaseră un mare atu în viaţa lui T.E. Lawrence, colonelul Lawrence, Lawrence al Arabiei, istoric, scriitor, om politic, aventurier, spion… şi exemplul tipic al celui menit să cadă de foarte de sus… Cicatricele aproape şterse de pe figura lui îi amintiră primului ministru că bărbatul din faţa sa suferise un accident groaznic, care-l ţinuse ani de zile prin spitale şi sanatorii. Se zvonea că acel accident bizar de motocicletă fusese, de fapt, o încercare de sinucidere. O încercare ratată, ratată ca tot ce încercase să săvîrşească omul acela extraordinar…

Ducele de Marlborough îl întîmpină, îi strînse mîna, îl pofti să ia loc şi se cufundă în lacurile albastre ale ochilor lui Lawrence. Îl năpădi imensa tristeţe pe care o degaja privirea colonelului, împreună cu un fatalism înfiorător. Şi-şi spuse că putea să fie sincer şi deschis, pentru că bărbatul din faţa sa era dispus să îndeplinească orice misiune, cît

mai sinucigaşă cu putinţă, pentru că, în ciuda convingerii sale evidente că avea să dea greş oricum, onoarea şi simţul datoriei îl împiedicau să refuze sarcina ce avea să-i fie încredinţată. Iar ducele îşi spuse că strămoşul său fusese modelat, probabil, din acelaşi aluat, care îl făcuse să lupte chiar şi atunci cînd avea sorţi minimi de izbîndă. Şi-şi făgădui să rămînă la fel de tenace şi de încăpăţînat ca şi pînă atunci, pentru că aceasta era moştenirea lăsată de acel Churchill din care se trăgea…

– Domnule colonel, vremurile pe care le trăim mă silesc să apelez la oricine poate fi de folos imperiului. Un erou ca dumneavoastră ar fi meritat să fie lăsat să se odihnească… dar n-avem vreme de odihnă.

— Înţeleg, Înălţimea Voastră. Am auzit şi eu zvonurile că mareşalul Rommel s-a îmbarcat la Odessa, îndreptîndu-se spre Palestina, dominionul nostru – mă rog, fostul nostru dominion. Se pare că de acolo va încerca să atace Canalul de Suez…

Colonelul lăsa impresia că încerca, precum oricare alt patriot englez, să uite că dominionul, fost turco-englez, fusese reocupat de turci şi pus la dispoziţia Germaniei. Churchill îi replică:

— Domnule colonel, canalul e bine apărat, iar spre Egipt se îndreaptă multe dintre forţele noastre din Africa. Nu ne e frică de Rommel, nici de tancurile sale. Pericolul care ne ameninţă e în altă parte.

— Bănuiesc că vă referiţi la Iran.

— Aşa e. Iranul a fost, pînă la război, un stat neutru, în care interesele Germaniei erau egale cu ale noastre. Dar noua dinastie Pahlavi e făţiş pro-germană… şi zvonurile – iarăşi zvonurile – vorbesc despre un tratat secret germano-iranian. Führerul a ţinut de curînd o cuvîntare în faţa absolvenţilor Academiei Militare a SS-ului. Pe lîngă obişnuitele lozinci, a rostit şi cîteva fraze destul de ciudate. A pomenit de datoria Reichului de a sprijini „arienii aflaţi în afara Europei, cei care şi-au păstrat puritatea rasială în ciuda vicisitudinilor sorţii“. A făcut apoi cîteva referiri directe, iar printre popoarele care trebuia să fie ajutate erau şi iranienii. Sursele noastre ne anunţă că Iranul a început să concentreze trupe la graniţa cu India.

— Nu cred că iranienii au vreo şansă să invadeze India. Liniile noastre de fortificaţii, concentrările de trupe din zonă…

— Exact. Nu cred că şahul îşi permite un război de durată şi de uzură. Aceleaşi surse ne-au informat că iranienii vor încerca, beneficiind de un puternic sprijin german, să ocolească fortificaţiile de graniţă ale Indiei, invadînd Afganistanul şi năvălind în India pe acolo.

— Mda… nu-i un plan rău, mormăi colonelul. Cu o singură condiţie. Să reuşească să ocupe Afganistanul.

— Cred că vor reuşi, spuse sec ducele. Simultan cu atacul iranian va avea loc şi un atac din nord, al trupelor germane din Asia Centrală.

Dacă ocuparea Afganistanului reuşeşte, atunci India va trebui să lupte din greu. Iar oamenii – şi materialele – cu care această colonie a imperiului sprijinea efortul britanic de război vor trebui folosiţi pentru propria sa apărare. Asta dacă nu cumva va fi nevoie de ajutor suplimentar din partea noastră…

— Din cîte îmi aduc eu aminte, n-a reuşit nimeni să ocupe Afganistanul, spuse Lawrence. Multe armate şi-au găsit sfîrşitul acolo, angrenate într-un război de uzură în munţi…

— Asta sper şi eu. Adică sper ca trupele germane şi iraniene să fie angrenate în lupte fără sfîrşit cu trupele neregulate afgane, să se împotmolească acolo şi să nu ajungă niciodată să reprezinte un pericol serios pentru India britanică.

— Mi se pare un plan foarte bun, zise oarecum nedumerit Lawrence. Nu-mi dau însă seama cu ce vă pot fi de folos… eu sînt specialist în lumea arabă…

— Păi asta-i poanta. Vrem să trezim lumea arabă. Vrem să pătrunzi în lumea wahhabită… să-i faci pe saudiţi să devină şi mai ambiţioşi. Acum au bani, au prestigiu… Vrem să le bagi în cap că ar putea să devină arbitrii lumii arabe, ai lumii musulmane… că ar putea să sprijine cu oameni, materiale şi bani orice ţară musulmană aflată la ananghie… Domnule colonel, imaginează-ţi mii, zeci de mii de voluntari arabi care să-i sprijine pe afgani… care să declanşeze atacuri surprinzătoare la toate graniţele iranienilor… care să creeze confuzie şi neliniște…

— Interesant şi fezabil. Numai că asemenea lucruri scapă uşor de sub control. Nu uitaţi că imperiul e stăpînul a milioane de musulmani. Dacă, într-o zi, wahhabiţii vor decide că şi aceştia trebuie sprijiniţi şi ajutaţi?

— E foarte posibil, domnule colonel, zîmbi ducele. Dar acela va fi un alt război. Într-o altă vreme. Noi trebuie să cîştigăm războiul acesta *acum.* Nu trebuie să ne preocupe ce va fi peste ani şi ani de zile… Te rog să te gîndeşti la ideea mea. Nu ţin neapărat la ea. Dar te rog să analizezi problema şi să cauţi o soluţie. Oricare. Oricît de bizară. Te asigur că te voi susţine.

Lawrence se ridică. Ochii săi albaştri luceau misterios, răspîndind parcă, de data asta, un soi de fatalism optimist, îşi zise ducele de Marlborough, fiind însă conştient că aşa ceva nu putea exista, dar fiind la fel de conştient că termenul acela aiurea era termenul cel mai apropiat de adevăr pe care şi-l putea imagina.

— Înălţimea Voastră, fiţi sigur că voi găsi o soluţie, zise el. Cînd o s-o găsesc – iar asta se va întîmpla foarte repede – o să iau legătura cu Sir Anthony. Şi după ce o să-mi aprobaţi ideile, le voi pune în aplicare prin intermediul cui veţi crede dumneavoastră.

Ducele îi strînse mîna cu căldură, iar după plecarea colonelului se

duse şi-şi tună brandy într-un pahar. Trase o duşcă zdravănă, în grabă, apoi aprinse trabucul. Tocmai la timp, pentru că tînărul Eden apăru în prag.

— Înălţimea Voastră, a sosit Sir Stewart.

Sir Stewart Menzies, şeful serviciului secret britanic, cunoscut sub sigla MI6, părea preocupat. Era, fără îndoială, extrem de obosit, iar ochii săi aveau ceva bătrînesc. Poate, îşi spuse ducele, poate nu era aşa, dar după ce văzuse albastrul ceresc al ochilor lui Lawrence, orice alţi ochi nu puteau să pară decît bătrîni…

— Înălţimea Voastră, zise Sir Anthony, mi-a permis să aflu cu cine aţi discutat înainte să sosesc. Îmi permit să completez un pic spusele lor. Bănuiesc că baronul Rothschild a insistat să recunoaşteţi statul Israel. Mi-am permis să imaginez o soluţie, o să vă trimit dosarul mîine dimineaţă. Sursele noastre din Palestina insistă asupra necesităţii acestui lucru. Agenţii noştri au stabilit deja cu consulul elveţian din Ierusalim ca acesta să dea citire mesajului dumneavoastră, imediat după ce va ţine o cuvîntare protocolară, care nu implică nici o obligaţie din partea statului pe care-l reprezintă. Un mesaj scurt, o frază, două, ca să apuce să transmită mesajul înainte de a fi împiedicat de germani. O să-mi permit să vă fac o sugestie…

— Bine. Aştept dosarul. Ce zici de colonel?

— S-ar putea să avem o surpriză plăcută. Nu îndrăznesc să-mi imaginez ce vă va propune. Dar, ca o opinie personală, cu cît propunerea sa va părea mai imposibilă, cu atît trebuie sprijinită mai mult.

Ducele zîmbi, încîntat. Aşa gîndea şi el.

— Sir Stewart, n-ai venit aici ca să-mi aprobi deciziile. Nu cred că ai de gînd să încerci să mă convingi să-ţi dau mai mulţi bani şi materiale – te bucuri în guvern de tot sprijinul posibil. Ce secret vrei să-mi spui, un secret atît de mare încît nu-mi putea fi transmis pe cale ierarhică?

— Înălţimea Voastră, unul dintre agenţii noştri din Franţa, un individ din rîndul rezistenţei republicane, care a acceptat să lucreze şi pentru noi, ne-a transmis nişte informaţii bizare. Atît de bizare, încît am considerat că trebuie să le luăm în serios. Ca să nu mai pierdem vremea, individul susţine că în Paris există o organizaţie care are… maşina timpului! Şi că poate, prin intermediul ei, să modifice trecutul!

— Nemţii ştiu de ea?

— Se pare că nu.

— A dat ceva amănunte tehnice?

— A comunicat doar că persoana care l-a contactat a pomenit că a cumpărat nişte substanţe radioactive de la Joliot-Curie.

— Ştii că nemţii lucrează la o bombă înfiorătoare care ar funcţiona cu materiale radioactive… Putem să trimitem o echipă care

să ia maşina aceea, eventual cu forţa, şi s-o aducă aici, în siguranţă?

— Nici vorbă.

— Atunci, Sir Stewart, indiferent ce-i maşina aceea – am citit şi eu în tinereţe romanul lui Wells şi ştiu că maşina timpului nu poate să existe –, trebuie s-o distrugem înainte ca nemţii să afle de ea şi s-o captureze. Nu ştim despre ce-i vorba, dar, dacă e vorba de ceva care foloseşte substanţe radioactive, atunci nu putem să permitem să cadă în mîinile germanilor. Ia legătura cu omul tău, află amplasarea exactă a obiectivului şi, în timpul următorului raid de bombardament, cîteva bombardiere să se rătăcească şi să arunce bombele la întîmplare, dar în aşa fel încît măcar una dintre ele să lovească maşina aceea, indiferent ce va fi fiind ea, şi s-o nimicească. Am fost clar?

Menzies rînji:

— Foarte clar, Înălţimea Voastră! Ca să fiu sincer, am dat deja nişte ordine preliminare – bineînţeles, ordinul final urma să fie dat abia după ce decideaţi dumneavoastră…

— Bine, atunci treceţi la treabă. Anthony, cine urmează?

François Lefort stătea în faţa uşii, părînd îngrijorat şi stînjenit.

— Aaa! Tînărul nostru prieten! Bine ai venit! exlamă maestrul Michel, arătînd cu adevărat fericit şi încîntat să-l vadă. Pofteşte înăuntru, pofteşte, dragul meu. Nu sînt decît eu – colegii mei au fost obligaţi de curentul năvalnic al vremurilor să plece pentru un timp de acasă. Evident, cu treburi, pentru că astea-s vremurile, agitate, trebuie să te agiţi şi tu. Parcă în alte vremuri se întîmplau mai multe, dar oamenii erau mai liniştiţi, mai împăcaţi cu lumea şi cu ei înşişi… Oricum, colegii mei se vor întoarce repede, iar pînă atunci vei fi silit să te mulţumeşti cu mine. Dar mă voi strădui să le suplinesc lipsa şi să te fac să te simţi ca acasă. Remarc că şi dumneata eşti singur. Ce s-a întîmplat cu colegul dumitale?

În timp ce vorbea cu glasul său domol, turuind fără încetare, dar fără să lase impresia că se zoreşte în vreun fel, maestrul Michel se trăsese din uşă, îl invitase cu un gest să intre, îl condusese la fel de domol în bucătărie şi-i oferise un scaun. Abia atunci tăcu, privindu-l întrebător pe François, iar acesta avu ocazia să plaseze şi el cîteva cuvinte.

— Jean a dispărut. De trei zile. N-am nici o ştire, nimeni nu a aflat nimic despre el… A dispărut, pur şi simplu. Mi-e teamă. Dacă l-au prins nemţii? Ar trebui să fiţi şi dumneavoastră îngrijoraţi, s-ar putea să vă treziţi cu Gestapoul pe cap.

— Dragul meu prieten, îţi garantez că amicul dumitale n-a fost arestat de nemţi. Avem informatorii noştri şi am fi aflat dacă s-ar fi întîmplat o asemenea nenorocire. Aşa că poţi să fii liniştit. Un coniac, o cafea?

François oftă.

— Posibila arestare a lui Jean e doar cel mai mic dintre motivele mele de îngrijorare. Am aflat, întîmplător, că nemţii se pregătesc să-l aresteze pe împărat şi să-l silească să abdice.

— Păi dumneata, în calitate de republican, ai toate motivele să te bucuri, nu să fii îngrijorat.

— Aşa e, numai că prinţul Murat, care a fugit azi în Elveţia, are de gînd să-l proclame pe regele Marii Britanii împărat al Franţei.

— Oricum, teritoriile franceze care n-au fost ocupate de germani sînt controlate de britanici…

— Şi asta e adevărat, dar se ştie că ducele de Marlborough nu-l agreează pe baronul de Gaulle. Şi nici ideea de republică… S-ar putea să urmeze zile grele pentru Franţa… e posibil ca în teritoriile de peste mări să aibă loc un război civil între imperiali şi republicani, între adepţii independenţei şi cei ai unirii cu Marea Britanie…

— Şi ce propui? Bănuiesc că nu ai venit aici doar ca să-ţi exprimi îngrijorarea…

— Maestre, cred din tot sufletul că trebuie să mai încercăm o dată… să căutăm un alt punct nodal al istoriei estului Europei… şi să încercăm să facem o schimbare cu efect permanent…

— José trebuie să sosească într-o jumătate de oră. Hai să-ţi fac un sandviş, o cafea, să mănînci ceva, pentru că bănuiesc că ne aşteaptă ore întregi de discuţii şi de analize…

— Este evident că trebuie să intervenim iarăşi în istoria Rusiei moscovite, îi spuse José Bálsam lui Lefort, apăsînd pe tastele maşinii de scris ciudate de pe măsuţă, iar pe ecranul de pînză din sala în care stăteau toţi patru apăru o hartă a estului Europei. După opinia mea, momentul intervenţiei noastre ar trebui să fie în jurul anului 1545. Statul moscovit profitase în perioada aceea de slăbiciunile vecinilor săi şi reuşise să controleze toate teritoriile Rus, adică acelea care fuseseră conduse de descendenţii lui Rurik. Voievodul de atunci al Moscoviei, Ivan al IV-lea, a avut o domnie îndelungată, dar a fost un conducător slab, fiind, de fapt, o marionetă a boierilor, care, în cele din urmă, l-au ucis şi au început să se lupte pentru putere. Urmarea acestui asasinat a fost că statul moscovit a fost atacat de toţi vecinii, din toate direcţiile – tătarii, cei din Siberia din est, cei de pe Volga din sud-est, cei din Crimeea din sud, suedezii din nord, germanii din vest. Voievodatul Moscoviei a fost împărţit între aceşti vecini, care apoi s-au luptat între ei, iar germanii au sfîrşit prin a cuceri şi asimila populaţia slavă… Dacă am reuşi să acţionăm astfel încît acest Ivan să devină un conducător puternic, care să-i domine pe boieri şi să administreze statul cu înţelepciune şi autoritate…

— Adică, interveni domnul Germain, dacă am putea înlocui

anarhia din Moscovia cu un regim centralizat, cu un conducător atotputernic, aşa cum a fost Ludovic al XIV-lea în Franţa sau Elizabeta în Anglia… Sigur, pentru un republican, adept al democraţiei, cum eşti dumneata, propunerea mea pare absurdă, dar absolutismul reprezenta, în acel moment istoric, un progres evident faţă de anarhia feudală de pînă atunci.

— Toate bune şi frumoase, îşi dădu cu părerea François, dar cum vom reuşi să transformăm un voievod slab şi fără vlagă într-un principe ambiţios, autoritar şi capabil să se impună în faţa boierilor care au condus ţara pînă atunci? Mi-e greu să cred că putem genera o emulaţie naţională printr-o intervenţie directă, aşa cum aţi procedat în cazul victoriei de pe lacul Peipus. Chiar dumneavoastră mi-aţi explicat că istoria se poate modifica doar prin intervenţii mărunte şi continue, că o intervenţie miraculoasă poate schimba soarta unei bătălii, nu şi a unui război. Deci, cum veţi acţiona?

Bálsam rămase gînditor un timp, apoi spuse, nu prea sigur de sine:

— Ştim despre Ivan că era un individ extrem de religios… Sigur, acest lucru nu e un lucru ieşit din comun, epoca e plină de oameni extrem de credincioşi – ceea ce nu i-a împiedicat să săvîrşească tot felul de mîrşăvii. Am putea să încercăm să profităm de credinţa sa – şi de faptul că oamenii din epoca aceea erau mult mai înclinaţi să accepte prezenţa supranaturalului, a miracolului. Dacă am reuşi să-i transmitem instrucţiunile noastre în aşa fel încît să fie convins că este vorba de un ordin dat de Dumnezeu… Chestia asta ar avea două foloase: pe de o parte am fi siguri că ne va urma sfaturile, căci cine va îndrăzni să nu urmeze ordinele primite direct de la Atotputernic?, iar pe de altă parte i-ar da lui Ivan acea încredere în sine de care duce lipsă, pentru că s-ar considera un om aparte, o persoană binecuvîntată, datorită legăturii sale directe cu Dumnezeu.

Maestrul Michel rînji încîntat:

— E o idee minunată – am folosit-o şi eu într-un caz, efectul a fost incredibil. Iar lucrul cel mai minunat este că am deja pregătite instrumentele necesare, trebuie doar să le caut. Efectul folosirii acelor instrumente va fi următorul: subiectul va auzi un glas impresionant care-i va spune ceva. Odată cu mesajul voi transmite subiectului o stare psihică aparte – veneraţie, groază, încredere, un amestec ciudat de simţiri, care să-l convingă că aude într-adevăr glasul lui Dumnezeu. Credeţi că-i nevoie şi de imagini? În cazul despre care am amintit am folosit şi metode vizuale.

— Nu, nu cred că-i cazul, să nu exagerăm, zise calm domnul Germain.

— Bine, cum vreţi voi. În plus, impulsul transmis subiectului va mai avea un efect: mesajul îi va rămîne bine întipărit în memorie, deci

nu va exista nici o şansă ca acesta să fie deformat sau uitat.

— Foarte bine, îl aprobă Bálsam. Du-te şi caută-ţi instrumentele. Eu o să analizez un pic situaţia, să încerc să găsesc momentul optim pentru prima intervenţie. Germain, setează translatorul pe limba rusă din epoca lui Ivan, ca să ne pregătească mesajul în aşa fel încît să fie cît mai inteligibil pentru subiect. Apropo, nu credeţi că-i cazul să mergem în atelier? Bănuiesc că tînărul nostru prieten s-a cam lămurit cu cine are de-a face…

François nu se lămurise cu cine avea de-a face. Se lămurise însă că indivizii nu erau ceea ce păreau că sînt. Păreau nişte bătrînei de treabă, dar puteau să facă lucruri neobişnuite şi dispuneau de puteri incredibile, pentru că se convinsese că puteau să modifice trecutul – sau să-l facă pe el să creadă că reuşiseră să facă asta. El era ateu, ca orice republican convins, aşa că era dispus să creadă că nimerise într-un grup ce dispunea de o tehnologie secretă şi respingea cu dispreţ posibilitatea de a fi obiectul înşelătoriei diavolului.

Iar opinia sa deveni mai fermă cînd maestrul Michel îl conduse într-o încăpere plină cu aparatură bizară, care nu semăna cu nimic din ceea ce văzuse el vreodată. Sigur, ca istoric, nu era la curent cu aparatura ştiinţifică din laboratoarele moderne, dar, oricum, ceea ce vedea acolo nu părea aparatură de la mijlocul secolului al douăzecilea: un soi de plăci de sticlă, pe care se vedeau imagini în mişcare, ca pe ecranul unui cinematograf, numai că imaginile acelea erau în culori şi tridimensionale, păreau mai degrabă un soi de ferestre prin care puteai să te zgîieşti într-o altă lume… nişte cutii metalice, cam de statura unui om, cu tot felul de fante, butoane şi luminiţe ce pîlpîiau… rastele cu cutiuţe plate, aşezate precum cărţile într-o bibliotecă… dulapuri din metal, cu uşi cu cifru, ca la seifurile din bănci, sugerînd că în ele se găseau lucruri extrem de preţioase… o hartă a lumii, imensă, care plutea în faţa unui perete, avînd pe ea tot felul de graniţe trasate cu linii de lumină colorată, hartă plină de detalii şi atît de încărcată, încît nu puteai desluşi mare lucru… Şi multe, multe alte lucruri, al cărui rost nu-l pricepea.

Însă cel mai şocant lucru în toată povestea asta era naturaleţea cu care acţionau cei trei, de parcă s-ar fi aşteptat ca el să fi priceput singur despre ce-i vorba și ca atare nu considerau că-i cazul să piardă vremea să-i mai dea și explicaţii.

Bálsam se dusese în faţa uneia dintre plăcile de sticlă, mormăise ceva într-o limbă necunoscută, iar în fereastra din faţa sa – sau ce va fi fost – apăruseră grafice, texte, formule matematice care defilau iute, prea iute ca să înţeleagă ceva. Însă iuţeala aceea părea să nu-l deranjeze cu nimic pe Bálsam, care privea, mormăia, arunca din cînd în cînd cîte o întrebare către cei doi tovarăşi ai săi, fără a aştepta vreun răspuns din partea lor, apoi discuta mai departe cu drăcovenia

din faţa sa. Da, discuta, pentru că placa aceea de sticlă nu se mulţumea să redea imagini, ci şi *vorbea*, în aceeaşi limbă necunoscută lui François…

Maestrul Michel deschisese unul dintre dulapurile metalice cu cifru şi scotocise prin el. Scoase la iveală o cutiuţă neagră, plată, de dimensiunile unui pachet de ţigări, dar un pachet de ţigări peste care trecuse un compresor, pentru că era foarte turtită. Citi dînd din cap eticheta albă cu semne roşii şi-i anunţă pe ceilalţi:

— Gata, am găsit ce căutam. Totul e aici, starea de spirit, emoţiile, mărirea capacităţii de memorare…

Ivan Vasilievici stătea în genunchi, cufundat în gînduri. La început se rugase, din tot sufletul. Căuta mîngîiere sufletească şi împăcare. Se săturase să se teamă, ca un şoricel rătăcit într-o casă plină cu mîţe lacome. Se săturase de boierii din familia Şuiski, care conduceau ţara de cînd murise mama sa – se şuşotea că ar fi fost otrăvită de aceiaşi boieri din familia Şuiski, cu ajutorul celor din familia Belski. Era convins că îl aştepta aceeaşi soartă – şi nu găsea nicăieri sprijin. Nu avea încredere decît în servitorii pe care şi-i alesese singur, dintre ţăranii de pe domeniile sale. Dar ce puteau face nişte ţărani neînvăţaţi în faţa vicleniei marilor boieri? Era singur şi sortit pieirii…

Şi atunci, în liniştea bisericii răsună un glas. Un glas puternic, neomenesc – şi pe care îl auzea doar el, pentru că preotul care stătea retras, într-un colţ, ca să nu-l stînjenească pe voievod, părea că nu aude nimic.

— Ivane, eşti robul meu cel mai credincios. Ai îndurat multe. Te-am încercat în fel şi chip, iar tu ai îndurat totul, ca Iov, şi te-ai lăsat în voia mea, te-ai bizuit doar pe mila mea. A venit clipa să fii răsplătit pentru tot ce-ai îndurat. Te voi sfătui şi te voi îndruma, astfel încît să ajungi un voievod măreţ, chiar un ţar al acestor locuri, un demn urmaş al împăraţilor Bizanţului. Vei fi unealta mea pentru a transforma ţara asta pierdută pe calea păcatului într-un lăcaş al credinţei adevărate. Îţi voi vorbi din cînd în cînd, iar spusele mele îţi vor rămîne întipărite în minte. De le vei respecta, mila mea va fi asupra ta şi a neamului tău. Eşti gata să-mi îndeplineşti ordinele?

— Da, Doamne, gîfîi Ivan. Sînt robul tău preasupus. Spune ce trebuie să fac şi-ţi voi îndeplini porunca întocmai.

Ştia că-i vorbea Domnul. Pentru că-l cuprinsese o înfiorare nemaipomenită, simţea cu tot trupul şi cu tot sufletul că Dumnezeu era în apropierea sa.

— Ivane, în ţara ta domneşte păcatul, nu-i lege, nu-i ordine, tîlharii şi boierii îi împilează pe cei sărmani, care nu sînt apăraţi de nimeni. Lucrurile trebuie să se schimbe. Adună oameni – dintre cei mici şi sărmani, dintre ţărani şi tîrgoveţi –, pune-i să-ţi jure credinţă, fă din ei uneltele tale.

Puşcaşii ăştia – streliţii, cum li se va zice – să poarte toţi care veghează un oraş caftane de-o singură culoare, ca să se ştie cine sînt. Caftane roşii, verzi sau albastre. Şi cizme galbene. Să fie înarmaţi cu puşti, cu săbii şi suliţe. Să patruleze noaptea pe străzi ca să prindă furii şi nelegiuiţii. Să stingă incendiile. Să fie oaste în vreme de război. Pune în fruntea lor boieri mai mici, care îţi sînt credincioşi. Ridică oameni noi, ca să scapi de ameninţarea ticăloşilor care ţi-au ucis mama.

Ivan gemu şi strînse din fălci de-l durură dinţii. Bănuiala lui se adeverise.

— Fă ordine în ţară. Lege şi dreptate – asta să fie deviza ta. Pentru că asta e calea Mea. Ai grijă de preoţi – căci şi ei au început s-o ia pe calea păcatului. Ridică biserici. Bizuie-te pe oamenii mici – şi fă o adunare în care să-şi spună cuvîntul, pentru că vor fi de partea ta. Apucă-te de treabă, iar eu te voi urmări. Şi cînd voi vedea că ai din nou nevoie de sfatul meu, îţi voi vorbi iarăşi.

Ivan tremura. Ştia că sfatul Domnului era bun. Şi mai ştia că avusese nevoie de sfatul acela, de impulsul dat de cuvintele lui Dumnezeu ca să se apuce de treabă…

Cei trei bătrîni – mă rog, aşa le spunea François în sinea sa, deşi Bálsam şi Germain păreau a avea doar vreo patruzeci şi cinci, cincizeci de ani, doar maestrul Michel părea cu adevărat bătrîn – erau extrem de ocupaţi. Urmăreau la aparatele lor ce se întîmplase în urmă cu patru sute de ani şi-i făceau, din cînd în cînd, cîte un rezumat lui François.

— Ivan s-a apucat de treabă. Sîntem în 1550. A organizat trupele de streliţi, care au funcţii de jandarmi, pompieri şi soldaţi. Sînt trupe care-i sînt subordonate direct şi ascultă doar de ordinele lui. A reorganizat justiţia, a convocat un soi de adunări – una o oamenilor de rînd, una a boierilor. Statul moscovit devine tot mai puternic. Ivan şi-a luat în serios rolul de continuator al Imperiului Bizantin şi s-a proclamat împărat – ţar, în limba sa. A încercat să facă un pic de comerţ cu occidentul şi a chemat negustorii englezi în portul Arhanghelsk, de la Marea Albă… A adus meseriaşi germani…

— E cazul să intervenim din nou, propuse domnul Germain.

— Da, fu de acord şi Bálsam, care urmărea de zor nişte grafice de pe placa de sticlă din faţa sa. Hanatele tătare sînt într-un moment de criză – lupte interne, conducători slabi… E momentul potrivit ca statul moscovit să se scuture de jugul mongol.

Şi Dumnezeu îi vorbi din nou lui Ivan.

Iar acesta ascultă cu atenţie şi se strădui să îndeplinească porunca Domnului.

— Și-a strîns oastea, alcătuită din trupele de voinici ale caselor boiereşti şi din streliţii săi credincioşi, şi a năvălit peste hanatul de la

Kazan. I-a zdrobit pe tătari şi nu numai că a scăpat de vasalitatea acestora, dar le-a cucerit statul, înglobîndu-l în ţaratul moscovit. Asta s-a întîmplat în 1552, explică Bálsam, care urmărea mersul evenimentelor pe aparatul din faţa sa. Iar în 1556 a cucerit şi hanatul Astrahanului…

Statul moscovit devine cu adevărat un imperiu, îşi spuse bucuros François. Se părea că lucrurile o luaseră pe făgaşul dorit…

— Avem şi surprize adiţionale, rînji maestrul Michel. Un aventurier cazac, Ermak Timofeievici, cu camarazii săi, angajaţi de nişte negustori ca să le apere convoiul cu mărfuri pe drumurile siberiene, l-a învins într-o luptă pe hanul siberian. Mă rog, a fost înfrînt şi ucis, pînă la urmă, dar a deschis calea cuceririi Siberiei…

— Se pare că Ivan a început să aibă prea multă încredere, mormăi Bálsam, privind atent nişte informaţii care apăruseră pe placa din faţa sa. S-a lansat într-un război în vest, încercînd să cucerească o ieşire la Marea Baltică. Şi a încurcat-o rău… E în conflict cu suedezii, polonezii, cavalerii livonieni ai Ordinului Teuton… S-a angajat într-un război de durată şi n-are nici o şansă de izbîndă…

— Poate ar fi mai bine să-l sfătuim să încheie pace şi să-şi vadă de cuceririle din răsărit, propuse domnul Germain, iar François, care începuse să se teamă că iluziile sale aveau să fie spulberate, se grăbi să-i sprijine propunerea.

Ivan vorbea cu Dumnezeu. Aşa cum făcea din ce în ce mai des în ultimul timp. La început, Domnul intervenise rar, îi dădea porunci limpezi, pe care el se străduia să le îndeplinească întocmai. Dar acum Domnul era mai tot timpul alături de el, şi-l mîngîia, şi-l liniştea…

— Da, Doamne, ştiu, trebuie să îndur pentru că aşa e soarta mea. Nimic nu pică din cer, totul se plăteşte, iar eu plătesc prin chin şi suferinţă. Sînt un păcătos, păcatele mele ajung pînă la cer şi trebuie să le ispăşesc. Şvezii, leşii şi nemţii mă înfrîng pe cîmpurile de bătaie, tătarii crîmleni jefuiesc şi ard Moscova… dar eu îţi mulţumesc, Doamne, pentru mila Ta, şi ştiu că se va face voia Ta… Cum adică, să încheiu pace cu leşii şi cu şvezii, să le dau ce vor ca să mă lase în pace? Asta nu-i vorba lui Dumnezeu, asta-i ispită diavolească! Piei, Satană, ştiu eu mai bine care-i voia Domnului! Nu mă ispiti zadarnic, căci nu mă vei abate din drum! Da, Doamne, o să trimit opricinicii la Novgorod… Trădătorii de acolo nu ajută aşa cum se cuvine străduania noastră. Cum? Da, Doamne, ai dreptate, o să pun să-i omoare pe toţi! Şi să dea foc oraşului! Da, Doamne, facă-se voia ta!

— Ce-i asta? întrebă neîncrezător domnul Germain. Michel, ţi s-a stricat aparatura!

— Nici vorbă, bombăni bătrînul. Se pare însă că Ivan… nu mai

funcţionează la parametrii normali. Adică e dereglat psihic.

— Vrei să spui că a înnebunit? se miră Bálsam.

— Exact. Încerc degeaba să-i transmit mesajul nostru, nu mai crede în ce-i spunem noi, are propriile sale discuţii cu Dumnezeu – un Dumnezeu care există doar în mintea sa şi care-l îndeamnă la fapte crude şi măceluri în masă. Iar el e dispus să urmeze poruncile minţii sale bolnave, nu cele pe care încercăm să i le transmitem noi…

— Probabil că au intervenit mai mulţi factori, bombăni domnul Germain. Ereditatea… starea de tensiune din copilărie şi din adolescenţă, perioadă în care se temea că va fi asasinat, ca mama sa… iar intervenţia noastră n-a făcut decît să agraveze lucrurile. Nu ne-am gîndit că un om cu un psihic nu tocmai normal poate s-o ia razna dacă Dumnezeu începe să discute cu el…

— Hai să vedem ce s-a întîmplat în continuare, îi rugă François, care spera, totuşi, că lucrurile se schimbaseră aşa cum îşi dorise.

Bálsam dădu din cap, dădu nişte ordine în limba aceea ciudată, conversă un timp cu aparatura sa, apoi îi explică tînărului:

— Ivan a luat-o razna rău de tot. A ordonat masacre, şi-a ucis fiul într-o izbucnire de furie și, în cele din urmă, a pierit otrăvit de boieri… N-a scăpat de ceea ce s-a temut toată viaţa…

— Iar statul moscovit? se grăbi să întrebe François.

— În ciuda succeselor iniţiale ale lui Ivan, statul moscovit a avut soarta pe care o ştiam.

Adică după moartea lui Ivan, ţaratul rus a pierdut marea majoritate a teritoriilor cucerite de acesta, plus o parte din ţinuturile ruseşti din vest. A urmat o perioadă de războaie civile, iar în cele din urmă pe tron au urcat Romanovii, o familie boierească implicată în uciderea lui Ivan. Dar haosul a continuat, Romanovii s-au luptat între ei, s-au luptat şi cu pretendenţi din afara familiei… În 1676, ţarul Alexei moare, lăsînd în urma sa trei copii minori – Ivan, Petru şi Sofia. Luptele dintre sprijinitorii acestora au atins un punct culminant în 1689, cînd Sofia îl ucide pe Petru, apoi şi pe Ivan, şi încearcă să conducă singură statul moscovit. În urma înfrîngerilor suferite din partea tătarilor din Crimeea, ţaratul rus devine atît de slab, încît e cucerit fără nici un efort de Imperiul Habsburgic, condus de Leopold.

— Iar de aici încolo, istoria estului Europei este cea pe care o ştiam înainte de a interveni în desfăşurarea evenimentelor…, încheie Bálsam.

— Deci nu s-a schimbat nimic, spuse cu amărăciune François. Vă bateţi joc de mine. Mă duc acasă.

Bálsam se uită la ceasul de la mînă şi spuse:

— Îţi înţeleg dezamăgirea, dar va trebui să ne mai suporţi un timp. E ora trei. N-ai cum să pleci, dacă nu vrei să te umfle prima patrulă. Michel, fă-i patul şi lasă-l să se odihnească. Iar mîine

dimineaţă, dragă prietene, poţi să ne părăseşti.

3

Jean Amvroise stătea ascuns printre tufişurile din curte. Îl văzuse pe François Lefort intrînd în casă şi se gîndise – doar o clipă – să-l avertizeze, să-i ceară să părăsească de îndată clădirea şi zona aceea, dar apoi îşi dăduse seama că în felul acesta îşi punea misiunea în pericol. Era în joc ceva mai de preţ decît viaţa unui camarad.

Se lăsase întunericul, începuse să se facă frig, îi amorţiseră picioarele din cauza poziţiei în care stătea, dar nu avea ce face. Se uita din cînd în cînd la ceasul de la mînă, cu cifre fosforescente. În cele din urmă sosi clipa pe care o aşteptase.

Auzi sirenele dînd alarma, auzi şi zumzetul surd al bombardierelor, apoi auzi lătratul gutural al artileriei antiaeriene germane. Aprecie încă o dată punctualitatea britanică şi se apucă de treabă.

Scoase o cutie de carton din sacoşa de pînză pe care o cărase cu el, ca orice francez care are grijă de aprovizionarea familiei. În cutie se afla obiectul pe care i-l dăduse şeful reţelei: un semnalizator pe timp de noapte, pentru a indica ţinta bombardierelor.

Instală obiectul pe alee, cît mai departe de arbori, apoi apăsă butonul şi se grăbi să se îndepărteze. Apucă să parcurgă vreo zece metri, apoi în urma sa izbucni o vîlvătaie puternică, stridentă, ce putea fi văzută uşor de la bordul bombardierelor.

Îşi spuse că trebuia să alerge, să se îndepărteze cît mai mult înainte să înceapă să pice bombele. Îşi spuse că putea să nimerească peste vreo patrulă, dar tot el îşi spuse că erau mari şanse ca patrulele germane să se fi refugiat în adăposturile antiaeriene. Şi, oricum, nu-şi dădea seama ce şanse avea să scape cu viaţă din mîinile nemţilor, nici dacă aceste şanse erau mai mari decît cele de a supravieţui bombardamentului…

Vîlvătaia pe care o declanşase răspîndea o lumină portocalie, nepămînteană, ce pulsa bizar.

Ba nu, lumina aceea fusese continuă la început, se modificase abia în ultimele secunde. Poate că substanţa din interiorul semnalizatorului era pe terminate, iar Jean îşi dori cu înverşunare ca lumina să fi fost zărită de observatorii britanici aflaţi mult deasupra sa, îşi dori să fi fost zărită, iar ţintaşul – sau cum se chema cel care stabilea locul în care urma să lanseze bombele – să fi stabilit coordonatele şi să fi dat semnalul cuvenit.

În timp ce alerga şi gîndea cu o viteză incredibilă, Jean auzi

bubuitul bombelor care explodau în Paris – bombardamentul începuse, deci –, auzi şuieratul unui bolid ce năvălea către sol, îndreptîndu-se către el, apucă să se întrebe dacă bomba va lovi clădirea şi dacă apucase să se îndepărteze suficient pentru a scăpa cu viaţă…

Apoi nu mai auzi nimic, în jurul său se aşternu tăcerea, lumina semnalizatorului mai pîlpîi o dată, apoi dispăru ca şi cum n-ar fi existat, iar el se pomeni singur pe un cîmp pustiu, sub cerul înstelat.

Dispăruse şi clădirea din vecinătate, dispăruseră şi casele dinspre stradă – între care se găsea gangul prin care se intra în parcul imens în care se afla locuinţa lui José Bálsam. Dispăruse şi aleea acoperită de pietriş pe care alergase pînă atunci, iar copacii care o mărginiseră cu cîteva secunde înainte dispăruseră şi ei.

Se uită mai atent în jur şi văzu, la lumina lunii – da, pe cer apăruse luna, sau fusese acolo de mult timp, dar n-o zărise din cauza clădirilor şi copacilor –, că era pe o cîmpie netedă, acoperită cu iarbă.

Încotro s-o ia? Cum ajunsese acolo? Ce trebuia să facă? Înnebunise subit? Îl lovise o bombă, iar acum ajunsese într-un purgatoriu, unde urma să aştepte pînă cînd avea să fie judecat?

O grămadă de întrebări, la care nu avea nici un răspuns.

Dodată, în minte îi răsună o voce care îi păru foarte cunoscută. Aceasta îi spuse cu blîndeţe:

— Tinere prieten, ai răbdare şi aşteaptă un pic. Acum sîntem ocupaţi, dar de îndată ce vom dispune de timpul necesar, vom veni să te luăm. Nu te teme, nu vei păţi nimic.

François Lefort părăsise locuinţa lui Bálsam într-o stare de spirit de nedescris. Dezamăgirea sa fusese atît de cruntă, încît îşi jură să uite că îl întîlnise pe spaniolul cel ciudat şi că fusese atît de naiv încît să creadă că istoria putea fi schimbată. Încercă să se poarte ca de obicei, îşi văzu de treburi, se întîlni cu prietenii… şi află o serie de lucruri care îl făcură să-şi schimbe părerea.

Atacul Germaniei asupra canalului de Suez fusese respins, trupele germane luptau din greu împotriva trupelor neregulate afgane, ofensiva iraniană fusese oprită la graniţele Indiei… acestea erau ştirile bune. Celelalte ştiri erau toate rele.

Nemţii se pregăteau să debarce în Anglia. Aşa spuneau unii. Alţii susţineau că Wessel nu-i atît de prost ca să-şi sacrifice oamenii degeabă şi că se va mulţumi să bombardeze insula englezilor pînă cînd nu va mai rămîne piatră pe piatră.

Pînă una, alta, trupe de desant aerian şi submarin ale nemţilor debarcaseră în Islanda şi în Groenlanda, ocupînd ambele teritorii fără pierderi demne de reţinut. Iar surse demne de crezare susţineau că acolo vor fi construite în mare grabă baze de lansare ale noilor rachete

germane – care puteau să lovească destul de precis ţinte de dincolo de ocean. Se spunea că Führerul declarase că războiul se va desfăşura de acum încolo altfel – teritoriile britanice pe peste Atlantic vor fi supuse unor bombardamente intense, menite să distrugă centrele industriale şi şantierele navale. Astfel, Anglia va rămîne fără provizii şi fără armament, devenind în scurt timp o pradă uşoară…

Însă ştirea cea mai rea, cea mai gravă, privea chiar Franţa. Se ştia de mai mult timp că exista un plan de germanizare a Franţei, de transformare a ei într-o provincie germană, Frankmark – marca francilor. Această provincie urma să fie golită de nearieni – evreii aveau să fie expediaţi cu vapoarele pe Mediterana, către Israel – şi puţini aveau să ajungă la destinaţie, după o călătorie îndelungată pe nişte nave vechi, lipsite de orice confort, pe o mare plină de mine şi de bătălii navale, în care combatanţii scufundau fără nici un avertisment ambarcaţiunile inamice, indiferent dacă erau militare sau civile. Ţiganii, arabii, negrii şi asiaticii aveau să fie internaţi în lagăre de concentrare – lumea începuse deja să le zică lagăre de extreminare. Tot în lagăre aveau să ajungă homosexualii, comunarzii, debilii mintali, martorii lui Iehova şi orice altă categorie pe care n-o agreau germanii. Francezii *francezi* aveau să fie împărţiţi în două categorii: descendenţii francilor, cei blonzi şi cu înfăţişare germanică, demni de a fi asimilaţi, şi cei mediteraneeni, bruneţi, care nu prea semănau a nemţi și care aveau să fie deportaţi în stepele din Asia Centrală, unde aveau să fie germanizaţi în mod brutal şi fără a se socoti pierderile; cei ce aveau să supravieţuiască erau, evident, membri ai unei rase superioare şi meritau păstraţi şi folosiţi la dominarea asiaticilor – care, oricum, erau inferiori chiar şi unor arieni de mîna a doua. În locul lăsat liber de ei în Franţa aveau să fie colonizaţi germani pur sînge, care să contribuie la accelerarea procesului de asimilare al descendenţilor francilor.

Planul acesta era cunoscut, dar nimeni nu-l considerase altceva decît o aberaţie propagandistică. Nu-l luase nimeni în serios, nici francezii, nici nemţii.

Numai că lucrurile se schimbaseră. O directivă a baronului Richthofen, locţiitorul desemnat al Führerului, adresată administraţiei militare germane din Franţa ocupată, solicita transmiterea de urgenţă la Berlin a planurilor detaliate de măsuri pentru punerea în practică a Proiectului Frankmark, cu resursele necesare (bani, oameni, materiale). Sigur, toată lumea ştia că baronul o luase razna din cauza morfinei cu care încerca să-şi potolească durerile provocate de rănile căpătate atunci cînd fusese doborît, la sfîrşitul Primului Război Mondial, dar Führerul îl iubea şi-l respecta… şi îl folosea în aplicarea unor măsuri aparent demente.

Poliţia începuse deja să-i aresteze pe evrei şi pe ţigani, iar surse

din cadrul Prefecturii Parisului spuneau că fuseseră pregătite planurile de acţiune pentru trimiterea de urgenţă în lagăre ale celorlalţi indezirabili.

François era alarmat şi considera că avea toate motivele să fie. Dacă lucrurile mergeau tot aşa, Franţa pe care o iubea el avea să dispară, avea să se transforme în ceva ce-i repugna.

Şi nu exista nici o soluţie pentru a împiedica această catastrofă. Marea Britanie avea să cîştige pînă la urmă războiul, pentru că dispunea de resursele imense ale continentului american. Dar avea să cîştige războiul suficient de repede ca să salveze Franţa?

După ce se gîndi şi se răzgîndi, se decise în cele din urmă să mai facă o încercare.

Se duse să-l mai întîlnească o dată pe Bálsam şi rămase uimit descoperind că zona în care se afla locuinţa acestuia fusese bombardată într-un mod înfiorător. Cumva, într-un colţişor ascuns al minţii sale răsări o nădejde absurdă: poate că o bombă picase direct pe clădirea spaniolului, scutindu-l astfel de speranţe stupide, scutindu-l să se facă de rîs definitiv…

Dar, cînd descoperi în spatele ruinelor parcul intact, îşi dădu seama că, de fapt, ar fi fost dispus să se compromită în faţa întregii lumi, să se facă de rîs într-un mod iremediabil, cu condiţia ca speranţa sa de modificare a istoriei lumii să fie îndeplinită.

Sună şi aşteptă.

Uşa se deschise imediat, ca şi cum cineva ar fi stat lîngă aceasta, ştiind că el avea să sune.

— Pofteşte, tinere prieten, îl invită Bálsam, zîmbindu-i cordial. Mă bucur să te revăd. Presupun că doreşti să mai încercăm o dată, spuse el, în timp ce-l conducea pe hol, către încăperea plină de aparatură în care fuseseră ultima oară. M-am tot gîndit la… subiectul care ne preocupă. Şi cred că am găsit un nou punct în care putem interveni.

Intrară în încăpere. Cei doi tovarăşi ai spaniolului erau acolo, uitîndu-se atenţi la plăcuţele de sticlă cu imagini mişcătoare de pe mesele din faţa lor.

— Da, ai dreptate, momentul crucial este scurta domnie a lui Piotr Alexeievici, spuse domnul Gernain, fără să se întoarcă, spre cei ce intraseră. Dacă i-am salva viaţa… şi dacă am reuşi să-l îndrumăm astfel încît să devină un conducător luminat, care să aducă Rusia pe calea modernizării… avînd în vedere resursele imense ale estului Europei, statul moscovit ar putea să devină o putere mondială…

— De acord cu tine, mormăi maestrul Michel. Dacă ai sugera şi cum să-l îndrumăm, astfel încît să fim siguri de succes… Nu uita că nu mai avem de-a face cu un individ foarte religios, precum Ivan, care să fie dispus să creadă că îi vorbeşte însuşi Dumnezeu… În cazul acesta

trebuie să lucrăm cu un copil care are nevoie de o figură paternă, în care să aibă încredere… Adică de un om în carne şi oase, care să-l convingă pe Piotr, să-l amuze, să-l facă să viseze, să-l facă să-şi dorească exact ceea ce ne dorim noi… şi care să-l supravegheze să n-o ia raza – avînd suficientă autoritate ca să poată interveni. Deci, avem nevoie de cineva din anturajul tînărului ţar.

— Pe cine am putea să folosim? bombăni maestrul Michel. În jurul ţarului Petru nu-s decît două categorii de oameni: boieri bătrîni, din familia mamei sale, indivizi retrograzi, care se opun din tot sufletul oricărei schimbări, şi prietenii de joacă ai ţarului, aleşi dintre servitorii de pe moşiile sale sau dintre micii boieri de ţară. Care, necunoscînd prea bine jocurile politice, nu-şi dau seama că îşi distrug orice perspective de viitor făcînd parte din curtea unui ţar ce nu are el însuşi nici un viitor. Sînt indivizi fără personalitate, fără idei, fără educaţie… Ar fi nevoie de ani de muncă pentru a-i modela aşa cum am vrea noi să fie…

— Da, avem nevoie de cineva din anturajul tînărului Petru, dar în anturajul său nu există nimeni care să corespundă cerinţelor noastre, recunoscu Bálsam.

— Ar fi o soluţie, interveni François. Să mă duc eu însumi acolo, să pătrund în anturajul lui Petru şi să-i devin sfătuitor…

Făcuse propunerea aceea absurdă lăsîndu-se pradă unui impuls obscur şi se aşteptase ca amfitrionii săi să izbucnească în rîs. Dar cei trei bătrîni se uitară la el cu oarecare uşurare, ca şi cum le-ar fi îndeplinit o dorinţă intimă – o dorinţă puternică, dar cumva ruşinoasă, pe care n-ar fi îndrăznit s-o recunoască în public.

— Dragul meu, spuse în cele din urmă Bálsam, aş fi ipocrit dacă n-aş recunoaşte că propunerea dumitale este interesantă… şi atractivă. Însă trebuie să ştii că noi putem, cu aparatura pe care o avem, să trimitem orice în trecut – obiecte, mesaje, chiar şi oameni –, dar nu le putem readuce înapoi. Adică e vorba de un drum fără întoarcere. Dacă te trimitem în Rusia secolului al şaptesprezecelea, acolo ai să rămîi. Nu vei mai revedea niciodată Franţa aceea pentru care vrei să te sacrifici.

François Lefort simţi că i se ivise o ocazie pe care subconştientul său şi-o dorise întotdeauna. Probabil că din acelaşi motiv alesese lupta în ilegalitate. Chiar dacă se considera un om modern, ateu şi eliberat de mentalitatea burgheză, în străfundul sufletului rămăsese băiatul catolic ce asista la fiecare slujbă împreună cu bunicii săi – şi, ca atare, sinuciderea i se părea un păcat imens. Dar puteai să-ţi cauţi sfîrşitul, să-ţi cauţi liniştea şi împăcarea părînd însetat de viaţă, părînd plin de viaţă, părînd că iei parte din plin la viaţă…

Venise momentul să se privească în oglinda sufletului, să se vadă aşa cum era, fără machiajul educaţiei şi moravurilor sociale, să se

recunoască şi să recunoască sincer ce avea de făcut.

Se gîndi un timp – poate o oră, poate un minut, sau poate doar o clipă, dar i se păru că gîndise îndelung şi că fusese sincer cu el însuşi, pentru prima oară după mult timp – şi spuse:

— Domnilor, iubesc Franţa, iubesc oamenii şi cultura ei, dar nu mă mai leagă nimic de prezentul acesta. Aşa că nu văd nici un inconvenient să dispar pentru totdeauna în trecut dacă prin asta voi putea îndrepta prezentul care m-a făcut să sufăr.

Cei trei îl priviră cu simpatie şi înţelegere, ca şi cum jertfa lui li s-ar fi părut ceva normal.

— Dacă asta doreşti, atunci să ne apucăm de treabă, oftă Bálsam. În primul rînd, trebuie să-ţi croim o nouă identitate. Avînd în vedere scopul pe care îl urmăreşti, nu poţi să fii rus. Petru n-ar crede că sfaturile de modernizare a Rusiei pot veni de la cineva din interiorul lumii sale. Deci trebuie să fii un străin care îşi oferă serviciile Rusiei şi e uimit şi scandalizat văzînd situaţia acesteia, situaţie pe care trebuie s-o judece în comparaţie cu lumea din care vine, adică din occidentul european.

— Pe de altă parte, nu poţi să rămîi francez, interveni domnul Germain. Francezii nu-s prea bine văzuţi la Moscova, pentru că ţarul face negoţ cu englezii, iar majoritatea străinilor stabiliţi în capitala rusă sînt germani. Cartierul în care locuiesc aceştia este numit de ruşi *nemeţkaia sloboda* – cartier nemţesc, cu drepturi speciale. Adică va trebui să locuieşti printre germani şi să fii acceptat de aceştia drept unul de-al lor.

— Nu vreau să fiu neamţ! mîrîi François Lefort.

— Şi mai trebuie să ai un nume suficient de apropiat de cel pe care-l porţi acum, ca să nu te dai de gol la vreo beţie – căci ruşii sînt mari băutori de alcooluri tari.

— Deci, mormăi François, vreţi să nu fiu francez, să fiu agreat de nemţi ca fiind unul de-al lor şi să am un nume apropiat de cel pe care-l port acum. Am înţeles bine?

— Ai rezumat perfect ceea ce ne dorim, exclamă fericit maestrul Michel.

— Atunci, ce-aţi zice dacă aş fi elveţian? Cunosc bine Berna, locurile din jurul oraşului şi istoria lor, vorbesc destul de bine dialectul german local. Tatăl meu, Jacques Lefort, a lucrat acolo vreo zece ani, aşa că mi-am petrecut copilăria şi o bună parte din adolescenţă în Elveţia, am urmat şcoala primară acolo. Şi, ca să mă germanizez un pic, adică să fiu pe placul viitorilor mei prieteni din Moscova, o să mă numesc Franz Lefort. E un nume elveţian destul de răspîndit, am avut un coleg de şcoală care se numea aşa.

— Excelent, dădu din cap Bálsam. Sigur, va trebui să-ţi actualizăm un pic cunoştinţele – şi lingvistice, şi despre Berna şi

împrejurimile sale…

— Adică să i le arhaizăm, îl corectă sec domnul Germain.

— Bine… şi ce trebuie să facă domnul Franz Lefort ca să schimbe istoria Rusiei? În primul rînd, să pătrundă în anturajul ţarului Petru…, zise François.

— Evident. Numai că treaba asta trebuie făcută cu tact şi cu multă minte, ca să nu trezeşti nici cea mai mică bănuială, zise Bálsam. Ce se aşteaptă ruşii să facă un străin care a venit în ţara lor? Să caute o slujbă bine plătită. Asta înseamnă audienţe pe la conducători, apariţii în public şi tot felul de alte activităţi care să-l facă bine cunoscut celor care ar putea să-i dea slujba aceea bănoasă.

— Iar o asemenea activitate ar justifica şi încercările de a i se vîrî pe sub piele ţarului.

— Mda… numai că mi se pare puţin probabil să ajung să-l cunosc pe ţar de îndată ce-o să ajung la Moscova, spuse fără prea mult entuziasm François.

— Iarăşi o observaţie pertinentă. După calculele făcute de aparatura noastră, va fi nevoie de vreo zece ani pentru a ajunge acolo unde ne dorim. Din cîte ştim, ţarul Piotr a fost asasinat de streliţi în vara anului 1689. Asta înseamnă că ar fi bine să apari în Rusia în 1675, adică înainte de încoronarea lui Petru, deci pe cînd acesta avea doar vreo trei ani…

— Bine… O să mă duc la Moscova şi o să solicit o slujbă. Ce fel de slujbă, avînd în vedere că acolo sînt căutaţi medici, meseriaşi, negustori? Eu sînt istoric şi mi-am petrecut cîţiva ani de viaţă în armată. Asta-i tot ce ştiu. Nu cred că moscoviţii se vor grăbi să-mi ofere vreun serviciu…

— Ruşii au nevoie de ofiţeri, îi răspunse Bálsam. Sigur, armata din vremea lui Petru e alta decît cea din secolul al douăzecilea, dar arta militară şi conducerea oamenilor e cam aceeaşi de cîteva mii de ani. Eşti ofiţer, ai exprerienţa frontului, aşa că o să-ţi oferi serviciile ca militar.

— Încă o observaţie, se grăbi să intervină domnul Germain. Nu ne va folosi la nimic dacă vei accepta prima slujbă oferită şi-ţi vei petrece restul vieţii într-o garnizoană de provincie. Pe de altă parte, nu-i bine nici să fii excesiv de cîrcotaş şi să faci prea multe nazuri. Ideal ar fi să primeşti din cînd în cînd cîte o funcţie, să te achiţi onorabil de obligaţii, apoi să apari din nou la Kremlin, solicitînd altceva, mai pe măsura calităţilor tale…

— Da, important e să fii văzut cît mai des la Kremlin, să devii un personaj cunoscut de dregătorii de frunte ai Rusiei, astfel încît să ajungi, în cele din urmă, la ţar…

— În acelaşi timp, e necesar să fii bine cunoscut şi agreat în Nemeţkaia sloboda. Străinii din Moscova trebuie să te accepte ca pe

unul de-ai lor şi să te sprijine. Nemţii de acolo constituie o colectivitate unită, se ajută între ei, succesul unuia înseamnă succesul tuturor.

— Deci trebuie să ai două linii directoare, concluzionă Bálsam: să cucereşti inimile nemţilor din Moscova şi să ajungi un personaj cunoscut la Kremlin.

— Chestia asta implică un element comun, zîmbi fără veselie domnul Germain. Cumpără-ţi o casă mare în Nemeţkaia sloboda şi ţine-o mereu deschisă atît pentru localnici, cît şi pentru neruşi, organizează petreceri despre care să se vorbească în tot oraşul, iar nobilii ruşi să fie dornici să se afle printre invitaţi.

— Da, mormăi François, chestia asta implică în primul rînd bani. Adică îmi recomandaţi să nu mă grăbesc să-mi găsesc o slujbă permanentă, dar să dau petreceri costisitoare. Cît despre vizitele la Kremlin… Credeţi că o să fiu primit acolo dacă o să mă duc mereu cu mîna goală? Nu uitaţi că-i vorba de estul Europei, unde plocoanele şi peşcheşurile sînt un lucru mai normal decît aici, în occident…

— Pe vremea mea, plocoanele erau un lucru normal şi la Paris, spuse cu o veselie tristă maestrul Michel.

— Ai dreptate, maestre, dar asta nu înseamnă că băiatul n-are şi el dreptate. Da, dragul meu. Planul nostru implică timp şi bani. Mult timp şi mulţi bani. Timpul o să ni-l oferi tu, dedicîndu-ţi viaţa activităţii despre care am convenit că-i necesară. Bani o să-ţi trimitem noi. După opinia mea, n-ar fi bine să dispui de la început de o sumă mare. Pe vremea aceea, în Moscova nu existau bănci şi nu cred că ai avea unde să păstrezi o cantitate mare de monede. Căci, evident, sîntem înainte de apariţia bancnotelor şi biletelor de creditare. Vei primi bani adevăraţi, monede de aur ruseşti şi nemţeşti, taleri de argint, din cînd în cînd bijuterii… Vom avea grijă de asta, dacă vrem să fii cunoscut, admirat şi apreciat de toată lumea.

— Mai există un risc, spuse cam fără voie François. O să mă învîrt cel puţin zece ani prin Rusia, o să mă angajez în armata moscovită, probabil o să particip la războaie, mai mult ca sigur că o să trăiesc în condiţii de igienă mizerabile… Poate o să am parte de molime, inundaţii şi incendii… Ce şanse de supravieţuire credeţi că o să am? Am vreo şansă să reuşesc să-mi duc pînă la capăt misiunea mea de lungă durată?

— Băiatul ăsta nu prost nici un pic, rînji în stilu-i caracteristic, adică fără urmă de veselie, domnul Germain. Răspunsul este evident, dragul meu: dacă te-am expedia în trecut acum, aşa cum eşti, n-ai avea nici o şansă, ar fi o minune dacă ai reuşi să supravieţuieşti mai mult de un an. Va trebui să te pregătim, să te instruim… Va trebui să ai cunoştinţe despre ţara în care ai să trăieşti, să fii în stare să lupţi în războaiele de atunci, să faci faţă microbilor, bacteriilor şi hranei

mizerabile… Şi să ai talentul de a cîştiga încrederea celor cu care discuţi, printre altele să fii în stare să te exprimi curgător în limbile care se foloseau la Moscova… Să ai o formă fizică necesară marşurilor şi campaniilor… Apropo, ştii să călăreşti?

— Un pic. Şi de cît timp va fi nevoie pentru toată pregătirea asta? Unde o voi face? Cu ce instructori?

— Cred că în trei zile terminăm totul. Vom folosi nişte procedee care nu s-au inventat încă, dacă-mi pot permite să mă exprim astfel. Deocamdată, hai să mîncăm ceva.

După ce prînziră copios – tot mîncăruri din vremuri de demult, gătite pe plită de maestrul Michel –, François se simţi cuprins de-o dulce toropeală care-l trăgea la somn. Bálsam îl conduse într-o încăpere în care nu mai călcase pînă atunci, o încăpere plină cu aparate ciudate.

Spaniolul îl invită să se întindă pe un pat comod, care se mulă pe trupul lui, şi-i puse la urechi un soi de căşti. François nu apucă să se minuneze de toată povestea aceea, că adormi şi visă chestii bizare, pline de acţiune, în care se lupta cu cete întregi de bandiţi, sărea peste garduri înalte, se duela cu un individ ale cărui trăsături nu le desluşea, folosind o sabie lungă, gonea călare, trăgea cu muscheta pe care reuşea s-o încarce cu o viteză uluitoare… Se trezi avînd o încredere în sine şi o bună dispoziţie cum nu mai avusese de mulţi ani, de dinainte de… de dinainte de? Da, i se întîmplase ceva, o mare tragedie, dar acum nu-şi mai amintea de ea, ştia doar că trebuia să facă ceva important, doar lucrul acela conta, tragediile personale nu mai aveau nici o importanţă.

— Ei, dragă prietene, cum te simţi? îl întrebă Bálsam, care apăruse ca prin minune şi-l ajută să se ridice din pat.

— Foarte bine, numai că sînt un pic cam ameţit, mormăi François.

Apoi îşi dădu seama că discutaseră în rusa veche…

Bálsam îi testă cunoştinţele acumulate în somn, conversînd cu el în dialectul german din Berna secolului al şaptesprezecelea, în germana vorbită în aceeaşi epocă în oraşele de la Baltica, în franceză şi latină…

După aceea, domnul Germain îl atacă pe neaşteptate cu o floretă, iar François reuşi să se apere cu ajutorul unui scaun…

Trupul lui reacţiona fără să mai aştepte ordinele conştiente ale minţii. Arte marţiale, folosirea muschetei, a lăncii, a spadei – toate acestea şi multe altele fuseseră îngrămădite în mintea, subconştientul, nervii şi muşchii săi, printr-un procedeu care îi era necunoscut lui François.

Da, trupul său răspundea oricărui test, dar muşchii şi rezistenţa la efort nu corespundeau încă aşteptărilor, aşa că Lefort fu vîrît într-o

cuvă plină cu o mîzgă vîscoasă, unde rămase cîteva ore, dormind cu căştile la urechi.

Cînd se trezi, descoperi că avea o musculatură de atlet. Şi că putea să alerge ore în şir fără să obosească.

Şi tot aşa, trei zile la rînd trecu prin tot felul de aparate, cuve şi paturi, simţindu-se din ce în ce mai puternic, mai sigur de sine, mai încrezător în şansele sale de a supravieţui.

În a patra zi, Bálsam îl chemă într-o încăpere. Pe o canapea se găseau veşminte pline de dantele şi panglici, o pălărie cu boruri late şi cu penaj strident colorat, o pereche de cizme cu carîmb înalt, groase şi rezistente. Alături de canapea se afla un cufăr banal, din lemn, cu nişte benzi de metal, pentru a avea mai multă rezistenţă. Cufărul era încuiat cu un lacăt imens.

— Ai aici tot ce-ţi trebuie pentru început, îi zise spaniolul, întinzîndu-i o cheie atîrnată de un lanţ de metal. Uită-te şi vezi dacă mai e nevoie de ceva.

Veşminte de sărbătoare, lenjerie, o pungă cu monede de aur, un pistol ce părea pistol ca toate pistoalele din secolul al şaptesprezecelea, dar care era de fapt o armă ultrasofisticată, cu un încărcător cu treizeci de gloanţe, o trusă de medicamente, dar prafurile şi tincturile din ea erau, de fapt, medicamente moderne ce acţionau rapid şi eficient împotriva infecţiilor, și multe alte mărunţişuri, necesare într-o ţară barbară.

— Îmbracă-ţi hainele, să vedem cum te simţi în ele, îl îndemnă Bálsam.

François se îmbrăcă şi descoperi că veşmintele fuseseră croite astfel încît să se simtă în largul lui. Erau comode şi elegante.

Iar el era gata de drum.

— N-ar fi recomandabil să apari brusc în Rusia, zise Bálsam. Cel mai bine ar fi să soseşti la Moscova împreună cu un grup de străini care caută de lucru. Am descoperit că un oarecare colonel Fan Forsten a venit în Rusia în 1675, cu un grup de militari cu experienţă, dornici să se angajeze în armata ţarului. O să te trimitem la Londra, cu puţin înainte de îmbarcarea colonelului şi a oamenilor săi pe corabia ce avea să-i ducă la Arhanghelsk. Ţi-am pregătit scrisori de recomandare… Am profitat de faptul că în perioada aceea a existat un mercenar Lefort, decedat în Antilele Olandeze și i-am preluat datele, deşi era ceva mai tînăr decît tine, ţi-am inserat în memorie amintiri despre perioada petrecută de acesta în armata franceză şi olandeză, aşa cum scrie în recomandări…

— Atunci, la drum! spuse François, încercînd să pară cît mai vesel şi mai nepăsător.

— Nu vrei să-ţi iei rămas bun de la noi? întrebă spaniolul. Să bem o cupă de şampanie înainte de despărţire… Ia-ţi cufărul cu tine.

Se duseră în camera alăturată, unde maestrul Michel pregătise nişte gustări pe un platou de porţelan: brînzeturi, pateu de ficat de raţă, stridii (de unde naiba făcuseră rost de stridii, în vreme de război? se minună François). Alături era o frapieră cu o sticlă de şampanie, cu dopul scos deja.

— Pune cufărul în dulap, îl sfătui domnul Germain, făcîndu-i un semn cu mîna către un soi de mobilă din metal, cu o uşă glisantă. Să ai grijă de cufăr. Să nu-l pierzi cu nici un chip. În el există un dispozitiv de localizare. În fiecare lună vei găsi în cufăr o pungă cu bani. Sigur, în caz de accident, o să găsim noi o altă cale să te finanţăm, dar asta e cea mai uşoară şi mai bine verificată din punct de vedere tehnic. În capacul cufărului e o mică fantă. Dacă vrei să ne transmiţi ceva, scrii un bileţel şi-l vîri în fanta aceea, iar biletul va ajunge imediat la unul dintre noi. Dacă vom dori să-ţi comunicăm noi ceva, o să găseşti un bilet în cufăr, iar dacă va fi ceva urgent, atunci vom folosi metoda utilizată în cazul lui Ivan. O să auzi o voce care o să-ţi transmită mesajul, o voce pe care o s-o recunoşti.

Domnul Germain deveni brusc solemn – o chestie ciudată, îşi spuse François, pentru că domnul Germain era tot timpul solemn şi ţeapăn de parcă ar fi înghiţit un par, aşa că nu şi-ar fi imaginat că ar fi putut să devină *mai* solemn, dar asta se întîmplase – se aplecă şi luă ceva de sub masă, apoi îşi drese glasul şi zise:

— Ca orice cavaler neînfricat care pleacă într-o măreaţă aventură, trebuie să primeşti o spadă demnă de faptele pe care trebuie să le săvîrşeşti. Aceasta este spada familiei mele, am primit-o de la tatăl meu atunci cînd am plecat la război. Cînd mi-a înmînat-o, contele mi-a zis…

Maestrul Michel păru a se îneca brusc, pentru că fu cuprins de un acces de tuse, iar domnul Germain îşi întrerupse brusc povestea şi se mulţumi să-i întindă spada – o armă extraordinară, îşi dădu seama François văzînd-o. Bătrînul îl sărută apoi pe amîndoi obrajii şi se mulţimi să adauge:

— Mi-a salvat viaţa în mai multe rînduri. Sper să-ţi fie şi ţie de folos.

— Să ciocnim! propuse Bálsam, încercînd să-şi ascundă emoţia.

Ciocniră, băură, mîncară, goliră sticla, maestrul Michel mai deschise una… apoi François spuse:

— Cred că-i cazul să plec. Dacă mai beau un pahar o să încep să-mi spun că n-o să mai am niciodată parte de aşa ceva şi o să refuz să mai părăsesc… momentul acesta.

Bătrînii dădură gînditori din cap şi-l conduseră spre dulap.

— Intră acolo şi trage uşa după tine. Cel mai bine e să închizi ochii şi să-i deschizi abia după ce o să simţi o uşoară zguduitură. Să cauţi hanul *The Seemaid* şi să întrebi de colonelul Forsten… Drum bun,

dragă prietene. Mult succes! O să-ţi ducem dorul! spuse José Bálsam.

— Vino să te îmbrăţişez, dragul meu, mormăi maestrul Michel, cu ochii umezi.

Şi, după multe strîngeri de mînă, îmbrăţişări şi urări de toate felurile, François intră în dulapul metalic, trase uşa după el şi închise ochii….

Auzi un zumzăit furios, de parcă un roi de albine căpătase certitudinea că intenţiona să le fure matca, simţi că-l cuprinde ameţeala, apoi fu zguduit uşor… şi totul redeveni normal.

Deschise ochii. Era pe o stradă pavată cu lespezi de piatră. Se înserase. Simţi miros de sare, de apă, de alge. Se întoarse. În spatele său se întindea un port plin cu corăbii. Cheiul era aproape pustiu.

Se întoarse către stradă. Casa cea mai apropiată avea atîrnată în faţă o sirenă din tablă, vopsită caraghios, sub care scria, cu litere tăiate grosolan în metal, The Seemaid.

Intră în han şi întrebă servitoarea lălîie care-i ieşise în întîmpinare:

— Colonelul Forsten locuieşte aici?

Îşi dădu seama, surprins, că vorbise într-o engleză stîlcită, cu puternic accent german.

Totuşi femeia îl înţelese – fie era obişnuită cu străinii şi cu modul lor de a vorbi, fie pricepuse numele, iar acest lucru îi fusese suficient – pentru că dădu din cap şi-i arătă o masă dintr-un colţ al tavernei…

Bătrînii rămaseră un timp tăcuţi. Maestrul Michel îşi şterse ochii cu o batistă imensă, cadrilată, apoi mormăi:

— O să-i duc dorul… Să nu rîdeţi, dar îl îndrăgisem…

— Şi noi, răspunse sec domnul Germain. Nu sînteţi curioşi să vedeţi ce-a facut?

— Ba da, răspunse Bálsam. Să cer un rezumat al primilor şapte ani?

— Ar fi foarte bine, îl aprobă domnul Germain, iar Bálsam se apucă să tasteze de zor comenzile.

Franz Lefort a ajuns în Rusia în 1675 şi a sosit la Moscova în februarie 1676. N-a reuşit să găsească o slujbă. Şi-a cumpărat o casă în Nemeţkaia sloboda şi a devenit curînd un personaj important printre străinii din Moscova. În iulie 1678 a solicitat din nou să fie angajat în armata ţaristă şi i s-a oferit gradul de căpitan. Din acest moment a avut tot felul de slujbe, ca militar sau ca diplomat, urcînd de fiecare dată în ierarhie şi cunoscînd persoane din ce în ce mai importante. Locuinţa sa din cartierul german a devenit punctul de întîlnire al străinilor bogaţi, dar şi al nobililor ruşi. Lefort îşi făcea prieteni printre conducătorii locali, iar aceştia îl promovau.

Însă cariera sa nu se bizuia doar pe darurile generoase pe care le împărţea în dreapta şi-n stînga şi pe ospeţele cu adevărat plăcute.

Casa sa devenise locul de întîlnire al celor care îşi jucau cariera la ruleta sorţii mizînd pe tînărul ţar Petru.

Prin 1685, la scurt timp după ce se întorsese dintr-o misiune diplomatică, Franz Lefort fu chemat de vecinul său Mons, care era într-o situaţie stînjenitoare: tînărul ţar – Petru avea vreo treisprezece ani – rătăcise de unul singur, fără escortă şi fără servitori, prin cartierul nemţesc. Mons, care furnizase diferite mărfuri Kremlinului, îl recunoscuse şi nu ştia cum să procedeze. Lefort îl invită pe Piotr la el acasă, sugerîndu-i olandezului să anunţe degrabă la palat unde se găsea ţarul. Pînă sosiseră slujitorii din Kremlin, care-şi căutaseră înnebuniţi stăpînul dispărut fără urmă, Lefort îl distrase pe Piotr povestindu-i despre campania împotriva turcilor, la care participase cu cîţiva ani înainte. Văzînd că băiatul nu pricepuse prea mult din descrierea manevrelor militare, se apucase să-i facă o demonstraţie, folosind bibelourile din salon. Piotr fusese foarte captivat, iar cînd apăruseră servitorii, să-l ducă înapoi la palat, îl invitase pe elveţian să vină peste două zile, ca să termine descrierea bătăliei. Lefort se dusese bine pregătit – rugase cîţiva meseriaşi germani, prieteni de-ai lui, să-i facă o mulţime de soldaţi de plumb, unii în uniforme ruseşti, alţii întrupînd ieniceri şi başbuzuci. Manevrele cu soldaţi de plumb îl ţinuseră ocupat un timp pe ţarul adolescent. Pînă în momentul în care Lefort făcuse încă un pas şi strînsese toţi servitorii disponibili în curte, punîndu-i să mărşăluiască şi să se deplaseze de colo-colo, conform indicaţiilor sale.

Din clipa aceea, singura distracţie pe care o agrease Petru fusese cea cu soldaţii de jucărie – dar soldaţi vii, nu de plumb. Dăduse ordin să fie aduşi o mulţime de tineri ţărani de pe moşiile sale şi alcătuise două regimente, care trebuia să se lupte între ele. Le făcuse uniforme, le procurase arme moderne, angajase chiar ofiţeri cu experienţă care să-i comande şi să-i instruiască jucăriile.

Treptat, joaca devenise tot mai serioasă, iar soldaţii săi învăţaseră bine să mărşăluiască, să tragă la ţintă, să răspundă ordinelor…Evident, instigatorul şi principalul camarad de joacă al ţarului era Franz Lefort.

Însă Lefort nu-şi făcuse decît prieteni, nu şi duşmani, pentru că se mulţumea să fie un camarad de joacă al lui Piotr şi nimeni nu vedea în el o ameninţare…

— Se pare că tînărul nostru prieten se descurcă foarte bine, concluzionă Bálsam, muindu-şi buzele în cupa de şampanie. Da, se descurcă foarte bine. A realizat ceea ce îşi propusese pentru prima etapă: să pătrundă în anturajul ţarului, să fie apreciat de acesta.

— Sigur, numai că un camarad de joacă poate deveni un sfătuitor doar odată cu trecerea timpului, odată cu maturizarea ţarului… Cu

condiţia ca acesta să se dedice conducerii statului şi să renunţe la jocurile copilăriei.

— Şi cu condiţia să trăiască suficient de mult ca să se maturizeze, puse punctul pe i maestrul Michel. Ce ne spune analiza faptelor? Cînd va fi asasinat Piotr?

— O să ne uităm imediat şi pe analiza despre care vorbeşti, spuse domnul Germain. Se pare că aţi uitat că mai avem o treabă de terminat, iar eu aş zice că-i una destul de grabnică.

— Ai dreptate, îşi dădu cu palma peste frunte Bálsam. Am uitat complet de prietenul nostru Amvroise…

Jean se plictisise la început, apoi i se făcuse frig şi începuse să se enerveze. Se plimbase prin iarbă, încercînd să se încălzească, apoi se ghemuise şi încercase să adoarmă. Nu reuşişe şi se plimbase din nou. Privise cerul, încercînd să recunoască pe el constelaţiile pe care i le arătase cîndva bunicul său, în copilărie. Nu le descoperise.

Cerul acela părea ciudat şi străin, în ciuda stelelor care sclipeau şăgalnic şi a lunii care părea normală, obişnuită şi ciupită de vărsat ca întotdeauna.

Apoi, subit, aerul se învîrteji în jurul său, iar Jean se pomeni într-o încăpere călduroasă şi bine luminată.

Stătea în picioare, lîngă o masă pe care se afla un platou cu gustări.

— Serveşte-te, dragul meu, bănuiesc că eşti flămînd, îi spuse o voce blîndă, pe care Jean o recunoscu imediat.

Îi recunoscu şi pe ceilalţi doi indivizi care stăteau la masă. Deşi ar fi trebuit să fie furioşi, bărbaţii aceia în vîrstă îl priveau cu bunăvoinţă, chiar cu simpatie.

Jean se prăvăli pe un scaun, hăpăi iute gustările de pe platou, apoi spuse, ameninţător:

— Vreau să plec. Să nu îndrăzniţi să încercaţi să mă opriţi!

— N-o să încercăm, dragul meu, îi zise blînd maestrul Michel. Numai că nu ai unde să te duci…

Jean se uită la el neîncrezător şi se repezi spre uşă, gata să-l lovească pe cel care i-ar fi stat în cale. Însă nu se opuse nimeni plecării sale. Ieşi pe hol, fugi către uşa de la intrare, o deschise… şi descoperi că în faţa sa se întindea un hău imens, întunecat şi înspăimîntător.

Dincolo de pragul casei nu exista nimic. Unde dispăruse parcul enorm, cu aleea pietruită, mărginită de arbori uriaşi? Unde dispăruseră luna şi stelele?

Se întoarse în încăperea din care plecase în grabă şi se mulţumi să-i privească pe bătrîni.

Domnul Germain ridică din umeri şi-i spuse:

— Ţi-am zis că n-ai unde să pleci…

Jean avea impresia că visează, avea impresia că înnebunise… dar trăise în ultimele zile atît de multe lucruri ciudate, încît ajunsese cumva imun, nu-l mai mira nimic şi era în stare să accepte orice. Aşa că nu găsi altceva de spus decît:

— Şi ce-o să fac? O să stau aici?

— Da, dragul meu, îi răspunse cu bunăvoinţă Bálsam. Cel puţin un timp va trebui să stai în casa noastră.

— Ce înseamnă „un timp“? O zi, două, o lună, un an?

— După calculele mele, vei fi silit să rămîi oaspetele nostru cam doi ani, îi răspunse sec domnul Germain.

— De ce? fu curios Amvroise.

— Atunci cînd ai făcut tîmpenia aceea, cînd ai încercat să indici clădirea noastră drept ţintă pentru bombardierele britanice, dispozitivele de siguranţă te-au aruncat, împreună cu semnalizatorul tău cu tot, într-un spaţiu în afara timpului obişnuit, un spaţiu creat special pentru asemenea împrejurări. Faptul că ai ieşit din fluxul normal al timpului ţi-a dereglat structura tempionilor şi vei fi silit, pînă la revenirea la normal a acestora, să stai în carantină, într-un spaţiu ce reprezintă o combinaţie bine echilibrată între timpul normal şi… absenţa timpului.

Jean nu pricepuse nimic şi întrebă, buimac:

— Ce ziceaţi că s-au dereglat?

— Tempionii. Dar tu n-ai de unde să ştii ce-s tempionii. Să lăsăm explicaţiile deoparte şi să concluzionăm că trebuie să stai aici, în clădirea asta. O să ai o cameră a ta, o să poţi să te plimbi pe unde vrei, o să ai voie să întrebi tot ce vrei, să te uiţi la tot ce-ţi place… Cu timpul, grădina din jurul casei o să înceapă să apară, o să poţi să te plimbi prin ea… iar pe măsură ce tempionii tăi vor reveni la normal, o să vezi şi o să ai acces la o suprafaţă tot mai mare a parcului. Și atunci cînd o să poţi să ajungi la gangul de la intrare… atunci o să poţi să ne părăseşti. Dacă o să mai doreşti. Nutrim speranţa că vei deveni unul dintre noi şi că nu vei mai dori să pleci. Dar asta depinde de vrerea ta…şi de noi, dacă vom reuşi să te convingem că viaţa alături de nişte bătrîni ciudaţi e interesantă şi atrăgătoare. – Pînă una, alta, să-i arătăm tînărului nostru prieten cîte ceva din preocupările noastre, spuse Bálsam. Hai să vedem ce s-a întîmplat în Rusia secolului al şaptesprezecelea şi în ce măsură prietenul nostru François poate schimba trecutul.

Se duseră cu toţii la una dintre mesele cu plăcuţe pe care se vedeau imagini colorate, în mişcare, iar domnul Germain tastă ceva, apoi interpretă rezultatele afişate:

— În vara anului 1689, ţarina Sofia decide să scape de Petru, răspîndind zvonul că acesta încearcă să o îndepărteze de la putere. Streliţii încep să se agite şi, manipulaţi cum se cuvine de oamenii

Sofiei, decid să-l ucidă pe Petru. Năvălesc în Kremlin şi-l asasinează pe adolescentul care nu se aşteptase la vreo agresiune. Dacă François Lefort ar reuşi să-l salveze pe ţar, atunci cursul istoriei ar putea să se schimbe…

— Şi ce trebuie să facem? întrebă Bálsam.

— Să-l anunţăm pe Lefort ce intenţionează să facă streliţii. Şi să acţioneze cum crede de cuviinţă ca să-şi salveze pupilul…

Franz Lefort îşi condusese oaspeţii pînă la uşă şi se pregătea să se ducă la culcare. Fusese o zi obositoare, caldă şi înăbuşitoare… Îl durea capul, atît din cauza excesului de alcool şi tutun, cît şi a efortului de a vorbi în limbi străine.

Brusc, durerea de cap se accentuă, iar în minte îi răsunară cuvinte rostite de o voce pe care o ştia, o voce dintr-o altă lume, dintr-o altă viaţă:

— François, trebuie să acţionezi de urgenţă! Streliţii s-au strîns şi se îndreaptă spre Kremlin. Vor să-l ucidă pe Petru!

Lefort simţi că oboseala îl părăsi brusc. Cu gesturi iuţi, îşi luă spada, îşi strigă servitorul şi-i ordonă să-i înşeueze imediat un cal, scrise cîteva rînduri pe o bucată de hîrtie şi dădu scrisoarea unui copil care era curierul său, poruncindu-i s-o ducă de urgenţă unui cunoscut al său, generalul Gordon, care comanda regimentele de joacă ale lui Piotr.

Apoi încălecă şi plecă în goana calului, ducînd de frîu un alt cal înşeuat, fără călăreţ.

Năvăli în curtea Kremlinului fără să se sinchisească de străji. Din fericire, ofiţerul de gardă îl cunoştea şi-l lăsă să treacă. Aruncă frîiele în mîinile unui soldat şi-i porunci să nu se mişte de acolo, sub pedeapsa cu moartea.

Alergă pe scări şi se opri tocmai în dormitorul tînărului ţar, ignorînd paznicii şi servitorii. În timp ce fugea, fără să fie oprit de nimeni, îşi zise că renumele de tovarăş de joacă şi de nebunii al ţarului îi folosea de data asta, pentru că nici unul dintre cei care îl vedea nu ştia dacă nu cumva era un nou joc al stăpînului lor, ceea ce însemna că şi-ar fi riscat viaţa dacă ar fi încercat să-l oprească pe elveţianul cel mustăcios.

Piotr dormea, îmbrăcat într-o cămaşă de noapte din borangic, fără să fie învelit, din cauza căldurii.

Franz Lefort îl scutură uşor, iar cînd adolescentul deschise ochii speriat, îi şopti:

— Petruşca, daragoi – și apoi continuă în nemţeşte, ca să nu fie înţeles de servitorii care se strînseseră în prag: trebuie să fugim de îndată! Vin streliţii Sofiei, să te omoare! Să ne refugiem la mănăstirea Troiţki. L-am anunţat pe Gordon să conducă regimentele acolo. Acum însă trebuie să fugim de îndată!

Piotr sări din pat şi o luă la goană aşa cum era, în cămaşă de noapte. Franz se luă după el şi-l urmă pînă la intrare, unde îi aşteptau cei doi cai înşeuaţi. În urma lor, servitoarele se închinau îngrozite. Ăsta nu era ţar, era un diavol ce umbla cu un păgîn la fel de afurisit ca şi el! Păi aşa trebuia să se poarte tătucul ţar, părintele nostru?

Cei doi goniră ca disperaţii pe străzile pustii ale Moscovei stîrnind praful în urma lor şi nu se opriră decît în faţa mînăstirii cu ziduri groase, ca o fortăreaţă.

Lefort sări de pe cal şi începu să bată în poartă cu mînerul spadei. După un minut, două, o voce somnoroasă întrebă cine îndrăznea să tulbure liniştea călugărilor.

— Înălţimea Sa, Ţarul Petru! răcni Franz, iar călugării se grăbiră să deschidă poarta şi să se prosterneze în faţa conducătorului statului.

Elveţianul îl împinse iute pe adolescent înăuntru, apoi dădu ordin călugărilor să închidă poarta şi s-o zăvorască bine.

— Să nu deschideţi nimănui, că vă tai capetele! răcni el.

Între timp, apăruse şi stareţul, un bătrîn slab şi înalt, care se plecă pînă la pămînt în faţa adolescentului transpirat, în cămaşă de noapte.

Lefort preluă comanda, îl puse pe stareţ să-l conducă pe Piotr într-o chilie izolată, unde nu puteau ajunge gloanţele trase de afară. Puse străji la poartă, luă măsuri de apărare şi se agită pînă în zori, cînd străjile îl vestiră că se vedeau oameni care se apropiau.

Din fericire, era Gordon şi regimentele sale.

Abia reuşiră soldaţii să intre la adăpostul zidurilor groase şi să ocupe poziţii pe metereze, că apărură şi streliţii, o gloată de indivizi beţi şi aţîţaţi, care năvăliră cu vuiet mare spre porţi. Fură întîmpinaţi de focuri de armă, aşa că se retraseră, conştienţi că nu puteau lua cu asalt mănăstirea fără artilerie, și se învîrtiră un timp, traseră cîteva salve cu puştile lor vechi, apoi plecară să-şi vadă de beţie şi jafuri.

În zilele următoare, la mănăstirea Troiţki se strînseră – sau doar se perindară pe-acolo – toţi cei care, din diferite motive, ajunseseră în tabăra lui Petru. Tînărul ţar dădu dovadă de-o înţelepciune neobişnuită, vorbind cu fiecare, făgăduind, plănuind, stabilind obiectivei şi strîngînd forţe şi adepţi. În scurt timp, fu suficient de puternic să părăsească mănăstirea, să cucerească Moscova şi să-i aresteze pe streliţi. Pe aceştia avea să-i judece și s-i execute, ştergîndu-i de pe faţa pămîntului şi din istorie.

În tot timpul cît ţarul stătuse ascuns în mănăstire, singurul care-i fusese mereu alături, singurul în care avusese încredere deplină, singurul de la care acceptase sfaturi fusese Franz Lefort. Într-o seară, în timp ce stăteau singuri într-o chilie, Lefort, sătul probabil să-i repete anumite lucruri ca să fie sigur că Piotr le va expune a doua zi celor cu care se întîlnea, îi spuse:

— Petruşka, daragoi, de ce nu-ţi scrii pe o hîrtie nişte idei, pe care să le citeşti în fiecare dimineaţă, ca să fii sigur că o să le reţii şi o să le

urmezi? Ia pana şi scrie ce-ţi spun eu:

În numele Prea Sfintei şi Nedespărţitei Treimi, noi, Petru Întîiul, scriu aceste instrucţiuni ca să le urmez şi ca să rămînă de învăţătură şi urmaşilor mei.

– naţiunea rusă trebuie ţinută fără încetare în stare de război, ca să menţină soldaţii pregătiţi de luptă, lăsînd-o să se odihnească doar cît e nevoie să se facă ordine în finanţele statului, de a se înnoi armele şi de a aştepta momentul prielnic pentru începerea unui nou război

– trebuie aduşi, prin toate mijloacele, ofiţeri şi oameni învăţaţi din naţiile cele mai de frunte ale Europei, pentru ca naţia noastră să tragă toate foloasele de la celelalte naţii, fără osteneală proprie

– să se amestece în toate conflictele din Europa, îndeosebi în cele din Germania

– să întreţină tulburări şi dezbinare în Polonia, să-şi facă prieteni acolo, pe care să-i sprijine în toate felurile, iar dacă ţările vecine Poloniei se vor opune acestei politici, să le liniştească împărţind Polonia cu ele

– să se facă totul pentru dezlănţuirea unui conflict cu Suedia, ca s-o subjuge

– prinţii ruşi să se înrudească totdeauna cu principii germani, pentru a-i atrage de partea noastră

– să se caute alianţa comercială cu Anglia, pentru că aceasta are nevoie de mărfurile noastre, iar ea ne poate ajuta să dezvoltăm marina noastră

– să ne întindem neîncetat către nord, pe ţărmurile Mării Baltice, şi spre sud, pe malurile Mării Negre

– să ne apropiem cît mai mult de Constantinopol şi de India

– să convingem casa de Austria să-i izgonească pe turci din Europa, dar întărîtînd apoi celelalte puteri europene împotriva ei…

Iar ţarul păstrase acea hîrtie tot restul vieţii şi mărturisea, la bătrîneţe, că pe baza acelor instrucţiuni simple şi oarecum iluzorii, dintr-un moment cînd nu era decît un copil fără nici un viitor, clădise Rusia cea modernă. O considera, într-un fel, testamentul său politic, lecţia pe care voia s-o lase urmaşilor.

Franz Lefort a fost cel mai apropiat colaborator al ţarului. Deşi n-a căutat măriri, Petru l-a numit general, amiral, guvernator al Novgorodului, i-a dăruit moşii şi i-a construit un palat. N-a reuşit însă să-l însoare. Deşi frecventa uneori prostituatele de lux, Lefort s-a ferit să aibă vreo legătură permanentă şi l-a refuzat rîzînd pe ţar, de fiecare dată cînd acesta i-a oferit de soţie vreo tînără nobilă şi bogată.

Cneazina Nataşa Prîşkina, „devoratoarea de bărbaţi“, povestea la bătrîneţe, cînd ajunsese o hoaşcă nesuferită pentru că cinismul ei

dintotdeauna nu mai era compensat de frumuseţea sa tulburătoare din tinereţe, că singurul său eşec îl reprezentase Franz Lefort.

— Mi-a explicat, cu o blîndeţe dezarmantă, că iubea „o femeie moartă care nu se născuse încă“. Întotdeauna, cînd îmi stătea în cale o femeie, mă înfigeam în ea, o luam de păr şi o tăvăleam pe jos, umilind-o în faţa celui care o iubea. Şi-l cîştigam. Dar cum să te lupţi cu o fantasmă? Dragele mele, concluziona ea, am descoperit atunci că bărbatul pe care-l iubeşti e singurul pe care nu-l poţi avea. Sau că iubeşti un bărbat tocmai pentru că nu-l poţi avea.

Franz Lefort a murit în 1699. După socoteala ruşilor, trăise 43 de ani. În realitate, vieţuise pe acest pămînt 48 de ani.

A fost înmormîntat în cimitirul german, cimitir care există şi azi într-un cartier moscovit ce se numeşte Lefortovo…

— Mai lăsaţi-mă în pace cu Jean Marais al vostru! Da, e frumos, da, are şi ceva talent, dar dacă nu s-ar fi îndrăgostit Cocteau de el, ar avea parte şi acum de roluri minore!

Fata se ambalase zdravăn, vorbea pe un ton ridicat, fără să-şi dea seama – sau fără să-i pese – că toţi cei din jur întorseseră capetele spre ea. Apoi se linişti brusc, deveni oarecum visătoare, şi spuse, cu un alt ton:

— Am văzut săptămîna trecută la Nisa un băiat… un debutant… să-i ţineţi minte numele, pentru că e nemaipomenit! Frumos cum n-am mai văzut, talent cu carul… Gérard Philipe îl cheamă…

— Ei, bravo, Adèle s-a îndrăgostit! chicoti cineva, iar ceilalţi începură să rîdă.

André Malraux zîmbi. Pentru o clipă, în timp ce-l aştepta pe François Lebrun să iasă din amfiteatru ca să-i dea volumul lui Gide, uitase de război, uitase de luptele crunte din Africa, de la Stalingrad şi din Pacific…

Se contura o mare victorie sovietică la Stalingrad. Oare soarta Franţei va fi decisă de sovietici? Şi cu ce preţ?

Luptase în China, în Indochina, în Spania, întotdeauna de partea stîngii. Puţină lume înţelegea ceea ce el ştia foarte bine: că există o stîngă democratică, aşa cum există o dreaptă democratică, după cum există o stîngă dictatorială şi o dreaptă dictatorială. Spusese cîndva, într-una din cărţile sale: „fasciştii îi ajută pe fascişti, comuniştii îi ajută pe comunişti, numai democraţiile nu se ajută între ele“. În ciuda acestui lucru, democraţia avea să supravieţuiască. Pentru ceea ce reprezenta ea, dar şi pentru că dictatorii erau prea paranoici ca să aibă încredere deplină în alţi dictatori.

Acum, dictatorul din răsărit lupta alături de puterile democrate. Lumina avea să vină dinspre răsărit? Viitorul o să arate dacă va fi aşa, dacă din răsărit va veni lumina sau, mai degrabă, întunericul…

DOSARUL „HANNIBAL ANTE PORTAS“

Zilele se scurgeau lent, ca nisipul dintr-o clepsidră înfundată, secundele se tîrau fără vlagă, ca nişte melci gata să-şi dea obştescul sfîrşit. De fapt, îşi spunea Jean Amvroise, se părea că timpul însuşi se anchilozase, înţepenise, stătea mai mult pe loc şi înainta doar din cînd în cînd, fără nici o grabă, ca şi cum şi-ar fi uitat menirea.

Însă chiar dacă timpul şi-ar fi văzut liniştit de drum, el, Jean Amvroise, nu avea cum să-şi dea seama de asta. Pentru el nu mai exista timp, nu mai exista decît o staţionare interminabilă pe marginea şoselei vremurilor.

Nu mai sesiza trecerea timpului, nu îşi dădea seama dacă era noapte sau zi. Dacă ar fi fost singur în casa aceea din mijlocul vidului, ar fi murit de foame, pentru că şi organismul său o luase razna, nu-i mai semnala că are nevoie de hrană sau de odihnă. Din fericire, cei trei indivizi care îl ţineau prizonier în clădire nu-i doreau moartea – sau, cel puţin, nu intenţionau să-l lase să moară de foame şi îl chemau din cînd în cînd la masă. Ori îl trimiteau să se culce. Jean mînca fără nici un chef, doar pentru că bătrînul, maestrul Michel, insista în mod deosebit. Era normal să insiste, el gătea de obicei, iar Jean se străduia să găsească un cuvînt de laudă pentru mîncărurile care, la început, i se păreau insipide.

Apoi, încetul cu încetul, mîncărurile începură să aibă gust. Sau poate se obişnuise cu ele.

Oricum, începuse să i se facă foame. Ciudat, dar i se făcea foame cu puţin înainte de a fi chemat la masă, iar Jean bănuia că, de fapt, nu era flămînd, ci i se crease un reflex, ca la animalele dresate.

Însă odată cu foamea apăruse şi plictiseala.

Timpul se mişca greu, se tîra ca un ofiţer englez pierdut în deşert care vrea să ajungă neapărat la ceaiul de la ora cinci, să n-o dezamăgească pe soţia colonelului. Dar se mişca, nu mai era ţeapăn ca altădată.

Iar el începuse să-i simtă scurgerea. Şi, odată cu asta, să simtă nevoia să facă ceva, să se mişte, să se agite, să simtă din nou că trăieşte.

Ieşea tot mai des din casă – adică încerca să iasă, pentru că dincolo de prag continua să se întindă hăul acela negru, infinit.

Cu toate că nu zărea niciodată ceva prin nimicnicia aceea de culoarea tuşului, avea senzaţia, uneori, că simte miros de flori de salcîm, că aude cîntec de acordeon şi rîsete de fete.

Bineînţeles, nu avea cum să simtă mireasma aceea, bineînţeles că

nu avea cum să audă cîntece şi rîsete… dar începuse să spere că suferinţa sa se apropia de sfîrşit.

— Ai început să trăieşti din nou, îi spunea Bálsam în asemenea momente, dar mai ai de aşteptat pînă cînd totul va reveni la normal. Ţi-am spus, după socotelile mele, va dura cam doi ani.

— Ar trebui să faci ceva, să-ţi găseşti o ocupaţie, îi zicea domnul Germain.

— Ai putea să mă ajuţi la bucătărie, îi propuse într-o zi maestrul Michel. Ţi-aş destăinui reţetele mele secrete. Ar fi păcat să se piardă…

Jean reuşi să întrezărească ceva prin ceaţa care îi cuprinsese mintea.

— Cînd a început toată povestea asta… cînd m-aţi adus aici, după ce m-aţi cules dintr-un loc uitat de timp… mi-aţi arătat ceva despre François.

— Ţi-ai adus aminte, se bucură maestrul Michel.

— Aş vrea să-mi mai arătaţi cîte ceva… să mai aflu cîte ceva, să treacă timpul mai repede…

Cei trei se priviră, zîmbiră ca şi cum s-ar fi petrecut ceva ce aşteptau de multă vreme… şi începură să-i povestească.

Cîte puţin.

Din cînd în cînd.

Ca să poată să priceapă, ca să poată ţine minte.

Şi, treptat, în mintea lui Jean ideile prinseră rădăcini, crescură, rodiră…Îşi aminti ce-i spusese José Bálsam despre modificarea istoriei.

Află amănunte despre sacrificiul lui François.

Şi începu să aibă el însuşi idei.

Începu să pună întrebări.

— Deci istoria se poate modifica? îl întrebă el într-o zi pe domnul Germain.

— În principiu, da.

— Şi voi modificaţi istoria după cum vreţi?

— După cum vor alţii. Noi îndeplinim doar dorinţele altora. Nu şi pe ale noastre.

— De ce numai pe ale altora?

— Pentru că noi ştim anumite lucruri. Nu putem fi obiectivi, dorinţele noastre sînt condiţionate de cunoştinţele noastre, ca orice dorinţe.

— Fiecare crede mai uşor ceea ce îi convine, cită Jean din Caesar. Să înţeleg că zicala „fiecare îşi doreşte ceea ce îi convine” e la fel de valabilă?

— Gîndeşte-te şi tu. Nu ţi se pare normal să-ţi doreşti ce-ţi convine? zîmbi ciudat José Bálsam.

— Deci modificaţi istoria după cum vă cer alţii. Şi eu pot să vă cer să schimbaţi istoria?

— Bineînţeles.

— Atunci, zise Jean, ca şi cum ar fi sărit de pe o trambulină înaltă, înaltă, atît de înaltă încît nu vedea dacă dedesubt se afla vreun bazin cu apă, atunci aş vrea ca Hannibal să fi ocupat Roma.

Domnul Germain clătină din cap şi mormăi:

— Chestia asta este o adevărată obsesie… Al cîtelea caz e?

— Dacă ţin bine minte, al treisute doisprezecelea caz, îi răspunse cu bunăvoinţă maestrul Michel.

— Adică aţi modificat de atîtea ori istoria războaielor punice? se minună Jean.

— Nu. De atîtea ori ni s-a cerut să o modificăm, îi explică maestrul Michel.

— Şi aţi modificat-o?

— Nu. La început ne-am străduit să explicăm cum stau lucrurile. Apoi ne-am plictisit şi am rugat pe un cunoscut al nostru să pregătească nişte documente explicative. Şi le-am pus la dispoziţia celor care aveau dorinţa pe care tocmai ți-ai exprimat-o.

Domnul Germain îi făcu cu ochiul lui Jean:

— A rugat un cunoscut să pregătească documente explicative… Ce eufemism! De fapt, a furat jurnalul unui băiat cumsecade…

În acest timp, maestrul Michel se dusese şontîcăind la un dulap, deschisese uşa, scotocise prin el şi scosese un dosar cu coperte cafenii. Se întoarse şi i-l întinse lui Jean. Acesta îl luă şi citi ce scria pe eticheta mare, albă, lipită pe copertă:

HANNIBAL ANTE PORTAS

— Tinere prieten, citeşte-l fără grabă, iar dacă ai să ai vreo nedumerire, vom fi bucuroşi să-ţi dăm oricîte explicaţii şi lămuriri doreşti, îi spuse bătrînul, zîmbind cu un soi de încîntare (inexplicabilă pentru Jean Amvroise).

Jean rămase o clipă nedumerit, întrebîndu-se ce ascundea zîmbetul maestrului, apoi începu să răsfoiască dosarul.

Se aşteptase să găsească dovezi, argumentaţii, citate din cronici şi istorii. Găsi nişte însemnări personale care se refereau, în mare parte, la evenimente necunoscute lui. Domnul Germain îi văzu expresia, îşi dădu seama ce-l frămînta şi-i spuse, calm ca întotdeauna:

— Tinere prieten, autorul acestor însemnări a trăit în viitorul tău… într-un viitor dintr-o altă istorie posibilă, dar nu foarte diferită de a ta. Iar după cum merg lucrurile, aş zice că va fi şi istoria viitorului tău. Ignoră paginile care au legătură cu autorul dosarului şi citeşte-le cu atenţie numai pe cele despre războaiele punice – care sînt valabile şi pentru trecutul lumii tale.

Jean îi spuse cîteva lucruri amabile în gînd, apoi începu să citească la întîmplare, sperînd să găsească în cele din urmă ceea ce îl

interesa.

Joelle a venit dis-de-dimineaţă, foarte aţîţată.

— Maurice, hai să mergem, e o întrunire la Universitate, trebuie ca noi, tinerii, să ne spunem cuvîntul!

Nu aveam încredere în opiniile politice ale lui Joelle, mi se păreau nerealiste, dar m-am dus.

Am ascultat o grămadă de vorbe mari şi, de ce să nu recunosc, m-am simţit între ai mei, revolta celor de acolo – studenţi şi elevi de liceu – mi se părea logică. Am răcnit cu toţii pînă am răguşit, am aruncat cu pietre, am înjurat guvernul…

Şi ne-am întors şi a doua zi, s-o luăm de la început.

Numai că generalul se săturase de înjurăturile noastre şi a trimis poliţia.

La început nu ne-am alarmat, poliţiştii erau întotdeauna prezenţi la mitingurile noastre. Stăteau de-o parte şi ne priveau. Unii dintre noi – Claude, de exemplu – spuneau că ne filmează pe furiş ca să ne identifice şi să ne aresteze noaptea, cînd ne aşteptăm mai puţin, dar în jurul meu se spuneau atîtea aiureli, încît una în plus nu mai conta.

Ar fi trebuit să bănuiesc că lucrurile vor lua o întorsătură ciudată cînd am văzut că poliţiştii aveau căşti, bastoane lungi şi scuturi.

Însă trăiam într-o democraţie, iar generalul De Gaulle nu era adeptul măsurilor dure. De fapt, ajunsese la putere tocmai ca să pună capăt acţiunilor extremiste ale generalilor din Algeria. De aceea, n-am bănuit că lucrurile o vor lua pe o altă cale.

Cînd poliţiştii au năvălit peste noi, izbind în dreapta şi-n stînga, ne-am împrăştiat ţipînd, ca o gloată de puşti speriaţi. Unii, mai curajoşi – sau mai bine instruiţi – s-au grupat, au scos la iveală bîte, au folosit beţele cu care ridicaseră lozincile deasupra capetelor şi au opus rezistenţă.

Eu m-am grăbit s-o pun la adăpost pe Joelle, am luat-o de mînă şi am fugit cu ea pe o străduţă laterală, sperînd să ne îndepărtăm de încăierare. După noi s-au luat şi alţii, care credeau şi ei că astfel o să scape nevătămaţi.

Bineînţeles, am nimerit drept în mijlocul unui grup de poliţişti, care s-au apucat să ne bumbăcească fără nici o somaţie, fără nici o vorbă. Ne-au bătut cu duşmănie. Se spunea că poliţaii sînt înstruiţi să bată fără să lase urme. Ăştia nu fuseseră instruiţi – sau nu le păsa că se va vedea că am fost bătuţi.

Am încasat cîteva bastoane în cap, în umeri şi în braţe. Am luat cîteva şuturi în fund – şuturi puternice, cu ghete grele, militare.

Am căzut pe asfalt şi ghetele alea grele m-au călcat fără pic de

milă.

La un moment dat, una dintre încălţările acelea cu ţinte pe talpă m-a apăsat puternic pe tibia piciorului drept.

Am simţit o durere înfiorătoare, am urlat din răsputeri… şi m-am cufundat într-un întuneric de nepătruns.

M-am trezit peste cîteva ore, acasă.

Cîţiva prieteni mă luaseră pe sus, în ciuda bastoanelor de cauciuc care îi loveau de zor, şi mă duseseră pînă la un medic de încredere. Eram leşinat, iar anestezia administrată de doctor mă cufundase într-un somn liniştitor şi profund. Medicul îmi aranjase oasele, îmi pusese piciorul în ghips, îmi îngrijise juliturile, vînătăile şi cucuiele, apoi declarase că şi-a terminat treaba şi că trebuia să mă odihnesc bine, să stau în pat vreo două săptămîni, apoi să mă duc din nou la el, să vadă cum evoluau lucrurile.

Băieţii, împreună cu Joelle, îl sunaseră pe Bernard, iar acesta venise cu maşina şi mă dusese acasă.

Din fericire, cufundat în somnul provocat de anestezie, n-am auzit nici bocetele mamei, nici înjurăturile tatei – care, bineînţeles, îi înjura pe prietenii mei şi pe Joelle pentru că mă vîrîseră într-o asemenea belea, nedemnă de un fiu de familie bună.

Au urmat apoi cîteva zile plictisitoare în care am zăcut în pat, incapabil să mă mişc şi, fiind sub influenţa sedativelor, incapabil să gîndesc.

Am stat şi am ascultat radioul, pentru că nu numai că nu puteam să mă deplasez pînă în camera de zi, unde era televizorul, dar nici nu mă simţeam în stare să urmăresc vreun film. Ascultam muzică şi auzeam emisiunile de ştiri, dar nu pricepeam mare lucru din ele, doar că existau încăierări şi greve. Da, ascultam muzică şi muzica mă trezea un pic. Îi ascultam pe Johnny Hallyday şi pe Silvie Vartan, cîntecele lor îmi plăceau, erau ritmate, moderne, tinereşti. Dar îmi plăcea mai mult Antoine, chiar dacă Hallyday spunea că are păr lung şi minte scurtă. Antoine era de-al nostru, mă regăseam în melodiile lui. O ascultam şi pe Juliette Greco, o ascultam chiar şi pe Edith Piaf, ascultam orice, cel mai grozav era cînd prindeam muzică englezească – Beatles, Kinks, Rolling Stones, Who…

După cîteva zile, mintea mi s-a limpezit, am început să citesc ce-mi mai rămăsese necitit prin casă. Mama s-a simţit obligată să-mi dea o mînă de ajutor şi mi-a adus o sacoşă plină cu volume cumpărate din librăria cea mai apropiată.

În prima clipă m-am bucurat. Apoi, cînd am văzut ce-mi alesese mama, mi-am dat seama că pentru ea rămăsesem tot un puşti cu caşul la gură. Nu ştiu cum găsise cărţile alea, dar cred că le alesese cu grijă: *Cavalerii Pardaillan, Fantômas*, cîteva romane poliţiste din colecţia Fleuve Noir… şi, surpriză! cîteva romane science-fiction, unele în

franceză (în general traduceri din autori americani) şi unele chiar în engleză. Cred că pe astea mi le cumpărase cu gîndul că nu-mi strica să mai fac nişte exerciţii de limba engleză.

Am descoperit, în cele din urmă, că alegerea ei nu fusese chiar atît de aiurea pe cît crezusem eu. Am început să citesc – adică să recitesc – *Cavalerii Pardaillan* şi am descoperit că era exact ce aveam nevoie în momentul acela: o lectură uşoară, captivantă, antrenantă. Ceva care să-mi întreţină romantismul, iar cărţile lui Michel Zevaco erau exact ce-mi trebuia în starea în care eram.

Am lăsat romanele science-fiction la urmă. Nu eram un pasionat al genului, dar le-am citit şi am descoperit în ele un alt soi de aventuri romantice, mai moderne şi mai potrivite vremurilor pe care le trăiam.

Apoi, din întîmplare, am dat peste cartea care avea să aibă o influenţă nebănuită asupra mea.

Era scrisă de un american de care nu mai auzisem pînă atunci, Poul Anderson. Se numea *Time Patrol* şi conţinea mai multe povestiri – sau nuvele – care aveau un singur element comun: cineva încerca să modifice istoria, iar Patrula timpului intervenea şi punea lucrurile la loc.

De fapt, cartea în sine mi-a plăcut, dar nu într-atît încît să mă impresioneze în mod deosebit.

Una dintre povestiri – „Delenda est“ – imagina o lume în care cartaginezii îi învinseseră pe romani. Ca urmare, imperiul roman n-a mai existat, iar Europa modernă era împărţită între state celtice şi germanice. În nordul Africii exista un mic imperiu cartaginez.

Cred că interesul meu a fost trezit tocmai de această neconcordanţă între ce-mi imaginam eu că ar fi trebuit să fie efectul victoriei cartagineze, adică o Europă punică, şi ceea ce îşi imaginase autorul.

Şi mi-am dat seama că, în realitate, neconcordanţa asta contrazicea anumite opinii ale mele, pe care le aveam şi de care nu fusesem conştient pînă atunci.

Am descoperit, meditînd la povestea imaginată de Anderson, că îmi doream o Europă punică pentru că aceasta ar fi eliminat, după părerea mea, una dintre contradicţiile morale esenţiale ale lumii în care trăiam.

Lumea noastră era, după părerea unanimă, o lume de sorginte greco-latină. Fals, teribil de fals! Lumea creştină era, tocmai datorită creştinismului, o lume de sorginte iudaică. Iar acest lucru nu era rău în sine. Răul provenea din faptul că acestă lume refuza să-şi recunoască originea, ascundea cu ruşine componenta morală evreiască, credinţa mesianică şi toate celelalte componente ale unei morale care ar fi putut să fie înălţătoare, dacă n-ar fi ascuns în ea contradicţia fatală dintre ceea ce era şi ceea ce pretindea că este.

Pentru că, hai să recunoaştem cinstit, creştinismul nu era decît o sectă iudaică, ajunsă întîmplător în situaţia de religie universală. Dar, ca orice sectă, respingea cu înverşunare religia din care se desprinsese. Printr-un joc absurd al logicii, ura creştinilor se metamorfozase, îşi schimbase obiectul. În loc să urască mozaismul, creştinismul ura evreii ca popor. Iar acest lucru provenea încă din începuturile sale, era menţionat în primele sale scrieri, în Evanghelii. De aici contradicţia care mă preocupa: o religie de sorginte iudaică respingea tot ce-i iudaic, se ruşina de originea sa. Din punct de vedere freudian, aveam de-a face cu un complex înfiorător, în care fiului îi e ruşine de părinţii săi, ar vrea să-i ucidă, să le şteargă pînă şi amintirea, ca să nu mai aibă motiv să se ruşineze. Fiind însă conştient că o asemenea amintire îi este săpată în minte şi că nu poate scăpa de ea chiar dacă îşi omoară părinţii şi le distruge cadavrele…

O lume în care cartaginezii i-ar fi învins pe romani ar fi fost o lume în care componenta morală semitică ar fi fost recunoscută cu mîndrie. Ar fi fost o lume fără contradicţii în esenţa sa.

În acelaşi timp, povestea lui Anderson reuşise să-mi trezească nişte îndoieli. Modificarea trecutului fusese făcută prin uciderea lui Publius Cornelius Scipio şi a lui Scipio Africanus în bătălia de la Ticinus, în anul 218 î.H. Astfel, aceştia nu mai putuseră să obţină victoriile din Spania şi Africa ce duseseră la înfrîngerea Cartaginei.

Nu înţelegeam mare lucru din logica istorică a lui Anderson.

De fapt, această logică nu se potrivea cu ceea ce învăţasem eu în şcoală despre Al Doilea Război Punic.

Eu ştiam că Hannibal pornise din Spania cu o armată imensă şi cu cîteva zeci de elefanţi, traversase Alpii suferind pierderi grele şi ajunsese în Italia, luîndu-i prin surprindere pe romani. Cîştigase cîteva bătălii importante, în care îşi zdrobise adversarii, ucigîndu-le ambii consuli. Roma intrase în panică, celebra expresie „Hannibal ante portas“ exprimînd groaza romanilor cînd se pomeniseră că punul ameninţa să le ocupe capitala. Hannibal nu cucerise totuşi Roma – se pare că nu cărase cu el şi maşini de asediu – şi se oprise să ierneze la Capua. Între timp, romanii îl numiseră dictator pe Fabius Maximus, care a fost numit ulterior Cunctator, adică acela care amînă, pentru că a evitat să înfrunte armata cartagineză într-o bătălie decisivă, mulţumindu-se cu acţiuni de hărţuire a adversarului. Titus Livis a arătat foarte bine situaţia disperată a romanilor, menţionînd că aceştia angajaseră vreo opt mii de sclavi în armată, urmînd ca pomeniţii sclavi să-şi cîştige libertatea în urma serviciului militar. Între noi fie vorba, treaba asta mi s-a părut cam bizară, adică dacă sclavilor li s-ar fi oferit şi cetăţenia, nu numai libertatea, ar fi fost o chestie, dar aşa… Oricum, romanii n-au găsit altă soluţie decît să facă şi ei ceea ce făcuseră punii, adică să atace capitala inamică şi au debarcat în Africa.

Hannibal a fost silit să părăsească Italia ca să-şi apere patria, dar a fost învins în bătălia de la Zama. Şi cu asta războiul s-a încheiat.

Adică treaba de care pomenea Anderson nu se potrivea cu epopeea eroică predată în şcoală.

Aşa că am decis să cercetez un pic lucrurile, să mă lămuresc aşa cum se cuvine.

Începusem să mă mişc prin casă, cu ajutorul unor cîrje pe care mi le adusese mama. Nu ştiu de unde le împrumutase, pentru că nu erau noi. Mi-am stabilit cartierul general în camera de lucru a tatălui meu, profitînd de faptul că acesta era la serviciu pînă seara tîrziu, şi am început să caut prin dicţionare, enciclopedii, atlase istorice şi manuale universitare.

Între noi fie vorba, nici nu aveam altceva de făcut, Joelle nu dădea nici un semn de viaţă, nu mă vizita, nu-mi telefona… Am sunat-o de nenumărate ori, nu mi-a răspuns, în cele din urmă, disperat şi speriat, l-am rugat pe Bernard să treacă pe la ea. Mă temeam să nu fi păţit ceva, să nu fi fost rănită în încăierările cu poliţia, să nu fi fost arestată… Bernard i-a făcut o vizită, iar la întoarcere m-a informat sec şi impersonal, aşa cum făcea de obicei, că n-o găsise pe Joelle acasă, dar că portăreasa îi destăinuise, în urma unui bacşiş consistent, că se mutase la noul ei prieten, un student la Politehnică pe care îl cunoscuse pe baricade.

Ştirea m-a mîhnit mai puţin decît m-aş fi aşteptat. Ba, într-un fel, m-am bucurat că puteam să-mi văd de cercetările mele fără să mai am grija lui Joelle.

În primul rînd, m-am străduit să aflu ce era cu bătălia de la Ticinus, despre care nu învăţasem în şcoală. Nu ştiu de ce, aveam impresia că fusese inventată de Poul Anderson, ca să găsească o soluţie uşoară pentru intervenţia temporală care avea să ducă la victoria Cartaginei.

Am descoperit surprins că bătălia respectivă (una destul de minoră) era descrisă destul de asemănător şi de Titus Livius, şi de Polybios. Mai mult, amănuntul cheie folosit de Anderson, Publius Cornelius Scipio rănit şi înconjurat de adversari, salvat de fiul său Scipio (viitorul Africanus), se regăsea la ambii istorici, deci era un eveniment real şi cunoscut de specialişti, nu o invenţie livrescă a lui Poul Andreson.

Următorul lucru pe care l-am descoperit a fost că imaginea pe care mi-o făcusem eu despre Al Doilea Război Punic era complet greşită. Rămăsesem cu ideea – care se baza pe modul în care erau prezentate evenimentele războiului în şcoală – că tot conflictul durase un an, un an şi jumătate.

Bătălia de la Ticinus, prima bătălie a războiului pe solul Italiei, avusese loc în anul 218 î.H. Bătălia de la Zama, în Africa, cea care

pusese capăt conflictului, avusese loc în anul 202 î.H. Adică războiul durase şaisprezece ani!

Ce naiba făcuse Hannibal în Italia timp de şaisprezece ani?

Am aflat ulterior şi asta.

Dar mai înainte am aflat că Al Doilea Război Punic fusese, de fapt, un conflict ce cuprinsese întreaga lume mediteraneană.

Luptele se desfăşuraseră nu numai în Italia şi în Africa, războiul se întinsese şi în Spania, în Sardinia, în Grecia, în Sicilia… Şi, de fapt, bătăliile din afara Italiei fuseseră mai importante, avuseseră o miză mai mare decît cele din peninsula romanilor.

Cartaginezii nu aveau trupe proprii. Încercaseră să găsească aliaţi şi zone în care puteau recruta mercenari de valoare.

Aliaţii lor fuseseră, în principal, galii din nordul Italiei, macedonenii lui Filip al V-lea şi siracuzenii din Sicilia.

Galii din nordul Italiei se răzvrătiseră împotriva Romei, cu vreo doi ani înainte de sosirea lui Hannibal. Romanii îi zdrobiseră şi toţi istoricii cred că îşi închipuiseră că le dăduseră o lecţie de neuitat. Ca atare, nu mai crezuseră că galii aveau să se răzvrătească din nou şi nu mai supraveghează cu atenţia regiunea. De aceea sosirea lui Hannibal îi luase prin surprindere. Galii au luptat cu vitejie şi au fost aliaţi credincioşi ai cartaginezilor. Însă prezenţa lor în armata punilor a avut şi un efect negativ: mulţi dintre aliaţii romanilor (în principal etruscii şi samniţii) erau duşmani tradiţionali ai galilor şi au preferat să rămînă în tabăra romană decît să facă parte din aceeaşi tabără cu inamicii lor.

Filip al V-lea a fost înfrînt cu ajutorul unei alianţe alcătuită, în principal, din greci: Liga Etoliană, Pergam, Sparta etc. De fapt, macedonenii nu l-au ajutat pe Hannibal decît prin faptul că au atras în Iliria ceva trupe romane.

Siracuzenii au încercat să profite de conflictul dintre marile puteri. Au cerut Cartaginei ca în schimbul sprijinului lor să le cedeze întreaga Sicilie. Punii au fost de acord, dar ulterior n-au putut să-i ajute cînd romanii au asediat Siracuza. Oraşul a rezistat un timp, graţie minunilor tehnice inventate de Arhimede, dar pînă la urmă romanii l-au cucerit şi, odată cu el, întreaga Sicilie.

În fapt, conflictele acestea din afara Italiei au avut o miză deosebit de importantă: dacă romanii erau învinşi acolo, Hannibal ar fi putut primi ajutor în Italia…

Însă adevăratul ajutor pe care îl aştepta generalul cartaginez consta în oameni recrutaţi din zonele tradiţionale de recrutare ale punilor: Spania şi Sardinia.

Şi tocmai în aceste zone au acţionat romanii, încercînd să elimine orice influenţă punică. De fapt, conflictul principal a avut loc în Spania. Cartaginezii cuceriseră o bună parte din peninsulă şi-şi

creaseră aici baze comerciale şi militare. De aici pornise Hannibal în marşul său spre cucerirea Romei. Şi, cam în acelaşi timp cu plecarea lui Hannibal, romanii debarcaseră trupe puternice, menite să înlăture dominaţia cartagineză din Iberia. Luptele – cu caracter schimbător, dar care în final au avut ca rezultat victoria romanilor – au durat pînă în 205 î. Hr. După o încercare zadarnică a lui Mago de a recuceri Noua Cartagină (ocupată de romani), acesta părăseşte Spania şi, parcurgînd acelaşi traseu ca Hannibal, ajunge în Italia. Numai că romanii îl învinge în 203, îl ucid şi-i trimit capul lui Hannibal, ca să ştie că nu va mai primi nici un ajutor.

Tentativele cartaginezilor de a cuceri Sardinia fuseseră respinse încă din 215 î. Hr.

Aşa că Hannibal fusese silit să se descurce singur, cu trupele pe care le adusese cu el.

Am descoperit că istoricii se certau aprig asupra şanselor comandantului cartaginez şi că blamau cu înverşunare conducerea punică pentru că nu trimesese în Italia oameni şi bani.

Uneori istoricii dau dovadă de o naivitate uimitoare.

Pînă şi eu, care nu mă pricep nici la istorie, nici la arta războiului, mi-am dat seama că punii nu aveau cum să-i trimită ajutoare lui Hannibal.

Pentru simplul motiv că romanii dominau mările, iar marina lor de război a nimicit sistematic navele cartagineze în toate bătăliile navale care au avut loc în acest război.

Singura dată cînd o armată punică a reuşit să ajungă pe pămîntul Italiei a fost expediţia lui Mago, cea de care am amintit ceva mai devreme, care a ajuns în valea rîului Po pe o rută terestră, străbătînd teritoriile triburilor galice.

Imaginea pe care mi-am făcut-o despre aventura lui Hannibal în Italia – după ce am citit tot ce am putut găsi în biblioteca tatălui meu – era cea a unui uriaş care pătrunde într-o încăpere plină cu pitici. Şi care descoperă că uşa o fost încuiată în urma sa. Nu poate să plece, nu poate să primească ajutoare. E silit să lupte fără încetare cu mulţimea de piticănii, care fug de el, se ascund pe sub mese, pe sub pat, prin colţuri, şi care îl lovesc de fiecare dată cînd le întoarce spatele. În luptă directă, n-are treabă cu ei, îi face zob, dar piticii nu îndrăznesc să-l înfrunte făţiş, îl hăituiesc, îl obosesc, aşteaptă să-şi epuizeze forţele ca să-l dea gata. Şi cu toate că uriaşul ucide o mulţime de pitici, numărul acestora e atît de mare încît rămîn periculoşi, indiferent de pierderi…

Între timp, piciorul se vindeca de zor. Bernard mă dusese la medic, acesta îmi făcuse o radiografie, se convinsese că osul se sudase aşa cum trebuia şi îmi scosese ghipsul. Îmi recomandase însă să îmi menajez piciorul încă un timp, să umblu ajutîndu-mă cu o cîrjă, să fac

exerciţii şi să revin la control peste încă două săptămîni.

Îmi recomandase o sală unde se făcea gimnastică medicală şi mă duceam în fiecare zi acolo. Transpiram de zor o oră, făceam duş, apoi treceam pe la biblioteca municipală să caut alte cărţi despre războiul punic.

Vara se făcea tot mai călduroasă şi nu aveam nici un chef să fierb în sala de lectură, aşa că l-am rugat pe tata să-şi pună relaţiile în mişcare şi să-mi obţină un permis care să-mi permită să împrumut cărţi care, de obicei, se citeau doar în clădirea bibliotecii.

Micile favoruri se îndeplinesc imediat.

Tata a dat nişte telefoane, iar a doua zi a mers cu mine la bibliotecă şi m-a prezentat directorului, care ştia ce se aştepta de la el şi a chemat-o pe domnişoara Eloïse. Domnișoara Eloïse era o fată bătrînă timidă, cu ochelari, care mi-a zîmbit blînd şi s-a declarat bucuroasă să ajute un tînăr atît de studios. Ne-am înţeles să discut de acum înainte doar cu ea. Domnişoara Eloïse avea să ţină evidenţa cărţilor împrumutate de mine, urmînd să-l informeze pe şeful ei dacă făceam vreo ispravă.

După care m-a condus în interiorul tezaurului bibliotecii. Milioane de cărţi aşezate pe şiruri interminabile de rafturi se întindeau în faţa mea. Am rămas cu gura căscată, incapabil să acţionez în vreun fel. Cum aveam să găsesc cărţile care mă interesau?

Abia atunci am descoperit ce comoară era domnişoara Eloïse.

M-a condus la fişierul bibliotecii. Dulapuri metalice, cu sertare etichetate, în care se găseau fişe din carton pe care erau trecute datele de identificare ale cărţilor, inclusiv locul în care puteau fi găsite.

Mai mult, mi-a pus la dispoziţie nişte registre în care erau scrise, de mînă, liste de cărţi grupate pe subiecte. M-am pomenit că existau vreo trei catastife dedicate războaielor punice.

Da, căutarea mea se redusese considerabil, dar asta nu însemna că eram în stare să aleg ce-mi trebuia din cele cîteva mii de titluri trecute în registrele respective.

Domnişoara Eloïse mi-a ales cîteva volume avertizîndu-mă că acestea erau destinate începătorilor şi s-a oferit să-mi prezinte un expert în problemă, care să îmi recomande ce să studiez în continuare.

I-am lăsat numărul meu de telefon, rugînd-o să mă sune după ce discuta cu expertul respectiv.

Apoi m-am dus acasă, unde ventilatoarele imense pe care le cumpărase mama reuşeau să facă mult zgomot şi un pic de curent.

Am răsfoit cărţile abia împrumutate şi mi-am dat seama că nu conţineau nimic care să nu-mi fie deja cunoscut.

Mi-am dat seama că, de fapt, ştiam cam tot ce se putea şti.

Îmi trebuia cineva care să fie în stare să interpreteze altfel faptele cunoscute de toată lumea, care să vadă ceea ce nu vedeau toţi ceilalţi.

De aceea am fost foarte încîntat cînd, pe la opt seara, a sunat telefonul: era domnişoara Eloïse, care mi-a comunicat foarte emoţionată că discutase cu persoana de care îmi pomenise şi că persoana aceea (nu ştiu de ce, nu-i pomenea numele, vorbea despre ea ca şi cum ar fi fost vorba despre un secret periculos) era dispusă să mă întîlnească şi să mă ajute. Urma să o întîlnesc a doua zi de dimineaţă, la ora zece, în parcul din apropierea locuinţei părinţilor mei.

— Şi cum am s-o recunosc? am întrebat eu, destul de mirat de atmosfera aceea conspirativă.

— Nu vă faceţi griji, domnule Maurice, o să vă recunoască dînsa, m-a asigurat domnişoara Eloïse. Duceţi-vă în parc, aşezaţi-vă pe o bancă undeva, la umbră, iar prietenul meu o să vă găsească.

Măcar atît aflasem, că era vorba de un prieten, deci de un bărbat.

A doua zi, la zece fără un sfert, eram în parc. Am şontîcăit cu cîrja mea pînă cînd am găsit o bancă la umbră, cît mai departe de zona de joacă a copiilor aduşi acolo de bonele lor. Bonele sînt cele mai mari acaparatoare de spaţii în parcuri. Fiecare dintre ele ocupă cîte o bancă pe care tronează ca o pasăre de pradă, supraveghind împrejurimile, ca să nu piardă copilul din ochi. Pe bancă, în jurul ei, sînt întinse pachetele cu mîncare, sticle cu apă, haine de schimb, sacoşe de tot felul. Printre ele, o geantă cu lucrul de mînă al cucoanei pentru că, spre deosebire de femeile normale, o bonă poate să croşeteze în timp ce priveşte în jur, mîinile ei părînd a fi nişte organe independente de restul trupului, organe coordonate de un creier special care nu interferează cu mintea ce lansează strigăte de genul „Jeannot, ieşi din fîntîna arteziană, că o să te îneci şi o să mă concedieze doamna“ sau „vino, copile, că-i ora să-ţi mănînci gustarea, altfel o să ajungi un scheletel prăpădit şi Mirelle n-o să te mai bage în seamă“. De obicei, bonele ocupă bănci învecinate, ca să poată supraveghea în grup haita de copii neastîmpăraţi. Evident, una dintre ele părăseşte temporar propria-i redută şi se aşează pe banca ajunsă proprietatea altei bone. În perioada în care stă acolo, cele două bone (uneori se strîng chiar trei, dar numărul acesta e depăşit doar rareori) dau dovadă de însuşiri parapsihice deosebite: continuă să croşeteze de zor, îşi bîrfesc cu înverşunare stăpînii (de obicei stăpînele, dar nici bărbaţii nu-s ignoraţi) şi urmăresc cu o atenţie demnă de invidiat copiii pe care-i au în grijă. Rareori am văzut o demonstraţie de atenţie distributivă ca în cazul bonelor din parc. Napoleon era un mic copil în comparaţie cu ele. Sau, poate, în adolescenţă a fost obligat să aibă grijă de fraţii mai mici şi a petrecut ceva timp în compania bonelor, dezvoltîndu-şi nişte talente ce s-au dovedit ulterior folositoare.

M-am aşezat pe bancă și mă uitam cînd în dreapta, cînd în stînga, încercînd să identific misteriosul prieten al domnişoarei Eloise. Treaba asta era uşoară, pentru că la ora aceea nu existau mulţi indivizi care se

plimbau prin parc. Cu toate că mă holbam atent – oricum, altă treabă nu aveam – am tresărit surprins cînd m-am pomenit că se aşază cineva pe bancă, lîngă mine.

Individul apăruse brusc, de parcă s-ar fi materializat lîngă mine.

— Bună dimineaţa, dragă Maurice, a zis el, cu un accent ciudat, plin de muzicalitate şi care sugera ceva… din altă epocă.

— Bună dimineaţa, i-am răspuns eu, privindu-l cu atenţie.

Eram convins că era persoana pe care o aşteptam şi trebuie să recunosc că mi-a plăcut. Deşi era bătrîn – trebuie să fi avut vreo patruzeci şi cinci de ani, arăta ca tatăl meu – avea plete lungi, negre, o barbă la fel de neagră care-i ajungea pînă pe piept şi o mustaţă răsucită. Purta o bluză bizară, dintr-un soi de brocart vişiniu, cu mîneci lungi şi largi, şi nişte pantaloni sinilii, strîmţi. Sandalele erau obişnuite, ca ale mele. Pe căldura aceea nu puteai să te încalţi cu altceva.

Arăta deci ca o persoană care făcea parte din generaţia ye-ye, ca un hippie rătăcit într-un parc din Paris, chiar dacă părea cam bătrîn. Însă tocmai aceste contraste între aspectul său, pentru care l-ar fi invidiat jumătate dintre prietenii mei, şi vîrsta sa, între hainele sale (şi coafura rebelă) şi expresia plină de calm şi de înţelepciune mă făceau să-l simpatizez, să am încredere în el.

— Eu sînt Michel, prietenul Eloïsei, s-a recomandat bătrînul. Am aflat că te interesează războaiele punice. Ciudat interes pentru un tînăr din ziua de azi…

M-am apucat să-i explic de unde apăruse interesul meu şi am descoperit că domnul Michel (aşa i-am spus din momentul acela, fără să aflu vreodată dacă acesta era numele său de familie sau doar prenumele) cunoştea textele lui Poul Anderson.

Au urmat mai multe întîlniri, toate în acelaşi parc, în care am discututat şi am tot discutat.

După ce a aflat ce mă frămîntă, domnul Michel mi-a spus:

— Lucrurile sînt cunoscute. Dar, după cum ai sesizat şi tu, trebuie interpretate aşa cum se cuvine. De exemplu, deşi toată lumea ştie ce erau socii, rolul acestora nu e apreciat la adevărata lor valoare.

— Socii?

— Socii erau aliaţii Romei. Beneficiau de toate drepturile cetăţenilor romani, cu excepţia dreptului de a vota. Armata romană era alcătuită din două părţi egale: jumătate era compusă din romani, jumătate din socii. Prada de război se împărţea în mod egal: jumătate revenea Romei, jumătate aliaţilor săi. Polybios a socotit că Roma, împreună cu socii săi, putea mobiliza în timp de război şapte sute de mii de oameni! E un număr uriaş. Hannibal a plecat din Spania avînd o armată ce număra puţin peste o sută de mii de oameni, din care se zice că a pierdut cam jumătate în timpul drumului. Diferenţa e

imensă. Geniul militar al lui Hannibal a echilibrat această diferenţă, dar victoriile sale l-au costat oameni, aşa că diferenţa a tot crescut… Istoricii din vechime – Titus Livius, Polybios – menţionează loialitatea sociilor, care au rămas alături de Roma, în ciuda încercărilor lui Hannibal de a-i atrage de partea sa. Tot istoricii de care am amintit pomenesc că punul a împărţit prizonierii luaţi după bătălia de la lacul Trasimenus în două categorii: romani (care urma să fie schimbaţi cu prizonieri cartaginezi sau răscumpăraţi) şi aliaţi, care au fost trimişi pe gratis în cetăţile lor, cu mesajul că Hannibal a venit în Italia ca să-i elibereze pe toţi cei aflaţi sub jugul roman şi că se aşteaptă ca aceştia să i se alăture în lupta împotriva duşmanului comun.

— Iar socii nu au trădat.

— Da. Cu excepţia oraşelor greceşti din sudul Italiei şi a capuanilor, dar cazul oraşului Capua trebuie discutat separat. Dragă Maurice, trebuie să înţelegi ceva. Războaiele punice nu au fost conflicte între două oraşe, ci un conflict între două civilizaţii. Două civilizaţii diferite ca mod de integrare în spaţiul geografic. Cartagina a fost un oraş puternic, dar care nu avea nimic în comun cu vecinii săi, nici ca obiceiuri, nici din punct de vedere etnic. În schimb, Roma avea aceeaşi limbă cu mulţi dintre vecini, iar cu etruscii (care aveau altă origine etnică) avea, în momentul invaziei lui Hannibal, legături comune de peste cinci sute de ani. Pentru socii Romei, propunerea lui Hannibal nu avea nimic atrăgător. Li se propunea să se alieze cu popoare care le erau străine din toate punctele de vedere, ba chiar inamice.

– Şi asta ce înseamnă?

— Înseamnă, dragul meu, că punii nu aveau cum să cîştige războiul. Puteau să cîştige o bătălie, mai multe bătălii, dar pînă la urmă era obligatoriu să piardă. Cartaginezii cucereau o zonă şi-şi impuneau dominaţia, iar locuitorii din zona aceea puteau să le rămînă credincioşi sau să-i trădeze cu prima ocazie. Romanii procedau altfel, pentru că puteau să facă asta, datorită numărului lor. Ei colonizau, îi asimilau pe cei cuceriţi, îi transformau în romani. Iar politica lor s-a dovedit a fi de succes pînă în momentul marilor migraţii, cînd cantitatea de oameni care trebuia asimilată a fost prea mare şi în continuă schimbare. Dar în perioada războaielor punice Roma era în plină forţă, abia începuse să se extindă, avea energie şi încredere în propriile-i puteri.

— Adică vreţi să-mi spuneţi că Europa nu avea cum să devină cartagineză? Că visul meu despre o Europă care să nu mai sufere din cauza contradicţiei dintre ceea ce este şi ceea ce recunoaşte că este a fost fără speranţă?

— Da, dragă Maurice.

— Şi n-ar fi avut nici o şansă de îndeplinire nici dacă Hannibal ar

fi cucerit Roma?

Discuţia aceasta avea loc la a treia întîlnire a noastră. Pentru că ne întîlneam zilnic în parc şi pălăvrăgeam îndelung. Evident, nu-mi mai aduc aminte tot ce-am discutat şi n-aş fi în stare să alcătuiesc nişte procese verbale ale întîlnirilor noastre. De fapt, nu are nici o importanţă cînd şi în ce ordine au fost discutate diferite probleme. Contează doar că domnul Michel mi-a lămurit anumite lucruri pe care n-ar fi putut să mi le lămurească nimeni altul.

Bătrînul a zîmbit cu şiretenie, ca şi cum ar fi aşteptat întrebarea aceea de multă vreme. M-a privit cu duioşie şi mi-a explicat, cu blîndeţe:

— Dar, dragul meu Maurice, Hannibal a cucerit Roma. Şi nu o dată, ci de două ori. Iar acest lucru n-a schimbat cu nimic istoria. Pentru că, după cum ţi-am mai explicat, Cartagina nu avea cum să cîştige războiul.

Am rămas cu gura căscată.

Nu pricepeam nimic.

Afirmaţia domnului Michel nu se potrivea cu ceea ce citisem, cu ceea ce susţineau istoricii, atît cei din vechime, cît şi cei din zilele noastre.

Bătrînul m-a privit, amuzat. Probabil că se citea pe figura mea cît de uluit şi de zăpăcit eram, aşa că a început să-mi explice, răbdător:

— În anul 217 î.H., Hannibal i-a învins – i-a zdrobit – pe romani în bătălia de la lacul Trasimenus. În momentul acela romanii nu aveau strînsă o armată cu care să-i opună rezistenţă. Hannibal a înaintat spre Roma. Spaima romanilor a fost atît de mare, încît şi-au părăsit capitala, luînd cu ei tot ce era de valoare – materială sau religioasă. Totuşi, în groaza lor, romanii au avut atîta minte încît să nu lase provizii în urma lor. Mai mult, au incendiat oraşul, aşa că Hannibal s-a ales doar cu nişte ziduri şi nişte mormane de cenuşă.

— Dar istoricii spun că Hannibal nu avea maşini de asediu şi că a renunţat să atace Roma, preferînd să se îndrepte spre sudul Italiei…

— Da, dragul meu, aşa spun, dar o să-ţi explic mai tîrziu de ce spun asta. Să revenim la povestea mea. În haosul acela, romanii au numit un dictator, Quintus Fabius Maximus, care a stabilit o nouă strategie, strategia numită ulterior fabiană, în cinstea sa. Această strategie consta în evitarea luptelor directe cu punii. Populaţia rurală a fost instruită ca la apropierea cartaginezilor să-şi strîngă proviziile şi animalele şi să se refugieze în cea mai apropiată fortăreaţă. După aceea, echipe romane incendiau cîmpurile şi otrăveau fîntînile. Da, da, să ştii că toate astea sînt menţionate de istorici. Romanii se mulţumeau să atace grupurile mici de soldaţi ai lui Hannibal trimişi după alimente. Ştiu că nu mă crezi că Hannibal a cucerit Roma. La urma urmei, istorici respectabili susţin altceva. Există însă tot felul de

detalii care sugerează că lucrurile stăteau altfel. De exemplu, Titus Livius a găsit cu cale să menţioneze faptul că Fabius a fost primul dictator care a primit dreptul să se deplaseze călare, dar n-a dat o explicaţie convingătoare pentru acest drept.

— Da, am remarcat şi eu asta, am mormăit eu, mai mult ca să mă aflu în treabă.

Domnul Michel mi-a zîmbit cu simpatie, apoi a continuat:

— Hannibal se aştepta ca romanii să ceară încheierea păcii, din moment ce-şi pierduseră capitala. În loc de asta, îi hăituiau oamenii şi luau prizonieri. Aşa că, în cele din urmă, a părăsit zidurile pe jumătate dărîmate care nu-i puteau oferi un adăpost pe timp de iarnă, s-a îndreptat spre sud şi a propus romanilor să facă schimb de prizonieri. Într-un fel, strategia fabiană adusese roade. Dar romanii nu erau obişnuiţi cu un asemenea mod de luptă, iar orgoliul lor suferea din cauză că nu puteau să-şi ia revanşa. Aşa că, după ce mandatul lui Fabius a încetat, au ales consuli şi au decis să poarte un război mai agresiv. Rezultatul s-a văzut imediat. În 216 î.H., în bătălia de la Canae au fost ucişi sau luaţi prizonieri vreo şaptezeci de mii de romani. Imediat Hannibal s-a grăbit să ocupe din nou Roma – pe care romanii începuseră s-o reconstruiască; evident, romanii au incendiat-o din nou. De data asta, înfrîngerea fusese atît de zdrobitoare, încît o parte dintre socii n-au mai crezut în capacitatea Romei de a-şi reveni şi au schimbat tabăra.

— Da, oraşele greceşti din sudul Italiei.

— Şi Capua. Vezi tu, dragă Maurice, cazul capuanilor dovedeşte că am dreptate. Capua beneficia de cetăţenie redusă (adică fără drept de vot) şi avusese mari avantaje de pe urma alianţei cu Roma. Motivul trădării este explicat de istoricii din vechime astfel: capuanii n-au rezistat tentaţiei de a deveni cel mai important oraş din Italia. O asemnea tentaţie nu putea să apară decît în cazul în care Roma îşi pierduse poziţia deţinută pînă atunci.

— Adevărul e că şi eu m-am întrebat ce-i putuse face pe capuani să schimbe tabăra…

— Hannibal a încercat din nou să încheie pace cu romanii, dar aceştia i-au respins oferta. De acum încolo, strategia fabiană a devenit strategia oficială a Romei. Hannibal a părăsit din nou zidurile arse, văzînd că pierderea capitalei nu conta pentru romani, şi s-a instalat în Capua. Titus Livius afirmă, cu oarecare răutate, că iarna petrecută în luxul capuanilor ar fi slăbit capacitatea de luptă a armatei cartagineze. Este în mod evident o afirmaţie lipsită de adevăr, pentru că punii au continuat să-i bată pe romani de fiecare dată cînd aceştia îndrăzneau să-i înfrunte în mod deschis. Aşa că, dragul meu, cucerirea Romei de către Hannibal n-a însemnat distrugerea statului roman, n-a însemnat nici măcar sfîrşitul războiului. După cum ţi-am explicat, războaiele se

duc între civilizaţii, nu între armate. O armată poate cîştiga o bătălie, dar un război e cîştigat de o civilizaţie.

În ziua aceea n-am mai discutat nimic. M-am grăbit să mă duc acasă şi să meditez îndelung la cele auzite.

A doua zi am venit din nou în parc. Trebuia să aflu răspuns la întrebarea care mă frămînta.

Domnul Michel a apărut pe neaşteptate, ca de obicei, mi-a urat o dimineaţă bună şi mi-a zîmbit blînd, aşa cum făcea întotdeauna.

Mă pregăteam să-l întreb de ce nu se menţiona nicăieri cucerirea Romei de către Hannibal din moment ce afirma că acest lucru se petrecuse de două ori.

Dar n-am apucat să spun nimic.

S-a auzit un ţîrîit bizar, un soi de melodie ritmată, pe care n-o mai auzisem pînă atunci, iar bătrînul a vîrît mîna în buzunar şi a scos o cutiuţă argintie pe care a dus-o la ureche după ce apăsase pe un buton.

— Alo? Da, bine, mă întorc într-o jumătate de oră.

— Să nu întîrzii, i-a răspuns cutiuţa.

După aceea s-a uitat la mine, a văzut că mă holbam la cutiuţa sa şi mi-a explicat liniştit:

— Peste vreo treizeci, patruzeci de ani, chestii din astea or să se găsească de vînzare la chioşcurile de la colţurile străzilor.

— Adică vreţi să spuneţi că treaba asta e din viitor?

— Sau e o tehnologie încă secretă, mi-a spus el şi mi-a făcut cu ochiul.

Nu prea ştiam ce să cred, pentru că Maximilien, care lucra la IMB, îmi explicase odată că firma sa deţinea patente pentru nişte chestii care puteau revoluţiona industria calculatoarelor, dar că nu le scotea pe piaţă pentru că ar fi fost nevoie de investiţii uriaşe şi că, deocamdată, trebuia să scoată cît mai mulţi bani din ceea ce aveau în acel moment în producţie. Aşa că nu eram foarte lămurit dacă era ceva din viitor sau ceva ce va deveni public în viitor.

Am decis să iau totul în glumă şi l-am întrebat pe domnul Michel:

— Deci faceţi parte din patrula timpului?

— Nu, dragul meu, noi facem exact invers decît ceea ce-şi imagina Poul Anderson că făcea patrula timpului. Noi sîntem modificatori.

— Asta ce înseamnă, dacă-mi pot permite să vă întreb?

— Asta înseamnă că noi modificăm istoria, nu corectăm modificările. Sîntem, dacă vrei, o antipatrulă a timpului, a zîmbit el.

Am zîmbit şi eu, apoi m-am decis să pun întrebarea cea dificilă:

— Domnule Michel, aţi spus că Hannibal a cucerit Roma.

— Da, aşa am spus, pentru că aşa e.

— Atunci, de ce istoricii susţin altceva?

— Pentru că istoria e scrisă de învingători, a zîmbit el din nou. Adică, a continuat el binevoitor, învingătorii nu numai că scriu relatările despre evenimente aşa cum doresc ei, ci modifică şi evenimentele astfel încît să pară aşa cum le convine lor.

S-a uitat la mine, a văzut probabil că arătam zăpăcit complet – pentru că, de fapt, nu pricepusem nimic din spusele sale –, aşa că a început să-mi explice ca unui elev silitor, dar cam greu de cap:

— După terminarea celui De-al Doilea Război Punic, romanii au fost preocupaţi să-şi consolideze imperiul nou clădit şi să-i stoarcă pe cartaginezi de bani. În prima fază l-au lăsat în pace pe Hannibal şi abia după vreo zece ani s-au gîndit să ceară să le fie predat. Dar Hannibal a fugit în Asia şi a continuat să se lupte cu romanii, pînă a fost silit să se sinucidă, ca să nu cadă în mîinile lor. Apoi relaţiile dintre Roma şi Cartagina au continuat să fie paşnice. Abia în anul 157 î.H. s-a întîmplat ceva care a schimbat complet datele problemei. În anul acela a sosit în Cartagina o delegaţie romană, pentru oarecare tratative. Din delegaţie făcea parte şi Cato cenzorul, numit ulterior Cato cel Bătrîn pentru a fi deosebit de un alt Cato. Acest Cato, om al vechilor tradiţii, om aprig, aspru şi capabil de acte de vitejie, dar şi de mare cruzime, a fost îngrozit văzînd noua prosperitate a Cartaginei. La întoarcerea sa în Roma a început seria sa de discursuri care se terminau, indiferent de conţinut, cu celebra frază: Şi, pe lîngă acestea, cred că trebuie să distrugem Cartagina. Dar sînt sigur că ai auzit de Cato şi de expresia sa.

— Da, am auzit. Nici nu se putea să nu aud.

— Sînt însă convins că n-ai auzit de primul discurs al lui Cato legat de acest subiect. Un discurs ţinut într-o şedinţă secretă a senatului…

— Şi despre care ştiţi doar dumneavoastră, am zis eu, încercînd să fiu ironic.

— Cam aşa ceva, a răspuns binevoitor domnul Michel. Oricum, acel discurs… Dacă vrei, pot să-ţi dau o transcriere a sa, eventual tradus în franceză, căci îmi închipui că latina ta nu-i suficient de bună ca să te descurci singur într-un asemenea text…

— Mă mulţumesc şi cu un rezumat făcut de dumneavoastră, am mormăit eu, nefiind foarte lămurit dacă domnul Michel dorise să-mi amintească faptul că eram un novice care nu avea dreptul să-i pună cunoştinţele la îndoială sau fusese cu adevărat binevoitor.

— Bine, dragă Maurice. Cato a început prin a descrie senatorilor ceea ce văzuse în Cartagina: bogăţie, prosperitate, mîndrie. Oraşul nu semăna cu unul care fusese înfrînt într-un război îndelungat. Mai mult, Cato îşi dăduse seama că punii sperau ca, la un moment dat, să fie în stare să-şi ia revanşa. Învăţaseră lecţia trecutului şi nu aveau să mai acţioneze făţiş decît în ultima clipă. În viitoarea confruntare

aveau să împingă în faţă alte forţe – pe bitnieni, macedoneni, greci, egipteni, poate pe seleucizi sau pe parţii din răsărit, care începuseră să devină o putere importantă în vremea aceea. Ei aveau să-i finanţeze şi să-i sfătuiască, aveau să construiască alianţe menite să răstoarne Roma din poziţia în care ajunsese luptînd din greu. Cato insistase că argumentul principal al cartaginezilor, cel cu care aveau să-i convingă pe ceilalţi să se alăture alianţelor concepute de ei, era acela că Roma nu era invincibilă, că Roma putea fi cucerită, că ei, cartaginezii, o cuceriseră deja, dar că pierduseră războiul pentru că nu prevăzuseră că luptele aveau să dureze atît de mult timp şi nu-şi găsiseră aliaţi de nădejde. De data asta avea să fie altfel, alături de ei aveau să fie şi alte forţe interesate în cucerirea Romei. Mai mult, continuase Cato, să presupunem că punii nu mai reprezentau un pericol, că se transformaseră în nişte afacerişti paşnici, pe care nu-i mai interesau războaiele şi cuceririle. Însă amintirea succesului lor avea să rămînă şi avea să încingă imaginaţia tuturor conducătorilor dispuşi să-şi rişte existenţa – a lor şi a statului pe care-l conduceau – ca să repete isprava aceea demnă de admiraţie, sperînd nu numai să cucerească Roma, dar s-o şi păstreze. Ca atare, explicase vorbitorul, singura soluţie era ştergerea din istorie şi din amintirea oamenilor a faptului că Roma fusese cucerită vreodată. Mă rog, cucerirea de către gali, la începuturile istoriei urbisului, merita menţionată ca o boală a copilăriei imperiului. Cato explicase şi ceea ce ar trebui făcut, după opinia sa: în primul rînd, trebuia să fie modificate actele senatului, astfel încît să nu existe nici o menţiune oficială în ele despre ocuparea Romei. În al doilea rînd, trebuia să fie distruse arhivele Cartaginei, pentru înlăturarea dovezilor că punii cuceriseră capitala inamică. Evident, acest lucru trebuia completat cu uciderea sau aducerea în imposibilitatea de a-şi afirma cunoştinţele a tuturor celor care ştiau de ocuparea Romei, iar distrugerea arhivelor Cartaginei şi uciderea eventualilor martori nu se putea face decît prin distrugerea completă a Cartaginei.

— Un program cam ambiţios, am remarcat eu.

— Ai răbdare, dragă Maurice, că n-am terminat, mi-a zîmbit domnul Michel. Urmează cea mai inteligentă mişcare – Cato era cu adevărat un om deştept. Un om înfiorător, greu de suportat, care a făcut viaţa grea multor oameni de seamă din Roma, inclusiv lui Scipio Africanul, dar un om cu o inteligenţă ieşită din comun. A propus ca anumite persoane de seamă să-i sugereze grecului Polybios, cel care se apucase să scrie o istorie în care erau descrise şi evenimentele celui De-al Doilea război Punic, să elimine din relatarea sa cucerirea Romei. Era convins că acest lucru va fi posibil, pentru că adevăratul scop al lui Polybios era să arate grecilor, cărora le era destinată Istoria sa, că Roma era o foarte mare putere şi că era mai bine pentru ei să se

înţeleagă cu ea, să fie alături de ea. În acelaşi timp avea să-şi consacre el însuşi activitatea redactării unor opere despre evenimentele la care fusese martor, dar relatîndu-le astfel încît cititorul să fie sigur că Hannibal nu cucerise niciodată Oraşul Etern.

— Judecînd după istoria pe care o ştim cu toţii, se pare că cenzorul a reuşit întru totul, am mormăit eu.

— Exact, dragă Maurice. Concluzia la care voiam să ajung este următoarea: Hannibal a cucerit Roma, dar a cucerit-o degeaba. Şi cu asta cred că am răspuns tuturor nelămuririlor tale. Mai vreau să-ţi povestesc un singur lucru, care poate fi verificat cu uşurinţă, pentru că îl vei găsi la mulţi istorici. Scipio Africanul era cunoscut drept generalul care nu a pierdut nici una dintre bătăliile pe care le-a condus. Însă romanii se temeau de el. Plebea îl admira, dar clasa conducătoare îl evita şi încerca să nu recurgă la ajutorul său decît cînd nu avea altă soluţie. Pentru că se spunea că Scipio avea puteri paranormale. Se zicea că înaintea fiecărei bătălii visa ce intenţionau să facă duşmanii săi şi acţiona ca atare.

— Trebuie să înţeleg că Scipio a fost informat de… colegii dumneavoastră, modificatorii? am întrebat eu.

— Nu, a oftat domnul Michel. Din nefericire nu numai că nu a fost informat de noi în legătură cu evenimentele care aveau să aibă loc, dar nici n-am fost în stare să intervenim în vreun fel şi să modificăm conţinutul informaţiilor pe care le primea Scipio.

Nu înţelegeam nimic şi am întrebat, avînd impresia că-s cu adevărat nătîng:

— Şi asta ce vrea să însemne?

— Că Scipio primea informaţii de la cineva care se află deasupra noastră, a zîmbit domnul Michel.

Apoi a adăugat, văzîndu-mi figura nedumerită:

— Cineva dintr-un timp din viitorul nostru… sau cineva din alte sfere, ca să spunem aşa.

După care mi-a strîns mîna şi mi-a spus:

— Dacă o să mai ai vreodată vreo nelămurire, spune-i domnişoarei Eloïse că vrei să ne întîlnim. Îmi va face plăcere să te revăd. Aş dori să-ţi dau un sfat: cred că ar fi bine să studiezi medicina…

Şi a plecat pe aleea parcului. Nu l-am mai întîlnit niciodată.

Cînd am ajuns acasă, i-am spus mamei că o să mă apuc de medicină. Pentru că e o ştiinţă mai interesantă, în care lucrurile sînt ceva mai certe… Mama a început să plîngă de bucurie, tata m-a îmbrăţişat şi mi-a spus că nu credea că o să mă maturizez vreodată…

— Interesant, zise Jean. Deci, concluzia ar fi că nu trebuie să-mi doresc să modificăm istoria pentru ca Hannibal să cucerească Roma, pentru că a cucerit-o deja.

— Exact, spuse domnul Germain. Uneori nu ai de ce să schimbi istoria, pentru că istoria a fost alta decît cea pe care o ştim. Şi ai încerca degeaba s-o schimbi, pentru că oricum va reveni la ceea ce este.

MESTECENII

Totul era alb, ca şi cum zăpada adusese neprihănire în lume. Pînă şi cerul era alb, de parcă cenuşiul norilor se deschisese la culoare, reflectînd pătura de nea întinsă pe pămînt. Sau, îşi zise zîmbind contele, poate că zăpada se presărase din nori atît pe pămînt cît şi pe cer, în mod egal, ca să nu existe motiv de invidie.

Iarna abia începuse, era doar întîi decembrie, dar ninsese zdravăn, linţoliul alb se întinsese peste cîmpurile Podoliei, aşa cum se întinsese cu trei ani în urmă peste Marea Armată care îşi găsise sfîrşitul în pustietăţile ruseşti. Sigur, îşi spuse contele, aici nu se afla în Rusia propriu-zisă, ci în acea parte a Poloniei care fusese înghiţită de împărăţia ţarului şi transformată într-o gubernie, dar iarna nu cunoştea graniţe, iar zăpada nu se oprea la hotare.

Neaua proaspătă, pufoasă şi sclipitoare ca pudra de zahăr, acoperise şleaurile, ascunsese bălăriile de pe cîmp, se strînsese în troiene peste tufărişurile de la marginea drumului şi se agăţase de ramurile mai dese ale copacilor.

Totul era alb, iar albeaţa de pe sol se întindea către orizont, unde se amesteca în albeaţa cerului, de parcă n-ar mai fi existat pămînt şi cer, sus şi jos, ci doar o albeaţă fantomatică, nepămînteană, ce copleşise lumea întreagă cu o tristeţe lipsită de vlagă.

Te simţeai mărunt şi lipsit de importanţă în pustietatea aceea tăcută în care nu mişca nimic, nu vieţuia nimic, totul înlemnise, înţepenise, de parcă asupra lumii se abătuse un ger ce îngheţase însăşi esenţa vieţii.

Pătura de zăpadă amortiza zgomotul copitelor, liniştea era sfîşiată doar din cînd în cînd de fornăitul cailor ce trăgeau sania. Respiraţia lor se transforma în aburi ce pluteau o clipă în jurul nărilor animalelor, apoi se pierdeau în aerul limpede precum cristalul.

Contele stătea în sanie, învelit în blănuri, cu o căciulă imensă pe cap, trasă pînă pe sprîncene. Peste gît şi peste partea de jos a feţei îşi înfăşurase un fular gros, împletit din lînă, încît din maldărul de veşminte i se vedeau doar ochii care sclipeau, ca ai unui animal de pradă.

Privea întinderea albă, ce netezise toate asperităţile, toate muchiile, ascunsese sub ea culori şi diferenţe, uniformizînd totul, domolind şi potolind totul. Natura părea amorţită… supusă… domesticită… îmblînzită… Şi simţea că şi el amorţeşte, se cufundă într-o toropeală a minţii şi a trupului printr-un mimetism inexplicabil, care-l făcea să imite starea din jur, fără să ţină seama că era contrară opiniilor sale de-o viaţă.

Tresări brusc, zărind în dreapta drumului un crîng de mesteceni.

Trunchiurile albe ieşeau din zăpadă ca nişte lumînări scumpe, din cea mai fină ceară, aşezate pe un giulgiu.

Dar nu aspectul oarecum macabru îi atrăsese atenţia, ci faptul că ramurile subţiri, desfrunzite, se ridicau către cer ca nişte degete scheletice, avide de lumină şi căldură. Erau prea subţiri pentru ca neaua să rămînă prinsă de ele şi să le ascundă, să le facă să semene cu alte movile albe, ce fuseseră cîndva copaci, de-un soi nedefinibil acum.

Mestecenii aceia – arbori subţiri, cu esenţă moale, perisabili – rămăseseră identificabili, îşi strigau cu inconştienţă şi cu oarecare obrăznicie identitatea. Numai că la poalele trunchiurilor zăceau mormane de ramuri subţiri, rupte de vîntul puternic ce precedase ninsoarea…

Contele rîse şi-l întrebă pe vizitiu:

— Mai avem mult?

Bărbatul încotoşmănat de pe capră se mulţumi să-i arate cu biciul şuviţele de fum care se ridicau în depărtare, părînd că răsar chiar din mijlocul zăpezii. Caii, simţind grajdul, nechezară uşor şi grăbiră pasul, fără să fie îndemnaţi.

Curînd, călătorul zări satul Uladowka. Sau, mai degrabă, bănui că movilele de zăpadă din care se scurgeau fuioare de fum de-un cenuşiu deschis, aproape alb, erau case. Se aflau prea departe ca să vadă oameni, dar în aerul limpede pătrunsese miros de lemne arse, de bălegar şi de animale domestice.

Sania nu se îndreptă spre sat, o luă pe un drumeag ce se bănuia pe sub zăpadă şi era marcat de copacii ce-l mărgineau. După cîteva minute, la capătul drumului apăru un conac, un mic castel, de fapt, într-un vag stil oriental, puţin potrivit iernilor din Podolia, dinspre care se auzi lătrat de cîini şi glasuri de oameni, iar contele îşi dădu seama că ajunseseră la capătul călătoriei şi că era aşteptat.

Cînd sania se opri în faţa scărilor clădirii, un majordom şi cîţiva servitori îmbrăcaţi în şube groase, din blană de oaie, dar cu capul descoperit, se grăbiră să-l întîmpine pe musafir şi, după plecăciunile de rigoare, descărcară bagajele şi-l conduseră pe oaspete în conac. Acolo, în pragul uşii, îl aştepta gazda.

Contele Jan Nepomucen Potocki.

Avea puţin peste cincizeci de ani, îşi spuse musafirul, dar îmbătrînise mult de cînd se văzuseră ultima oară. Şi, ceea ce era mai grav, avea o privire de animal hăituit. Sigur, erau cunoscute problemele pe care le avea cu cea de-a doua soţie, dar contele îl diagnostică imediat: Jan Potocki suferea de o boală care, în vremurile acelea, era denumită *melancolie.* Sau, altfel spus, depresie.

Îşi strînseră mîinile, ca nişte vechi prieteni (şi fraţi masoni), apoi gazda îl invită pe conte în salon. După ce schimbară cîteva cuvinte –

lucruri fără importanţă – majordomul conduse oaspetele în camera ce-i fusese pregătită, să se odihnească un pic şi să se îmbrace pentru cină.

Contele nu zăbovi prea mult în încăpere. Se spălă iute într-un lighean de argint, ajutat de servitorul care-i turna apă caldă dintr-o cană imensă de tablă. Scoase din cufărul ce-i fusese adus din sanie veşminte potrivite împrejurării, apoi fu condus de acelaşi servitor în sufrageria imensă. Se grăbise să-l reîntîlnească pe Potocki pentru că murea de foame şi pentru că murea de curiozitate să afle ce păţise polonezul de arăta în halul ăla.

La masa la care puteau prînzi comod cel puţin douăzeci de persoane stăteau doar trei: gazda, oaspetele şi preotul domeniului, un om în vîrstă, dolofan, cu o figură blajină.

Contele se întrebă dacă Potocki revenise la credinţa din tinereţe, cea care-l împinsese să dorească să facă parte dintre cavalerii de Malta, sau dacă juca rolul castelanului de modă veche, catolic practicant şi bun apărător al vasalilor săi de pe domeniu. Sau, poate, simţea nevoia unui om mai apropiat de nivelul său de cultură cu care să converseze aici, în pustietate, iar singurul disponibil era preotul acela cumsecade…

Cînd văzu mîncărurile care fură servite, oaspetele concluzionă că Jan Potocki revenise la credinţa strămoşilor săi.

Pentru că mîncărurile erau de post.

Dar poate că se grăbise cu concluziile. Bineînţeles, îşi spuse contele, erau în postul Crăciunului, iar aici, în lumea rurală a Podoliei, obiceiurile străvechi erau respectate, spre deosbire de oraşe…

Sigur, mîncărurile erau de post, dar asta nu însemna că nu erau pe măsura averii şi renumelui gazdei, care făcea parte din neamurile cele mai nobile şi mai bogate ale Poloniei.

Faţa de masă era din damasc alb, farfuriile erau porţelanuri de Saxa, tacîmurile de argint, paharele din cristal.

La început, mesenii fură serviţi cu blîni de secară cu icre negre, iar servitorii turnară în pahare votcă, din clondire în care în lichidul incolor înotau ierburi aromate. Nici gazda, nici oaspetele nu erau băutori, aşa că se mulţumiră să-şi înmoaie buzele în băutură, în timp ce preotul, părintele Mihal, dădu paharul peste cap şi icni mulţumit.

Apoi urmară plăcinte cu varză şi cu ciuperci, măsline, salată de cartofi, mînătărci murate, salate de vinete şi de cicoare. Contele gustă din fiecare şi simţi că-şi potolise foamea. Jan Potocki mîncă puţin, fără nici un chef, părînd cufundat în gînduri. Părintele Mihal se ospătă încet şi temeinic, împingîndu-şi bucatele pe gît cu cîte o sorbitură zdravănă de votcă.

Oaspetele încercă să însenineze atmosfera amintind de vremurile în care tînărul Jan fusese ucenic al cavalerilor de Malta, iar gazda, la rîndul său, îşi aminti că atunci se întîlniseră pentru prima oară.

Deplînseră soarta cavalerilor, alungaţi de englezi din insula pe care o apăraseră mai bine de două sute de ani, apoi, din vorbă în vorbă, cei doi pomeniră de alte locuri în care se întîlniseră în decursul timpului.

Parisul de pe vremea Bourbonilor… ce vremuri… da, ce vremuri, mai ales că eram tineri pe vremea aceea… şi visam că lumea se va schimba…

Cei doi schimbară priviri complice, se înţeleseră doar din aluzii, ferindu-se să mărturisească în faţa preotului care fuseseră visele lor din vremea aceea şi în ce fel crezuseră că vor schimba lumea.

Apoi trecură la alte amintiri, pomeniră de întîlnirile lor din Egipt şi din Maroc, iar contele menţionă în treacăt ceva despre nişte chefuri din Varşovia…

Între timp, servitorii strînseseră gustările cărora doar preotul le acordase atenţia cuvenită şi aduseră pe masă platouri cu peşte – păstrăv fript, crap şi şalău prăjit – care aveau pe margine felii de lămîie, precum şi cartofi şi sfeclă, legumele fiind coapte în cuptor. Apoi turnară în pahare un vin alb, sec şi rece ca gheaţa.

Contele sorbi din vin, amintindu-şi de alt vin, băut în alte împrejurări… Gazda golise paharul, servitorul se grăbise să i-l umple din nou, Potocki băuse iarăşi, apoi îşi luase o bucată de şalău şi o devorase cu poftă, de parcă băutura îl trezise la viaţă. Se îmbujorase în obraji, devenise mai vorbăreţ, începuse să povestească despre călătoria sa plină de aventuri prin Astrahan şi Caucaz.

Vorbea iute, dar cu cuvinte bine alese, se vedea că are talent de povestitor, iar contele se bucură auzindu-l: abia acum îşi recunoştea vechiul prieten. Nu regreta că-i ceruse adăpost pentru o noapte. Fusese convins, atunci cînd îi scrisese, că Potocki avea să-l găzduiască şi să-i ofere tot ajutorul de care ar fi avut nevoie. Din fericire, misiunea sa în această parte a lumii se desfăşurase cu bine şi nu avea nevoie de sprijinul nimănui.

Mîncă şi el din peşte, era foarte gustos, parcă mai gustos decît cel din alte părţi, sorbi din nou din vinul care era la fel de rece şi de aromat ca prima oară. Şi, în timp ce mînca, asculta cu încîntare ceea ce povestea Potocki.

După un timp, gazda remarcă faptul că oaspeţii nu mai mîncau şi făcu un semn servitorilor, care luară platourile cu peşte şi se grăbiră să aducă altele, pline cu prăjituri de post, şi castronaşe cu dulceţuri şi peltele. Multe, de parcă aveau de hrănit o armată de căpcăuni flămînzi.

Contele nu era un mare amator de dulciuri, se părea că nici gazda sa nu se omora după ele, doar părintele Mihal gusta de zor din fiecare. Sau sărmanul preot era lacom din fire, sau nu avea prea des ocazia să se bucure de asemenea bunătăţi, îşi zise musafirul.

După ce Jan Potocki termină de povestit despre tătarii din

Astrahan, musafirul încercă să întreţină conversaţia şi întrebă:

— Cum vi s-au părut nomazii din Mongolia, în comparaţie cu cei despre care abia ne-aţi vorbit?

Polonezul se întunecă la faţă. Îi trecuse brusc cheful de vorbă. Se făcu că nu auzise întrebarea oaspetelui şi făcu semn servitorilor să strîngă masa.

— Aduceţi cafele şi trabucuri în salon, spuse el, sec.

Apoi i se adresă contelui, oarecum surprins, ca şi cum i-ar fi venit subit o idee salvatoare:

— Dragă prietene, ce-ai zice de o mică plimbare prin grădină?

Apoi, ca să fie clar pentru toată lumea că dorea să discute între patru ochi cu oaspetele său, îi zise preotului:

— Părinte, aşteaptă-ne în salon, n-are rost să ieşi în ger.

Şi, după ce-i spuse majordomului să aibă grijă de părintele Mihal, se îndreptă spre uşă, urmat de musafirul mirat.

În pragul uşii din spatele conacului ce dădea spre grădină, aşteptau servitori care-i încotoşmăniră pe cei doi în blănuri scumpe, pufoase şi călduroase.

Jan Potocki coborî treptele, apoi îl conduse pe conte pe aleile curăţate de zăpadă. În jurul lor, neaua de pe straturile cu flori şi de pe peluză sclipea ca argintul şlefuit.

Era noapte, dar luna mare, aproape plină, împăştia o lumină puternică. Cerul se înseninase, norii dispăruseră, mînaţi cine ştie unde de vîntul serii, iar velurul negru al boltei era presărat din belşug cu luminiţe sclipitoare care clipeau cu oarecare şăgălnicie.

Cei doi merseră un timp, fără să spună nimic. Se auzea doar zăpada care scîrţîia sub tălpile lor. Apoi Potocki zise, cu un glas plin de resemnare:

— Asta e ultima noapte. Mîine va fi lună plină. Şi atunci se va termina totul.

Contele rămase un timp tăcut. Nu înţelegea nimic, nu-şi dădea seama ce ar fi trebui să spună. În acelaşi timp însă bănuia că era pe cale să afle ceva important, mai mult ca sigur ceva îngrozitor sau ceva ce gazda sa considera că este îngrozitor.

— Am beneficiat de zece ani de graţie, zece ani în care am reuşit să termin *Manuscrisul găsit la Saragosa* şi am căutat fără încetare o soluţie, dar n-am găsit nici una…

— Dragă prietene, îl întrerupse contele, ce-ar fi să-mi explici totul, începînd cu începutul?

Potocki oftă.

— Începutul? Cine mai ştie care este, de fapt, începutul acestei poveşti, mai complicată şi mai macabră decît aventurile lui Alfons van Warden? Nu mai ştiu nici eu dacă toate peregrinările mele prin lume n-au fost decît o căutare a unui sfîrşit ce-mi era destinat de multă

vreme…

Apoi tăcu, iar contele aşteptă răbdător.

— Să nu complicăm lucrurile, zise după un timp Jan Potocki. De fapt, totul poate fi spus în cîteva cuvinte. După cum ştiţi prea bine, ambasada rusă condusă de contele Golovkin n-a fost primită imediat de împăratul Chinei şi a fost obligată să aştepte un timp în Mongolia. De fapt, după un timp, Golovkin a fost informat că împăratul nu-l va primi şi că trebuie să se întoarcă acasă. Dar misiunea moscovită a zăbovit destul de mult în aşteptarea răspunsului imperial. Eu, care însoţeam ambasada în calitate de consultant, eram mai puţin supravegheat de chinezi decît membrii oficiali ai misiunii. Golovkin m-a rugat, avînd în vedere călătoriile mele prin Asia, să cercetez zona, să iau legătura cu conducătorii nomazilor mongoli şi să aflu ce părerea aveau despre Rusia, despre o eventuală colaborare cu împărăţia moscovită… Aşa că am colindat pustietăţile mongole, am dormit sub cerul liber sau prin iurtele nomazilor, am împărţit daruri, am discutat cu şefi de triburi… Călătoream aproape singur, ca să nu atrag atenţia spionilor chinezi. Eram însoţit, de obicei, doar de o singură călăuză, un kazah pe care-l cunoscusem în timpul drumului prin Siberia şi care avea rude şi prieteni printre mongoli.

Potoki se opri, iar pe buze îi apăru un zâmbet ciudat. Polonezul părea că ar vrea să se bucure de amintiri, dar amintirile acelea plăcute, despre momentele în care îşi manifestase talentul de diplomat prin pustietăţi, erau legate de altele, mai puţin plăcute…

— Vă scutesc de alte amănunte, care n-au nici o relevanţă. Într-o seară, în timp ce mă întorceam singur de la vînătoare – împuşcasem o căprioară pentru cină – am fost atacat de un lup imens. Am tras în el cu puşca şi sînt sigur că l-am nimerit de două ori, dar gloanţele nu l-au oprit. Fiara s-a repezit la mine, să mă înhaţe de gît. Am dus mîna stîngă în faţă, să-mi apăr beregata, iar animalul şi-a înfipt colţii în ea. Eu am scos cu mîna dreaptă pumnalul din teacă şi i l-am înfipt în burtă. I-am spintecat măruntaiele, iar bestia nu s-a sinchisit, mă sfîşia cu ghearele şi încerca să mă apuce de gît. Cu un gest disperat am tras pumnalul din rană şi, neputînd să răsucesc mîna, am lovit fiara cu mînerul armei, în bot. Lupul cel imens a scos un urlet înfiorător, plin de furie şi de durere, apoi a sărit de pe mine şi s-a pierdut în beznă. Mi-am oblojit rănile cum am putut şi m-am împleticit pînă în tabără, unde kazahul meu aprinsese focul şi pusese apa la fiert. S-a îngrozit cînd m-a văzut. Mi-a spălat rănile, mi le-a bandajat, apoi mi-a cerut să-i povestesc, amănunţit, tot ce mi se întîmplase. Cînd a auzit cum l-am făcut pe lup să fugă, a vrut să-mi vadă pumnalul. I l-am arătat. Era o armă scumpă, primită în dar de la un muntean din Caucaz. Avea mînerul din argint. Atunci călăuza mea a clătinat îngrijorată din cap şi mi-a spus:

— Ăla n-a fost lup. O singură făptură se teme într-atît de argint încît îşi lasă prada şi fuge.

— Şi ce-a fost, dacă zici că nu era lup?

— Vîrcolac, a spus kazahul. Şi nu ştiu cum te poţi vindeca de muşcătura lui.

Şi de atunci, adică de acum zece ani, tot încerc să aflu ce trebuie făcut ca să scapi de urmările muşcăturii de vîrcolac. Şi n-am reuşit, încheie Jan Potocki, cu glasul plin de-o sumbră resemnare.

Contele îşi aminti că Potocki era renumit pentru cercetările sale în domeniul ocultismului şi se întrebă dacă polonezul făcuse acele cercetări din cauza pe care abia i-o povestise sau dacă cercetările sale îl duseseră la nebunie şi la concluzia falsă că fusese muşcat de un vîrcolac şi că era damnat. Oricare dintre cele două ipoteze era la fel de probabilă, dar contele, spirit pragmatic, nu credea în vîrcolaci sau alte făpturi supranaturale, credea însă în urmările sifilisului netratat…

Dar vedea limpede că Potocki credea sincer în povestea cu vîrcolacul şi că era îngrozit. Aşa că încercă să-l liniştească:

— Dragă prietene, cînd voi ajunge la Veneţia o să iau legătura cu un cunoscut al meu, care a studiat în mod deosebit tot ce se ştie despre vîrcolaci. Şi sînt convins că o să găsim o soluţie.

— Nu mai avem timp, îi replică fără vlagă polonezul. Mîine seară va fi lună plină. Cei zece ani de graţie au trecut. Iar în clipa în care luna plină va răsări pe cer, mă voi transforma în vîrcolac. Pentru totdeauna.

Contele rămase un timp pe gînduri. Apoi se hotărî şi spuse:

— Cred că există o soluţie. Una care poate fi pusă în practică în noaptea asta.

Potocki îl privi surprins, neîndrăznind să spere.

— Să mergem în casă şi să discutăm. Apoi, dacă o să hotărîm ce trebuie să facem, o să folosesc nişte aparate care se află printre bagajele mele. Şi o să schimbăm trecutul.

Se întoarseră şi se îndreptară spre castel, prin zăpada care scîrţîia sub tălpi. Contele îşi făcuse deja un plan şi era convins de reuşita acestuia.

Lăsară blănurile în grija servitorilor şi merseră în salon. Părintele Mihal se ridică de pe scaun cînd îi văzu intrînd şi-şi ceru scuze:

— Domnule conte, mă văd silit să vă părăsesc, trebuie să ţin slujba de la miezul nopţii…

— Sigur, părinte, înţelegem, noi ne cerem scuze că te-am reţinut atîta timp…

După alte fraze curtenitoare, dar nu foarte sincere, rostite de toţi cei prezenţi, preotul plecă şi-i lăsă pe cei doi să-şi vadă de treburi.

— Ce trebuie să facem? întrebă nerăbdător Potocki, care părea că începuse să creadă în şansa care se ivise din senin.

— Dragă prietene, spuse contele, mai întîi cere servitorilor să ne aducă multă cafea, un clondir cu votcă, pentru că s-ar putea să avem nevoie de ceva tărie, trabuce… şi să ne lase în pace, să nu mai calce nici unul pe aici pînă nu terminăm tot ce avem de făcut.

Potocki se grăbi să dea ordinele necesare, iar cînd vînzoleala servitorilor încetă şi cei doi rămaseră singuri, contele spuse:

— Deci totul s-a petrecut în 1805, în Mongolia. Dacă, ipotetic vorbind. ne-am putea întoarce în timp şi am face astfel încît să nu fii numit consilier al ambasadei contelui Golovkin, deci să nu mai ajungi în Mongolia, crezi că am rezolva problema?

Jan Potocki se gîndi un timp, apoi răspunse:

— Nu cred că întoarcerea în 1805 ar fi de folos. Ţarul Alexandru m-a chemat la Petersburg şi m-a numit consilierul contelui Golovkin pentru că mă cunoştea de multă vreme şi ştia despre călătoriile mele printre tătari. Dar nu numai aceste lucruri l-au decis să apeleze la serviciile mele, ci şi faptul că se străduise să respecte, întru totul, opiniile bunicului său. După cum prea bine ştii, ţarul Petru al III-lea – fie-i ţărîna uşoară, a fost un duşman al Poloniei, dar nu pot să nu recunosc că a fost un mare om de stat – nu dorise să-l lase ca moştenitor al tronului imperial pe fiul său Pavel, în care nu avea încredere, ci îl pregătise ca urmaş pe nepotul său Alexandru. Îl instruise, îl învăţase arta guvernării şi-i destăinuise secrete de stat. Printre altele, îi făcuse liste cu oamenii pe care se poate bizui şi în ce domenii îi puteau fi aceştia de folos. Am aflat acest lucru chiar de la ţarul Alexandru, care mi-a mărturisit că ar fi avut încredere în mine şi mi-ar fi încredinţat sarcini importante chiar dacă n-aş fi fost înscris într-o asemenea listă. Deci o întoarcere în timp ar trebui să se facă mult mai devreme, astfel încît să nu mai am de-a face nici cu ţarul Petru al III-lea, nici cu nepotul său Alexandru. Poate ar fi fost mai bine dacă mi-aş fi părăsit ţara şi m-aş fi stabilit în America, aşa cum au făcut alţi concetăţeni ai mei…

— Sau, poate, te-ai fi stabilit în Franţa, îi sugeră contele.

— Nu, nici vorbă, îl contrazise sec Potocki. Acum, cînd ştiu în ce s-a transformat revoluţia, nu mai vreau să am de-a face cu Franţa. Revoluţia asta n-a fost ceea ce am visat noi. Iar faptul că în urma ei a fost înscăunat un împărat dovedeşte că am greşit alegînd ţara aceea…

Contele îşi stăpîni zîmbetul. Auzise nişte zvonuri privitoare la motivele antibonapartismului violent al lui Potocki, dar nu apucase să le verifice.

Potocki se încinsese.

— Nu mă poate acuza nimeni că n-am fost un bun patriot. Am luptat cu arma în mînă împotriva ruşilor, în două rînduri. Dar dacă Europa întreagă a complotat împotriva ţării mele şi a împărţit Polonia între vecinii ei puternici şi hulpavi, am decis, în cele din urmă, să

accept situaţia şi să mă supun chemării ţarului Petru, care a dorit să-i cunoască pe cei mai valoroşi dintre noii săi supuşi. De fapt, familia mea e bine cunoscută în această parte a Europei, iar ţarul a fost dornic să mă numere printre apropiaţii săi. Deşi Petru a murit în anul următor împărţirii Poloniei, a apucat să mă cheme la el, să discutăm îndelung şi să mă prezinte nepotului său, actualul ţar. În timpul scurtei domnii a ţarului Pavel am fost lăsat în pace, pentru că fiul lui Petru n-a vrut să aibă de-a face cu cei apreciaţi de răposatul său părinte. Iar Alexandru s-a grăbit să găsească o modalitate de a mă folosi, în ciuda războaielor cu Napoleon, care îi lăsau puţin timp pentru alte probleme. Da, oftă Potocki, dacă ar fi să mă întorc în timp, ca să-mi schimb soarta, ar trebui să mă întorc înainte de împărţirea Poloniei… şi să fac astfel încît să nu mai am de-a face nici cu ţarul Petru al III-lea, nici cu nepotul său.

— Am impresia că ar fi şi mai bine dacă n-ar avea loc împărţirea Poloniei, îşi dădu cu părerea contele. În felul ăsta, ţarul n-ar avea nici un motiv să te cunoască şi să-ţi încredinţeze o misiune care să te ducă tocmai în Mongolia.

Potocki se uită curios la oaspetele său.

— Presupunînd, prin absurd, că am putea să ne întoarcem în timp şi să schimbăm mersul lucrurilor, cum am putea să împiedicăm împărţirea ţării mele?

— Hmmm… mormăi contele. Dacă e să ne luăm după ce zice lumea, atunci împărţirea Poloniei este, în primul rînd, opera ţarului Petru al III-lea. A avut o domnie lungă, din 1762 pînă în 1796. A reformat imperiul şi l-a modernizat, transformîndu-l într-o mare putere. A valorificat la maximum moştenirea bunicului său, Petru I, cel Mare. Mă gîndesc că dacă am reuşi să-l înlocuim cu un ţar mai slab, mai puţin ambiţios şi mai puţin dispus să înfăptuiască reforme… să-l detronăm chiar la începutul domniei sale, înainte să apuce să traseze Rusiei drumul către modernizare… atunci Rusia n-ar mai ajunge o putere atît de mare încît să impună modificarea graniţelor existente.

Potocki părea că se amuză suficient de mult ca să uite de temerea sa şi să se lase atras în jocul contelui.

— De acord. Să-l înlocuim pe Petru cu un ţar mai slab. Care să fie acela?

— Dacă mă gîndesc bine, îi răspunse contele, singurul candidat ar fi Ivan al VI-lea, nepotul şi fiul adoptiv al împărătesei Ana, care a domnit un an, pe cînd era prunc. E interesant că Petru l-a vizitat în închisoare şi i-a îmbunătăţit condiţiile de viaţă. Se zice că voia să-l elibereze, dar sărmanul Ivan s-a îmbolnăvit şi a murit… Unii zic că, de fapt, ar fi fost ucis de nişte curteni ai ţarului, convinşi că stăpînul lor greşeşte eliberînd un candidat atît de periculos. Şi ar mai fi Avgusta

Tarakanova, fiica nelegitimă a împărătesei Elisabeta…

— Nici unul dintre cei doi candidaţi nu a fi avut vreo şansă de succes, îl contrazise Potocki. Ambii au zăcut prin închisori, n-aveau relaţii, n-aveau prieteni, n-aveau sfătuitori… Cum să cucerească puterea? Şi, mai ales, cum s-o păstreze? Gîndeşte-te că Ivan a fost pe tron, a fost răsturnat, iar cei care au ajuns la putere au beneficiat de nenorocirea sa. Eşti convins că nu se temeau că o întoarcere pe tron a fostului ţar ar fi însemnat deposedarea de tot ce agonisiseră pentru că îl sprijiniseră pe cel care l-a înlăturat pe Ivan?

— Ai dreptate, răspunse contele, încîntat, de fapt, că Potocki părea să fi acceptat jocul pe care i-l propusese. Petru trebuie înlocuit de cineva din apropierea sa, de cineva care e cunoscut la curte, care are un grup de simpatizanţi şi de pe urma căruia ar profita o parte din cei care se învîrt în jurul puterii şi nu sînt mulţumiţi de porţia care le-a fost repartizată. Însă cine să fie persoana aceea? Care, în plus, trebuie să aibă şi drept la tron…

— Răspunsul e simplu, îl întrerupse Potocki. Fiul său, Pavel, s-a născut în 1754. Deci în 1762 cînd, după planul nostru, Petru urma să fie detronat, prinţul moştenitor avea opt ani. Abia am discutat despre Ivan al VI-lea, care a fost uns ţar deşi nu împlinise măcar un an. Deci prinţul Pavel ar fi avut toate şansele să fie acceptat ca ţar de toate facţiunile curţii, care s-ar fi aşteptat să guverneze în numele lui…

Polonezul rămase gînditor un timp, iar contele îşi dădu seama că-l frămînta ceva şi decise să-l lase să mediteze în linişte.

— Mă întreb dacă înlocuirea ţarului Petru cu fiul său Pavel ne va folosi la ceva, spuse Potocki, iar contele remarcă faptul că vorbise ca şi cum ar fi fost vorba de ceva realizabil, nu de o chestie ipotetică. Pavel a fost un om decis şi încăpăţînat, care şi-a impus voinţa fără nici o dificultate. A fost un om de stat competent. Ca urmare, e posibil ca atunci cînd o să preia personal puterea, adică la cel mult cinci, şase ani după detronarea tatălui său, să încerce să continue visurile imperiale ale primului Petru… Pavel cel real n-a înfăptuit prea multe pentru că a ajuns pe tron tîrziu, cînd avea peste patruzeci de ani, şi n-a apucat să domnească decît vreo cinci ani. Nu putem să ştim dacă în situaţia în care va domni suficient de mult nu se va dovedi un ţar la fel de capabil ca şi tatăl său – aşa cum a fost acesta în realitate, nu în situaţia în care nu a fost lăsat să domnească vreme îndelungată. Nu, concluzionă polonezul, ţareviciul Pavel nu-i candidatul potrivit. Ne trebuie cineva fără ambiţii, cu o inteligenţă medie, care să fie marioneta curtenilor şi care să se mulţumească să joace rolul conducătorului autocrat fără să se implice în guvernarea efectivă a imperiului.

— Cred că am găsit persoana care întruneşte toate aceste calităţi, rînji contele. Ce-ai zice de ţarina Ecaterina, soţia ţarului Petru al III-

lea?

— N-am cunoscut-o, recunoscu Potocki. A murit prin 1780, cu mult înainte să ajung la curtea ţarului. Din cîte am auzit, era cam proastă. Şi beţivă. Şi curvă. Era grasă şi vulgară. Se spune că vorbea prost limba rusă, ştia prea puţin franceza şi discuta într-o germană dialectală. Ţarul o dispreţuia şi a avut grijă să apară cît mai puţin la curte. Spunea că-l face de rîs. Dar sînt de acord cu tine, este prima candidată la tron. În calitate de mamă a prinţului moştenitor, adică a noului ţar, minor încă, va fi regentă şi va conduce imperiul în numele fiului său pînă la majoratul acestuia sau pînă cînd funcţia îi va fi răpită de un alt puternic al zilei. Din cîte ştiu eu, nu avea prieteni, și nici adepţi. Pentru că nu dispunea de avere sau putere, nu putea să împartă favoruri materiale, iar favorurile ei trupeşti avuseseră valoare în tinereţea sa, înainte de a deveni o butie de grăsime. Din zvonurile pe care le-am auzit, se pare că în tinereţe îşi făcuse de cap cu ofiţeri tineri şi frumoşi, dar că sfîrşise mulţumindu-se cu grăjdari şi argaţi.

— Atunci este clar că detronarea ţarului Petru trebuie să aibă loc cît mai devreme – parcă am stabilit că ţarul Petru trebuie înlăturat la scurt timp după ce ajunge pe tron, nu? Adică în timpul în care ţarina putea avea amanţi care să ţină la ea şi să fie și atît de pătimaşi încît să fie dispuşi să-şi rişte libertatea, chiar şi capul, pentru ea

— În regulă, rîse Potocki – dar cu un rîs nervos, încordat, fără pic de veselie. Am găsit rezolvarea problemei mele. Facem astfel încît Petru al III-lea să fie detronat de soţia sa, Rusia nu va ajunge atît de puternică încît să împartă Polonia, eu nu voi ajunge la curtea ţarilor şi nu voi fi trimis în Mongolia… Hai să bem, să ne îmbătăm zdravăn şi să visăm că istoria s-a modificat…

Contele zîmbi, se ridică de pe scaun şi turnă în pahare.

— Nu-i cazul să ne îmbătăm. Dar ne-ar prinde bine un pic de votcă, să ne potolim puţin nervii prea încordaţi… Trebuie să-ţi mărturisesc că deţin un mijloc, sigur şi verificat în nenumărate cazuri, de a transmite mesaje în trecut.

Potocki dădu paharul peste cap, îl umplu din nou, îl goli imediat, apoi îşi aprinse un trabuc şi rămase gînditor un timp. Apoi întrebă, cu o teamă evidentă:

— Chestia asta… implică un tîrg cu puterile întunericului? Pentru că în cazul acesta afacerea nu mă interesează. Oricum sînt damnat – dar fără vina mea, deci sper că la Judecata de Apoi se va ţine seama de asta.

Contele îşi dădu seama că trebuia să ţină seama de spusele polonezului. Ştia că Potocki studiase ocultismul şi presupunea că nebunia acestuia, obsesia că urma să se transforme în vîrcolac, provenea, măcar în parte, din înţelegerea greşită a unor învăţături la care avusese acces doar parţial. Aşa că se grăbi să-l liniştească:

— Dragă prietene, n-ai nici un motiv de teamă. Nu am nici o legătură cu întunericul. Vom apela la magia albă, vom implora puterile luminii să ne vină în ajutor. Şi vom face acest lucru numai dacă eşti de acord. Îţi jur pe ce am mai sfînt că sufletul tău nu va fi în pericol. Și nici al meu.

— Dacă aşa stau lucrurile, atunci sînt de acord, zise polonezul.

Se vedea însă că nu-i trecuse teama, iar contele îşi zise că trebuia să creeze un pic de atmosferă, ca să-l liniştească.

— Îmi trebuie anumite lucruri, îi spuse el gazdei sale. În primul rînd, să-mi aducă cineva o valijoară din piele albastră, care se află în cufărul meu.

Potocki sună din clopoţelul aflat lîngă el, iar majordomul se ivi de îndată în prag, ca şi cum ar fi aşteptat în spatele uşii, gata să îndeplinească ordinele stăpînului său.

Contele îi dădu o cheie mică, argintată, îi explică unde şi ce să caute, apoi adăugă:

— După ce-mi aduci valijoara, o să-ţi cer şi alte lucruri – cu acordul stimatei mele gazde, bineînţeles.

După ce majordomul se întoarse cu valijoara – mai degrabă o geantă de voiaj din piele de vită, vopsită într-un albastru închis, cu o încuietoare complicată – contele o deschise, îi verifică iute conţinutul, apoi, liniştit în privinţa ei, se apucă să născocească nişte cerinţe necesare unei şedinţe de magie albă.

Nu practicase niciodată magia, nici albă, nici de altă culoare, pentru că nu credea în nici un fel de magie, nici nu citise cărţi legate de aşa ceva. Însă trebuia să inventeze ceva care să fie credibil, ceva care să-l convingă pe Potocki că puteau să modifice trecutul fără să-şi pună sufletul în pericol.

Aşa că îi spuse servitorului, care aştepta respectuos lîngă uşă:

— Vreau să-mi aduci cinci lumînări albe, în sfeşnice de argint. Nişte tămîie şi un vas în care s-o ard. O biblie şi un crucifix, dacă se poate din argint.

Se mai gîndi un pic, apoi adăugă:

— O bucată de cretă albă… o cană de argint cu apă proaspăt scoasă din fîntînă… nişte apă sfinţită, dacă se găseşte…

— Avem în capela castelului, îşi permise să-l întrerupă majordomul.

— Foarte bine.

Servitorul se pregăti să plece, dar contele îi făcu semn să mai zăbovească o clipă.

— Am putea să găsim şi nişte icoane? Dacă se poate, ferecate în argint…

După o jumătate de oră, majordomul se întoarse, însoţit de cîţiva servitori. După mutra lui satisfăcută, contele îşi dădu seama că găsise

tot ce i se ceruse.

— Poţi să-mi aduci şi o măsuţă din lemn? Dar complet din lemn, fără nici un cui din fier sau din alt metal? întrebă oaspetele, căruia îi mai venise o idee.

Majordomul discută ceva cu servitorii, apoi dădu din cap şi plecă în grabă, însoţit de unul dintre oamenii săi. Se întoarseră curînd cu obiectul cerut, o placă de lemn aşezată pe o capră din scînduri negeluite. Se uită întrebător la conte, acesta se declară mulţumit, apoi Potocki le făcu semn să-i lase singuri.

De îndată ce servitorii închiseră uşa în urma lor, oaspetele se grăbi s-o zăvorască, apoi trasă cu creta pe podeaua de scînduri bine şlefuite o pentagramă mare, în care să încapă măsuţa abia adusă şi două scaune.

După aceea stropi cu apă sfinţită interiorul pentagramei, mută mobila în ea, plasă cîte un sfeşnic în fiecare colţ al pentagramei şi aprinse lumînările.

În cele din urmă aşeză pe măsuţă biblia şi crucifixul, iar între ele cana de argint cu apă proaspătă. Alături de aceasta aşeză vasul cu tămîie, pe care tocmai o aprinsese, iar încăperea se umpluse de mirosul răşinii arse. Puse pe marginea mesei icoanele, lăsînd în mijloc un spaţiu gol în care aşeză cu grijă un obiect pe care îl scosese din valijoara sa.

Obiectul respectiv semăna cu o oglindă dreptunghiulară, cu ramă neagră.

Contele se aşeză pe unul dintre scaune, îi făcu semn şi lui Potocki să se aşeze, îşi împreună mîinile şi, cu capul plecat, rosti *Pater noster*, pe care îl învăţase în copilărie şi pe care îl ţinuse minte. Polonezul i se alătură în rugăciune părînd, de data asta, liniştit şi convins că nu i se putea întîmpla nimic rău.

— Bine, acum putem să începem, spuse contele. Vom vedea în această oglindă imagini din trecut – din anul şi ziua pe care le vom stabili împreună – şi vom putea transmite gînduri celor pe care vrem să-i influenţăm. Li le vom transmite în timp ce dorm, dar gîndurile acelea vor fi atît de intense, încît subiecţii noştri se vor trezi convinşi că au căpătat informaţiile respective în stare de trezie. Hai să stabilim ce avem de făcut, adăugă contele, care îşi făcuse deja planul, dar voia să lase impresia că deciziile vor fi luate de comun acord, împreună cu gazda sa.

— Păi… bîigui Potocki, să o convingem pe Ecaterina să-l detroneze pe soţul ei şi să urce ea pe tron.

— Da, dar cum s-o convingem? Deocamdată ei îi e bine, are tot ce-şi doreşte: bani, amanţi tineri şi frumoşi, nici o grijă, nici o responsabilitate… Ar trebui să existe o ameninţare, care s-o facă să acţioneze…

— Cînd am fost la Petersburg, am auzit un zvon… Se zicea că ţarul Petru ar fi vrut să divorţeze de Ecaterina ca să se însoare cu amanta sa, Elisabeta Voronţova. Pînă la urmă nu s-a mai despărţit de nevastă-sa, dar se spune că soţii s-au certat zdravăn din cauza asta.

— Excelent! se bucură contele, care se gîndise şi el să folosească zvonul respectiv.

Scoase apoi din valijoară o cutie dreptunghiulară, argintie, pe care erau desenate litere şi cifre, moşmondi ceva la ea, iar oglinda din centrul mesei se întunecă, de parcă ar fi reflectat o noapte fără stele. După cîteva secunde, imaginea se limpezi şi cei doi văzură o femeie tînără care dormea. Contele o recunoscu pe Ecaterina şi începu să rostească vorbe în dialectul pomerian, cel pe care îl vorbise prinţesa germană în copilărie.

Ţarina se zvîrcoli, spuse ceva în somn, apoi adormi la loc, liniştită şi fără să dea semne că s-ar trezi. Imaginea din oglindă se tulbură şi se întunecă, apoi dispăru complet.

— Asta a fost tot? se minună Potocki, căruia nu-i venea să creadă că putea să scape atît de uşor de coşmarul său.

— Ca să fim siguri că nu dăm greş, ar fi bine să-l contactăm şi pe amantul Ecaterinei, Grigori Orlov. E unul dintre ofiţerii Gărzii Imperiale şi e foarte apreciat de camarazii săi. Fratele lui, Alexei, face şi el parte din Gardă. Hai să-i convingem pe cei doi că ţarul vrea să facă modificări importante în statutul Gărzii, întărind disciplina şi reducînd avantajele ofiţerilor. Mai mult, să-i strecurăm lui Grigori informaţia că ţarul ştie de relaţia sa cu ţarina şi că vrea să profite de reformarea Gărzii – care, de fapt, e doar un pretext – ca să-i lichideze pe fraţii Orlov şi pe alţi prieteni ai lor care ştiau de ruşinea adusă autocratului rus.

Apoi contele mai trebălui la cutia sa argintie. În oglindă se ivi imaginea unui tînăr blond care dormea pe spate, cu capul proptit de-o pernă mare şi moale. Sforăia de zor. Contele spuse ceva în moscovita secolului al XVIII-lea, tînărul încetă pentru o clipă să sforăie, apoi se întoarse într-o parte şi-şi reluă concertul la ferăstrău.

— Bine… Etapa asta am încheiat-o, zise contele. Hai să vedem ce efect a avut intervenţia noastră.

Îşi făcu din nou de lucru la cutia argintie, iar în oglindă începură să se perinde imagini pe care Potocki le urmărea cu uimire. Și cu oarecare speranţă.

Scenele de pe suprafaţa argintie arătau cum un grup de ofiţeri năvălea în dormitorul ţarului, cum acesta era scos, sub ameninţarea armelor, din încăpere şi urcat într-o caleaşcă neagră, cu uşi zdravene, şi dus într-o fortăreaţă, unde era încuiat într-o celulă.

Apoi se vedea sala tronului, unde o femeie tînără, blondă, înconjurată de un grup de ofiţeri din Garda Imperială, primea

simbolurile împărăteşti şi se aşeza pe tron…

— În regulă, oftă contele, se pare că treaba a mers aşa cum ne-am dorit. Acum ar fi bine să tragem un pui de somn, să lăsăm timpul să se aşeze…

Strînseră obiectele de pe masă, şterseră pentagrama de pe podea, apoi chemară servitorii, să ducă lucrurile înapoi.

— În mod normal, trecutul ar trebui să fie deja modificat, îi explică oaspetele lui Potocki. Însă mintea noastră ştie lucrurile aşa cum au fost şi nu acceptă prea uşor o modificare atît de fundamentală. Cu timpul, le va accepta, va începe să le uite pe cele vechi şi, în curînd, nu-şi va mai aduce aminte că au fost cîndva altfel.

Se duseră la culcare, contele liniştit şi convins că a rezolvat problema polonezului, Potocki plin de speranţă.

Contele se cufundă imediat în somn, dormi fără vise şi se trezi odihnit şi gata să înceapă treburile ce-l aşteptau în ziua aceea.

Îşi făcu toaleta în grabă, ajutat de servitorul care-i adusese o cană imensă cu apă fierbinte şi îi turna cu grijă şi îndemînare. Se spălă, se rase , se îmbrăcă în haine potrivite drumului lung pe care urma să-l facă, apoi îşi strînse bagajele şi dădu ordin să-i fie cărate în sanie. După care îi strecură servitorului în mînă o monedă de argint şi coborî sprinten în salon, unde era sigur că-l va găsi pe Potoki, liniştit şi fericit.

Gazda sa îl aştepta în sufragerie, dar nu părea nici liniştit, nici fericit.

Masa fusese pregătită pentru un mic dejun consistent, pentru trei persoane. După cum se aşteptase, contele îl revăzu pe preot, părintele Mihal, ce părea că-i nelipsit de la mesele castelanului.

Plăcinţele de post cu ciuperci, praz sau cartofi, salate de legume, măsline şi pîinici proaspete, prăjituri de post şi castronaşe cu dulceţuri erau aşezate pe platouri în centrul mesei, iar într-o parte se găsea un samovar pîntecos de argint.

Potocki îi turnase ceai preotului, iar în momentul intrării contelui se juca nervos cu capacul samovarului, trăgînd de bila lipită deasupra acestuia.

— Bună dimineaţa, spuse contele, încercînd să pară vesel, deşi voioşia îi dispăruse în clipa în care văzuse mutra mohorîtă a gazdei sale.

— Nu-i cu nimic mai bună decît a fost ziua precedentă, mormăi Potocki. Diseară va fi lună plină şi totul se va termina…

Contele rămase cu gura căscată.

Apoi amintirile noi năvăliră ca un torent de munte, aruncînd din calea lor amintirile vechi… şi contele îşi dădu seama că istoria se modificase… fără a se modifica.

Ţarul Petru al III-lea fusese înlocuit, aşa cum îşi doriseră ei doi, de

ţarina Ecaterina. Numai că Ecaterina a II-a făcuse exact ceea ce făcuse ţarul Petru, aceleaşi reforme, aceeaşi politică de cuceriri şi de modernizare a imperiului rus. În realitate, se modificase doar numele conducătorului statului, nu şi faptele acestuia.

— Cine ar fi crezut că femeia aia proastă, da, o curvă proastă, se poate transforma într-un conducător lucid şi priceput? mormăi Potocki. Am întîlnit-o după împărţirea Poloniei… şi pot să-ţi spun, dragă prietene, că nu era cu nimic inferioară ţarului Petru al III-lea, cel pe care l-am cunoscut într-o altă viaţă, într-o altă istorie. Cred că ştii şi tu că muierea aia, incultă şi beţivă în cealaltă istorie, a corespondat cu Voltaire, cu Diderot şi cu alţi gînditori de frunte ai lumii, a dominat Europa şi şi-a impus ideile celor mai puternice state. Şi ştii ce-i mai interesant? Oamenii care au ajutat-o să guverneze – Orlov, Potemkin, Nikita Panin – erau cei care au fost alături de ţarul Petru, în cealaltă istorie…

Polonezul oftă, apoi adăugă:

— Cu toate că l-am înlocuit pe Petru cu Ecaterina, ţarul Alexandru m-a trimis în Mongolia, iar vîrcolacul m-a muşcat exact ca şi în cealaltă istorie… Iar în noaptea asta, chinul meu va lua sfîrşit…

— Dragă prietene, spuse contele, cuprins de milă, vino cu mine. Îmi voi termina foarte iute treburile din Varşovia, apoi vom merge împreună la Veneţia, la acel prieten al meu care a studiat vîrcolacii. Te asigur că vom găsi o soluţie pentru problema ta.

— E prea tîrziu, oftă din nou Potocki. Dragă prietene, te rog să mănînci şi să nu-mi refuzi ospitalitatea, chiar dacă gazda ta nu-i atît de bine dispusă pe cît ar trebui să fie atunci cînd o vizitează un vechi şi bun prieten.

Contele începu să mănînce, nu numai pentru că nu voia să-l refuze pe Potocki, ci şi pentru că i se făcuse foame şi-l aştepta un drum lung. De fapt, ar fi fost suficient să-l privească mîncînd pe părintele Mihal, ca să fie şi el cuprins de poftă de mîncare.

— Să-ţi torn nişte ceai? întrebă polonezul, iar contele se mulţumi să dea din cap, avînd gura plină.

După ce Potocki umplu cana cu lichidul aburind, continuă să se joace cu bila de pe capacul samovarului, un gest automat, menit să-i potolească nervozitatea. La un moment dat, bila se desprinse, iar Potocki o privi uimit, ca şi cum n-ar fi priceput cum de ajunsese obiectul acela în mîna sa.

Apoi se lumină la faţă, ca şi cum ar fi primit un răspuns neaşteptat şi lămuritor la o întrebare care-l chinuia de multă vreme.

Întoarse bila pe toate părţile şi păru nemulţumit să vadă că nu era o sferă perfectă, pentru că într-o parte rămăsese puţin din metalul cu care fusese lipită de capacul samovarului.

Îi făcu un semn servitorului care aştepta lîngă perete, iar acesta se

grăbi să răspundă chemării stăpînului său, se apropie şi-şi plecă urechea spre gura acestuia, să-i audă ordinul. Potocki şuşoti ceva, sluga dădu din cap şi plecă imediat. Se întoarse după cîteva minute, timp în care Potocki se jucase cu bila de argint răsucind-o pe toate părţile şi privind-o cu multă atenţie. Contele şi preotul mîncau în tăcere, fără să îndrăznească să spună nimic.

Servitorul adusese o pilă şi o bucată de gresie fină, de lustruit săbiile.

Potocki le luă mulţumit şi, fără să se sinchisească de faptul că era la masă, fără să-i pese de faţa de masă din brocart alb, fără să acorde cea mai mică atenţie oaspeţilor săi, se apucă să îndepărteze bucăţica de metal ce împiedica bila de argint să fie o sferă perfectă. După aceea, o lustrui cu gresia, făcînd metalul să lucească, înviorîndu-l, revigorîndu-l, întinerindu-l. Bila reflecta lumina, sclipea, părea să conţină în ea un soi de viaţă.

Potocki o privi încîntat de ceea ce ieşise din mîinile sale, îi măsură diametrul şi păru şi mai încîntat de rezultat, apoi i se adresă preotului, cu o voce plină de-o veselie bizară:

— Nu-i aşa că-i frumoasă? Părinte, nu ţi se pare că-i un lucru binecuvîntat?

Părintele Mihal se grăbi să-l aprobe, neînţelegînd ce dorea castelanul de la el.

— Dar, părinte, oricît de binecuvîntat ar părea că este un lucru, nu este cu adevărat binecuvîntat decît dacă a fost binecuvîntat de biserică. Nu-i aşa?

— Aveţi perfectă dreptate, excelenţa voastră, zise preotul, nedumerit. Vreţi să binecuvîntez bucata asta de argint?

— Este împotriva legilor bisericii? întrebă Potocki.

Tonul său sugera că ar fi fost bine ca preotul să nu-i dea un răspuns negativ.

Părintele Mihal nu şi-ar fi contrazis castelanul nici dacă acesta n-ar fi avut dreptate, cu atît mai puţin într-un caz în care dreptatea era de partea sa. Aşa că se grăbi să-i răspundă:

— Nici vorbă, excelenţa voastră. Doriţi să binecuvîntez bila acum?

— Cu cît mai devreme, cu atît mai bine, se mulţumi să-i răspundă Potocki şi aşeză bucata de argint pe masă.

Preotul se mulţumi să facă semnul crucii deasupra sferei sclipitoare de metal, spunînd cîteva cuvinte în latină. Apoi îi spuse lui Potocki, mulţumit de sine:

— Acum această bucată de argint este binecuvîntată de biserică şi îmbină puterea argintului cu puterea bisericii, transformîndu-se într-o amuletă ce poate izgoni puterile răului.

Potocki se lumină la faţă. Dacă avusese vreo îndoială, aceasta

fusese înlăturată de cuvintele părintelui Mihal. Contele se întrebă dacă preotul acela de ţară era mai deştept decît părea şi pricepuse mai multe decît se aşteptase Potocki sau dacă avusese o intuiţie întîmplătoare.

Oricum, nu era treaba lui. Treburile sale, importante şi grabnice, îl aşteptau în Varşovia. Nu mai avea de ce să zăbovească în castelul din Uladowka.

Se ridică de la masă, îi mulţumi lui Potocki pentru găzduire, îşi exprimă regretul că trebuia să-l părăsească… în fine, spuse tot ce trebuia spus în asemenea împrejurări. Polonezul îi răspunse la fel de politicos, dar părînd preocupat de alte probleme. Îl conduse pînă la sanie şi, înainte ca oaspetele să fie înfăşurat în blănuri şi urcat în vehicul, păru a reveni pentru o clipă cel care fusese cîndva. Îl îmbrăţişă pe conte şi îi spuse, cu glasul încărcat de emoţie:

— Soarta mi-a oferit totuşi o bucurie, permiţîndu-mi să am alături, într-un asemenea moment, un prieten adevărat. Îţi mulţumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine şi, mai ales, pentru ce ai dorit să faci.

Contele, cuprins şi el de-o emoţie de obicei străină firii sale, răspunse strîngîndu-l puternic în braţe. Apoi cei doi se despărţiră, contele fu instalat în sanie, vizitiul pocni din bici, caii se puseră în mişcare şi vehiculul alunecă iute pe zăpadă, îndepărtîndu-se de conacul lui Potocki.

Polonezul rămase nemişcat în faţa scărilor, avînd pe chip o expresie de resemnare.

Contele îl privi pînă cînd sania coti pe drumul mărginit de copaci, iar castelul nu mai putu fi zărit.

Ştia ce intenţiona să facă prietenul său.

Ştia că nu avea cum să-l facă să se răzgîndească.

Încercase tot ce-i stătuse în putinţă, dar lumea nu putea fi schimbată întotdeauna. Uneori lumea se schimbă doar ca să rămînă neschimbată.

Nu avea nevoie să audă împuşcătura ca să ştie că bila de argint avea să-i zdrobească ţeasta lui Potocki, punînd capăt vieţii unui mare scriitor… şi temerii acestuia că se va transforma în vîrcolac.

Sania trecu din nou prin faţa crîngului de mesteceni. Zăpada lucea în bătaia soarelui ca un strat de diamante proaspăt şlefuite, mestecenii se ridicau deasupra ei ca nişte lumînări de ceară albă… Totul părea a fi aşa cum fusese cu o zi înainte, totul părea neschimbat… însă lumea nu poate fi la fel după ce ai pierdut un prieten…

ALLEZ LA FRANCE!

Totul începuse frumos. Stadionul Yves-du-Manoir din Colombes era plin de spectatori, englezii la tribuna a doua, francezii la tribuna întîi, loja oficială era plină de persoane importante, printre care se remarca maiestatea sa George al V-lea, regele Angliei, al Franţei, al Scoţiei, al Irlandei şi al dominioanelor, împărat al Indiei. Regele, cu barba sa, era un bărbat plin de prestanţă, iubit de supuşi, iar prezenţa sa la un meci de rugby nu făcea decît să-i mărească popularitatea. Echipele erau aliniate la centru, francezii în bluze albastre, cu şort alb şi jambiere roşii, englezii cu bluze şi şorturi albe, cu jambiere bleumarin.

Fanfara începuse imnul şi toată lumea se ridicase în picioare, iar corul alcătuit din marinari – un mic omagiu adus regelui şi carierei sale în marină – intonase prima strofă în engleză, *God Save the King*, apoi, la strofa a doua, continuase în franceză, *Dieu garde le roi*, în cinstea gazdelor.

Da, totul începuse frumos, într-o atmosferă sărbătorească.

Şi se terminase aşa cum se terminase.

La ce se aşteptase? se întreba Marcel Montbleu, uitîndu-se cu scîrbă la halba de bere.

Franţa terminase întotdeauna Turneul celor cinci naţiuni pe ultimul loc, lingura de lemn părea rezervată cocoşului galic…

În plus, ce putea să se întîmple în ziua de 1 aprilie, ziua nebunilor, ziua păcălelilor?

Doar o păcăleală. Nimeni nu trebuia să se aştepte la ceva serios în ziua de 1 aprilie.

Însă, îşi zise cu obidă Marcel, una e să te bată englezoii la ei acasă şi alta e să te bată chiar în Parisul tău, ca nişte mitocani şi nişte nesimţiţi ce erau.

Sorbi din bere şi i se păru teribil de amară.

Amară ca fierea.

Făcu un semn chelneriţei, iar femeia dolofană se grăbi să vină la masa lui, pentru că bistroul era aproape pustiu.

— Nu mai vreau bere, bombăni Marcel, căruia începuse să i se împleticească limba în gură. Berea nu-i pentru francezi, berea e numai pentru englezoi! Mie, drăguţo, să-mi aduci un vin roşu, unul franţuzesc, un vin fără pretenţii, de-al nostru, din podgoriile nostre renumite! sughiţă Marcel.

— *Darling,* îi spuse femeia, zîmbind amuzată, fii mai clar, că-s obosită şi pricep mai greu. Vrei un vin fără pretenţii sau unul dintr-o podgorie renumită?

Întrebarea i se păru teribil de dificilă lui Marcel. Se uită uluit la

femeie şi încercă să găsească răspunsul potrivit. Avea senzaţia că răspunsul acela era o lighioană zglobie care alerga fără încetare într-un cerc, iar el trebuia s-o apuce de coadă însă mîinile începuseră să nu mai răspundă comenzilor transmise de creier. Aşa că încercă să vadă dacă mîinile răspund totuşi comenzilor şi se strădui să apuce halba care rămăsese în faţa sa.

Reuşi s-o înhaţe şi se pomeni cu halba în faţa gurii.

Aşa că, dacă tot avea berea la îndemînă… adică la îndegură… sorbi din ea, goli halba şi o aşeză cu grijă pe masă.

— Ce facem, întrebă chelneriţa. Îţi mai aduc o bere sau te-ai lămurit ce fel de vin vrei?

Marcel se simţi copleşit de responsabilităţi. Da, trebuia să bea vin, nu bere ca englezoii. Asta era o chestie limpede, fără pic de îndoială. Dar ce fel de vin? Un vin de ţară, aşa cum avea bunicul lui, un vin roşu uşor, rece şi plăcut… Însă cum să explici toate astea unei persoane care nu-l cunoştea pe bunicul lui? Şi, mai ales, cum să explici toate astea atunci cînd nu-ţi poţi găsi cuvintele?

— Fac eu cinste, se auzi o voce clară, de om care ştie ce vrea. Domniţă, uite ce să ne aduci…

Bărbatul îi explică nişte chestii chelneriţei, femeia dădu din cap şi-şi notă grijulie comanda în carnet, după care plecă în grabă.

— Pot să mă aşez la masa dumneavoastră? întrebă bărbatul, iar Marcel îşi zise că nu mai pricepea nimic, individul comandase nişte chestii, şi abia după aceea întrebase dacă putea să se aşeze la masa lui…

Îşi ridică privirea – cu greu, pentru că trebuia să-şi mişte capul – şi văzu în faţa sa un bărbat de vreo patruzeci de ani, brunet, plin de prestanţă, îmbrăcat ca un profesor de liceu din provincie; asta fu imaginea ce i se ivise în minte lui Marcel cînd îl văzu.

— Puteţi, bîigui el. Numai că nu-s un companion plăcut în seara asta… Marcel Montbleu, mormăi el apoi, simţindu-se doborît de efortul de a se prezenta.

— José Bálsam, se recomandă bărbatul cel arătos, aşezîndu-se.

Între timp, chelneriţa cea dolofană se întorsese, aducînd o tavă pe care se afla o sticlă cu vin şi două pahare. Scoase dopul şi le turnă din vinul rubiniu.

— Hai să gustăm licoarea asta franţuzească, să vedem dacă este ceea ce vă doreaţi, îl îndemnă bărbatul cu nume de spaniol, dar care vorbea o franceză fără cusur; ei, nici chiar fără cusur, ci cu un pic de accent din sud.

Marcel făcu efortul supraomenesc de a apuca paharul şi a-l duce la buze. Nu se simţea în stare să ciocnească, cu atît mai puţin să ţină vreun toast. Vinul, rece şi parfumat, păru a i se scurge singur printre buze. I se prelinse apoi pe gît, purtînd cu el o aromă de fructe de

pădure, de raze de soare strivite în teasc şi de răcoare de pivniţă, îmbuteliată.

Aroma aceea avea un soi de farmec liniştitor care dădea putere, pentru că Marcel simţi că oboseala îl părăsește subit. Nu era încă în deplinătatea puterilor, nu avea mintea complet limpede, dar putea să se mişte, să converseze cu bărbatul care se aşezase la masa lui. Adică era în stare să se poarte ca un om normal, un pic abţiguit după cum era normal să fie, într-o zi de meci.

— Asta da, băutură franţuzească, exclamă el fericit. Asta trebuie să bea toată lumea în Franţa, nu porcării englezeşti. Domnule, îi zise el barmanului, care se uita curios la el, aveţi calvados, absint, coniac, armaniac şi alte băuturi franţuzeşti?

— *My dear sir*, îi răspunse politicos şi cu un soi de respect individul din spatele tejghelei, asemenea băuturi scumpe sînt căutate numai de cunoscători şi n-au ce căuta într-o prăvălie ca a noastră. Clienţii noştri obişnuiţi nu-şi pot permite aşa ceva. Dar avem o mulţime de băuturi franţuzeşti: whiskey, gin şi brandy, o mulţime de sortimente de cea mai bună calitate şi toate produse în Franţa.

Marcel dădu dezamăgit din mînă şi se întoarse la vinul lui răcoros şi gustos. Sorbi din nou din el, păru a se trezi şi mai mult din toropeala blegoasă în care îl aruncase berea, suficient de mult pentru a-l privi din nou pe bărbatul care stătea zîmbind dincolo de masă.

Între timp, chelneriţa cea dolofană se întorsese cu tava plină cu gustări pe care se apucă să le aşeze în faţa celor doi. Un platou cu brînzeturi, o farfurie cu cîrnăciori şi felii de jambon afumat, o farfurioară cu sardele, una cu o bucată de unt proaspăt, un coş împletit din nuiele, încărcat cu cornuri ce păreau proaspete. Oricum, miroseau îmbietor, îmbătător, ademenitor… iar mîna lui Marcel se îndreptă singură către coşuleţ şi apucă un corn şi-l duse la gură… iar gura muşcă şi mestecă aluatul cald încă…

Ca într-un vis, Marcel se pomeni comentînd în minte scena la care asistase – da, asistase ca şi cum n-ar fi fost implicat – şi-şi spuse că dacă mîna aceea îndrăzneaţă ar fi avut şi minte (dar de unde să aibă minte o mînă lipsită de creier?) ar fi tăiat cornul în două, adică l-ar fi despicat în lungime, l-ar fi uns cu unt şi ar fi vîrît între cele două jumătăţi o felie de jambon sau măcar o bucăţică de brînză plină de mucegai albastru… adică nu i-ar fi dus la gură o bucată de pîine goală. Dar mîna aceea, aparent lipsită de minte, păru a-i spune: *dacă eşti atît de deştept, atunci de ce nu te hrăneşti singur?* Iar chestia asta i se păru atît de distractivă, încît începu să chicotească.

Individul cu nume de spaniol se uită amuzat la el, apoi renunţă la politeţuri şi-l întrebă ca şi cum ar fi discutat cu un copil tîmpit:

— Nu crezi că ţi-ar prinde bine o cafea?

— Ba da, oftă Marcel.

Chelneriţa cea dolofană aduse şi un platou cu cartofi prăjiţi – cartofi franţuzeşti, subţiri, crocanţi, nu chestiile alea englezeşti groase, înecate în grăsime, care se mîncau împreună cu peşte pane şi care erau foarte săţioase, dar aveau un gust groaznic. Probabil că domnul acela cu înfăţişare de om din sud îi ceruse în mod special un meniu franţuzesc – brînzeturi, jambon, cornuri calde – pentru că altfel ar fi avut parte de un mic dejun britanic, cu ceai, bacon, rinichi prăjiţi, heringi săraţi, marmeladă şi toate celelalte. Dacă se gîndea bine, cîrciumioara aceea era mai degrabă ceea ce în provincie se numea *bistrou*, nu un *pub* ca în oraşele mari…

Imediat veni şi cafeaua, Marcel o sorbi mai întîi cu nasul, îmbătîndu-se şi scăldîndu-se în aroma ei puternică, apoi sorbi o înghiţitură, o lăsă pe limbă, să pătrundă în toate papilele gustative – îl fripse un pic, dar merita – după care înghiţi lichidul, îl simţi încălzindu-l pînă în stomac, apoi mai luă o înghiţitură… Mîinile începură să se pună în mişcare, să ungă cornuri cu unt, să aleagă bucăţi de jambon, de cîrnat, de brînză, să îndoape gura, iar aceasta se puse şi ea în mişcare, mesteca de zor, înghiţea…

După un timp, Marcel începu să se simtă aşa cum ar fi trebuit să se simtă un om în starea sa: relativ lucid, dar cu o durere de cap înfiorătoare. Putea însă să discute, să acţioneze… iar cafeaua şi mîncarea îl făceau să se simtă tot mai bine.

— Pot să aflu care este motivul supărării tale? întrebă domnul care arăta a profesor de liceu şi se exprima ca un profesor de liceu.

Marcel se uită mirat la el, pentru că nu exista decît un singur motiv de supărare, unul atît de evident, încît ar fi trebuit să-l ştie oricine. Aşa că răspunse destul de ţîfnos, fiind convins că individul îşi bătea joc de el:

— Întrebaţi astăzi, 1 aprilie 1929, care este motivul supărării unui francez?

— Îmi cer scuze, dar nu-mi dau seama…

— N-aţi aflat rezultatul meciului de rugby?

Individul cu nume spaniol părea picat din nori.

— Ce meci de rugby?

Marcel hotărî să dea dovadă de răbdare, pentru că era evident că individul îşi bătea joc de el.

— Meciul de rugby dintre Franţa şi Anglia. Din cadrul Turneului celor cinci naţiuni…

— Da, da… parcă am auzit ceva… Şi cît a fost scorul?

— 16 la 6 pentru englezi. La pauză era 8 la 3… Mai puteam spera… Dar dup-aia ei au mai înscris opt puncte, iar ai noştri doar trei… Adică a fost o chestie de-o simetrie deplină… Bineînţeles, în defavoarea noastră… Noi am înscris două eseuri, prin Ribere şi Houdet, iar măgarii ăia au înscris patru eseuri şi au mai avut şi două

transformări… Vreţi să vă spun cine a marcat pentru Anglia? întrebă Marcel, fără prea mult entuziasm. Aarvold şi Periton cîte un eseu, Gummer două eseuri, Stanbury două transformări.

— Sincer vorbind, nu mă interesează foarte mult chestiile astea, mărturisi Bálsam. Nu mă pricep la rugby. În tinereţea mea se practicau alte sporturi, oamenii se uitau mai puţin la alţii şi preferau să se implice chiar ei… Dar, mă rog, lumea se schimbă, gusturile sînt altele…

— Englezoii ne-au bătut… Ne-au bătut la noi acasă… Aşa ceva nu se face, se plînse Marcel.

— Te consolează cu ceva dacă o să-ţi spun că o să vină vremea cînd Franţa o să-i bată pe englezi la ei acasă? întrebă foarte calm individul cu înfăţişare de profesor de liceu din provincie.

— M-ar consola dacă aş avea garanţia că acest lucru se va întîmpla şi că nu-i vorba doar de o încercare a dumneavoastră de a mă consola, mărturisi Marcel. După cum merg lucrurile în acest moment, nu-s mari şanse ca Franţa să aibă o echipă mai bună. Sîntem o provincie de mîna a doua a Marii Britanii, din toate punctele de vedere. În primul rînd, din punct de vedere economic. Iar dacă nu-s bani, dacă afacerile nu merg bine, cine să finanţeze sportul, cine să finanţeze cultura, cine să finanţeze tot ce trebuie finanţat? Franţa, domnul meu, e doar o sursă de oameni care să slujească imperiul în colonii. Doar atît. Cîţi francezi fac parte din Camera lorzilor? Cîţi francezi – francezi ca origine, nu indivizi care locuiesc în Franţa – fac parte din Camera comunelor? Cine ţine seama de spusele francezilor? se înflăcără Marcel. Francezii sînt buni să-şi verse sîngele în India, în ţările arabe, în Noua Zeelandă sau oriunde în lume îi trimite regele lor. Da, francezii sînt supuşi loiali, îşi iubesc regele şi sînt gata să-şi dea viaţa pentru el… dar imperiul ce face pentru ei? În afară de faptul că Anglia îşi trimite echipa de rugby la Paris ca să-i bată pe amărîţii de francezi la ei acasă?

Bálsam păru mirat de izbucnirea lui Marcel. Se uită în jur, văzu că barmanul îşi vedea de paharele lui, iar chelneriţa era ocupată cu alţi clienţi.

— Eşti foarte afectat de înfrîngere, comentă el. Totuşi, ceilalţi compatrioţi ai tăi nu par a se sinchisi la fel de mult…

— Bineînţeles că nu se sinchisesc, şuieră plin de furie Marcel. S-au obişnuit atît de mult să fie slugile englezilor, încît nu-i mai deranjează înfrîngerile sportive, nu-i mai deranjează nimic. Am venit după meci aici, în cartierul ăsta mărginaş, ca să nu asist la manifestaţiile de bucurie ale englezoilor – care, la ora asta, defilează pe Bulevardul Londrei, plini de entuziasm, sărbătorindu-şi victoria şi rîzîndu-ne în nas. Ai noştri nici măcar nu aruncă în ei cu pietre sau cu sticle goale, aşa cum ar merita. Pentru că, dacă ar face aşa ceva,

poliţiştii i-ar umfla şi i-ar trimite în colonii, să muncească pentru binele Marii Britanii. Da, bine ne-au făcut englezoii că ne-au bătut la noi acasă! Nici nu meritäm altceva, dacă acceptäm să fim sclavi. Of, of, descendenţii lui Carol cel Mare au ajuns sclavii englezoilor! Ruşine! Ruşine! Dacă aş putea să întorc istoria pe dos, să fac astfel încît să fim liberi, să nu mai fim sclavii supuşi ai englezoilor, aş face-o fără pic de ezitare!

Barmanul ieşi repede de după tejghea şi-i şuşoti ceva la ureche lui Bálsam. Acesta îi strecură cîteva bancnote în mînă şi-i spuse:

— Un pic de răbdare, dragă domnule. Prietenul meu o să mănînce ceva, o să mai bea o cafea, apoi o să plecäm. Vă făgăduim să nu mai spunem nimic care să vă poată aduce necazuri.

Marcel înţelese că vorbele îi erau adresate mai degrabă lui, decît patronului cîrciumii. Se bosumflă şi se ridică de pe scaun.

José Bálsam îi făcu semn să se aşeze la loc.

— Dragul meu, trebuie să mănînci, trebuie să-ţi revii, să-ţi recapeţi luciditatea şi puterile. Îţi făgăduiesc că vom avea o conversaţie interesantă după ce vom pleca de aici. Trebuie să recunoşti că o cîrciumă nu-i locul cel mai potrivit pentru un anumit fel de discuţii. Mănîncă, mai bea nişte cafea, mai bea un pahar, două, din vinul ăsta minunat…

Marcel înţelese că nu avea altceva de făcut, aşa că se supuse. Încetă să-şi verse amarul şi se apucă să mănînce de zor, ca şi cum supravieţuirea sa ar fi depins de asta. Treptat, îşi reveni suficient ca să poată aprecia calitatea mîncării şi să se poată bucura de răcoarea liniştitoare a vinului.

Barmanul se lămuri că nu avea nici un motiv de îngrijorare şi reveni la paharele lui. Se pare că ştergerea paharelor, lustruirea lor, este un gest care calmează nervii, îşi spuse Marcel, altfel barmanii n-ar insista atît de mult asupra acestei activităţi şi şi-ar găsi altceva mai bun de făcut… Şi ce altceva ar putea să găsească un barman de făcut? Să stea de vorbă cu beţivii care zac pe scaunele din faţa tejghelei… sau să se uite după fundul chelneriţelor, în timp ce duc băuturile la mese… să boteze băuturile fără să-l vadă clienţii… Da, îşi zise el remarcînd că mintea îi începuse să funcţioneze, cea mai liniştitoare şi mai plăcută activitate pe care şi-o poate permite un barman este să şteargă paharele…

Între timp, cu ajutorul binevoitor al domnului Bálsam, Marcel golise farfuriile şi platourile, golise şi cana cu cafea, reuşise să dea gata şi sticla cu vin… aşa că spaniolul, sau ce va fi fost, ceru nota, plăti alegînd cîteva bancnote dintr-un teanc de lire cu mutra suveranului pe ele, apoi îi făcu semn lui Marcel că puteau să plece.

— După cum vedeţi, n-aţi avut nici un motiv de îngrijorare, îi spuse el barmanului în timp ce se îndreptau spre uşă. Vă dorim o seară

bună în continuare!

Părăsiră localul în timp ce chelneriţa şi barmanul le mulţumeau de zor, ceea ce îl făcu pe Marcel să creadă că Bálsam nu se zgîrcise la bacşişuri.

Strada era liniştită, întunericul se întinsese ca o pată de cerneală; ici, colo, felinarele întrerupeau cu timiditate bezna. Foarte puţine ferestre mai erau luminate, probabil că era tîrziu şi lumea se culcase, pregătindu-se să se scoale devreme a doua zi, să se ducă la slujbă… De undeva se auzea muzică de acordeon şi rîsete de fete. Ascunşi la umbra unui copac – de parcă n-ar fi fost destul de întuneric peste tot – doi tineri se sărutau de zor. Da, oricît de tîrziu era, unora nu li se făcuse încă somn…

Bálsam mergea repede, de parcă ar fi văzut prin beznă, ca pisicile. Marcel se ţinea după el, dar reuşea să se împiedice de toate pietrele, de toate denivelările caldarîmului. În cele din urmă spaniolul coti prin întuneric, tîrîndu-l pe Marcel după el. Acesta simţi pietriş scrîşnind sub picioare şi-şi dădu seama că intraseră pe o alee. Simţea în jur miros de flori şi de verdeaţă şi presupuse că pătrunseseră într-un parc.

— Unde sîntem? întrebă el, fără să se teamă, de parcă ar fi fost într-un vis.

De fapt, se întrebă cu o bizară detaşare, ar fi trebuit să se teamă? Da, într-o lume normală ar trebui să se teamă, îşi răspunse tot el, cu o înţelepciune pe care nu şi-o recunoştea.

Stînd strîmb şi judecînd drept, aşa stau lucrurile. Avem de-a face cu un individ beat mort, rătăcit singur undeva la periferia Parisului, fără prieteni, fără să ştie nimeni unde s-a dus după ce a plecat de la meci. Avem de-a face cu un străin ciudat şi risipitor, care aruncă în dreapta şi-n stînga cu banii, care are grijă ca beţivul nostru să nu ajungă în mîinile poliţiei – chiar dacă ar fi vorba de un delict minor, pentru care ar fi eliberat a doua zi de dimineaţă, cînd s-ar trezit. Iar acest străin ciudat îl conduce pe beţiv – care s-a trezit un pic, dar nu complet, şi nu ştie dacă nu cumva străinul i-a strecurat cine ştie ce drog în mîncare sau în băutură – undeva, prin întuneric, pe o alee şi mai întunecoasă decît bezna oraşului… adică undeva unde îi poate tăia gîtul fără nici o teamă, undeva unde n-o să-i poată auzi nimeni ţipetele şi unde n-o să-i poată veni nimeni în ajutor…

Numai că lumea nu era normală, iar lui nu-i era pic de teamă. Poate că se baza pe straniul noroc al beţivilor, poate pe faptul că intuiţia îi spunea că i se întîmpla ceva bizar, dar care nu-l punea în pericol…

Sau, poate, adevărul era mult mai simplu: era atît de curios să afle ce o să se întîmple în continuare, încît nu-i păsa de pericol sau de riscuri.

Ochii începură să i se adapteze la întuneric, începu să vadă aleea

pe care mergeau ca un soi de dungă alcătuită dintr-o beznă ceva mai deschisă la culoare. Auzi un clipocit de apă în dreapta, simţi umezeală în aer, miros de umezeală, şi-şi dădu seama că se aflau în vecinătatea unei fîntîni, probabil o chestie cu un delfin din gura căruia curgea apă. Străinul cel elegant şi bizar se opri şi se aşeză pe o bancă de la marginea aleii. Probabil că era o bancă din beton, pentru că Marcel o văzu destul de bine, o pată dreptunghiulară de-un cenuşiu liniştitor.

— M-am gîndit că un parc e locul cel mai potrivit pentru o discuţie, zise Bálsam. Ia loc, dragă prietene. Ştii, păreai cam nervos şi foarte întărîtat. Nu mi s-a părut înţelept să stăm de vorbă într-un local. În general, cîrciumarii au înţelegerile lor cu poliţia… nu vreau să insinuez nimic… dar… îşi apără şi ei dreptul la existenţă, nu pot permite ca toţi nebunii, anarhiştii şi terorişti să-şi stabilească în cîrciumile lor cartierul general…

— Da, sigur, aveţi dreptate, recunoscu Marcel, întrebîndu-se în ce categorie îl încadra pe el străinul acela arătos.

Probabil a nebunilor, pentru că nu făcuse nimic ca să dea de bănuit că ar fi anarhist sau terorist.

— Şi nici nu puteam să te invit la mine acasă, pentru că nu ştiu ce idee ţi-ar fi trecut prin cap…

Evident, îşi spuse Marcel, nu inviţi la tine acasă un străin decît dacă ai anumite gusturi… sau dacă eşti cu adevărat un tip bizar… Oricum, individul dăduse dovadă de multă atenţie în tot ce făcuse; asta putea să însemne că nu avea de gînd să-i facă vreun rău… sau avea să-i facă abia după ce și-ar fi luat toate măsurile de precauţie ca să nu fie prins…

Se aşeză pe bancă. Betonul era cald, probabil că înmagazinase căldura zilei şi nu apucase încă s-o înapoieze aerului nopţii.

— Ştii, dragă prietene, ai spus la un moment dat că ai dori să schimbi cursul istoriei, să faci astfel încît Franţa să nu mai facă parte din Marea Britanie.

— Am spus, oftă Marcel. Şi ce dacă am spus? Istoria nu poate fi schimbată, ceea ce s-a întîmplat s-a întîmplat şi gata!

— În locul tău n-aş fi atît de sigur, rînji Bálsam. Istoria poate fi schimbată. Totul e să ştii cum. Iar eu ştiu.

Marcel rămase tăcut. Lucrurile începeau să se lămurească. Avea de-a face cu un nebun… sau cu un tip care îl credea tare prost. Trebuia să rămînă liniştit, să nu-l contrazică pe străin, să vadă cum evoluau lucrurile, apoi, văzînd şi făcînd… Scăpase el din încurcături mai mari, avea să scape şi de data asta.

— După opinia mea am avea două opţiuni, spuse străinul după ce tăcuse un timp ca şi cum ar fi vrut să vadă ce opinie avea Marcel şi, pentru că acesta nu spusese nimic, ajunsese la concluzia că trebuia să continue tot el. Prima ar fi să facem astfel încît uniunea dintre Anglia

şi Franţa să nu fi existat niciodată. A doua opţiune ar fi să descoperim un moment în care această uniune este în pericol şi să acţionăm astfel încît s-o desfiinţăm. Ce zici?

Marcel îşi spuse că nu putea să rămînă tăcut – nu de alta, dar i-ar fi putut sugera străinului să-l amuţească pentru totdeauna. Soluţia era să accepte jocul spaniolului, să pară că s-a prins în el şi să aştepte o ocazie favorabilă pentru a întoarce lucrurile în favoarea sa. Aşa că se gîndi iute şi răspunse:

— Nu cred că uniunea dintre cele două regate a fost vreodată în pericol. Sau nu a fost într-un pericol vizibil, uşor de detectat de cineva care nu cunoştea secretele curţii. Aşa că, după părerea mea, singura soluţie este să facem astfel încît uniunea dintre cele două ţări să nu fi existat, să nu se fi realizat niciodată.

Străinul păru încîntat de faptul că Marcel îşi exprimase o opinie, pentru că se grăbi să vină cu o nouă sugestie:

— După cum ştii, drepturile casei regale engleze la tronul Franţei au apărut în două etape. Prima dată a fost vorba de Eduard al III-lea al Angliei, care era fiul Isabelei, fiica lui Philippe cel Frumos, regele Franţei…

— Nu erau nişte drepturi foarte clare, se grăbi să-l contrazică Marcel. Au existat alţii, cu drepturi mai mari.

— A doua oară a fost vorba de tratatul de la Troyes, din 1420, prin care se stabilea că fiica lui Charles al VI-lea, regele Franţei, urma să se mărite cu Henric al V-lea al Angliei. La moartea lui Charles, tronul Franţei urma să revină lui Henric sau urmaşului acestuia.

— Da, zise Marcel. Tratatul de la Troyes a pus bazele uniunii dintre cele două regate. N-a mai fost vorba de nişte drepturi ipotetice, ca în primul caz, drepturi care puteau fi negate de oricine, ci de o înţelegere între doi regi. O înţelegere finalizată printr-o alianţă de familie. Catherine, fiica lui Charles şi moştenitoarea tronului Franţei, se căsătorea cu Henric al Angliei şi devenea şi regină a Angliei. Fiul lor, Henric al VI-lea, a moştenit cele două tronuri de la părinţii săi, iar această moştenire fusese consemnată printr-un tratat între cele două ţări. Sincer vorbind, nu prea văd ce s-ar fi putut face pentru ca acest tratat să nu fie pus în practică. Acest tratat punea capăt unui război care durase foarte mult timp şi făcuse foarte mult rău oamenilor de rînd. Tratatul era în interesul ambelor regate, era în interesul tuturor, nu exista nimeni care să nu fie mulţumit de prevederile lui, nu era nimeni care să fi avut ceva de cîştigat dacă acest tratat n-ar fi fost valabil.

— Aşa ai învăţat la şcoală, spuse calm Bálsam.

— Da, aşa am învăţat la şcoală, recunoscu Marcel, dar aşa a fost şi în realitate. Credeţi că n-am dreptate? Credeţi că a existat cineva care ar fi dorit ca acest tratat să nu fi fost încheiat?

— Da. Delfinul Charles, fiul lui Charles al VI-lea.

— Păi delfinul nu era fiul regelui, rîse Marcel. Dacă ar fi fost fiul regelui, n-ar fi fost dezmoştenit. De fapt, regina Isabeau, mama sa, recunoscuse în mod cvasioficial că delfinul nu era fiul regelui. Această recunoaştere a fost cauza principală a tratatului de la Troyes, prin care regele Franţei îşi lăsa regatul moştenire unui descendent al său, nu unui bastard cu tată nemenţionat în documente.

— Dacă ne luăm după documente, n-am cum să te contrazic, îi răspunse liniştit spaniolul. De fapt, delfinului i se lua dreptul la tron datorită *crimelor înfiorătoare* pe care le săvîrşise, fără ca în tratat să fie menţionate respectivele crime. Să nu uităm însă că regele Charles al VI-lea era nebun, iar logica nebunilor este alta decît cea a oamenilor normali. Hai să presupunem că ai dreptate şi că delfinul nu avea dreptul să moştenească tronul Franţei. Atunci moştenitorul ar fi trebuit să fie cea mai apropiată rudă pe linie bărbătească a regelui. Fraţii mai mari ai delfinului muriseră, regele nu avea alţi băieţi. În lipsa unui fiu al lui Charles, atunci tronul ar fi revenit altei ramuri a familiei Valois, probabil vreunui descendent al ducelui de Orléans, dacă răposatul frate al regelui avea vreun fiu, sau vreunui unchi al regelui, adică ducelui de Burgundia sau ducelui de Berry. Crezi că burgunzii, atît de puternici în momentul semnării tratatului de la Troyes, ar fi renunţat la tron dacă ar fi avut dreptul la el?

— Nu prea cred, recunoscu Marcel.

Îl durea capul, îl cuprinsese un soi de ameţeală, îi venea să se întindă pe bancă şi să doarmă, să uite de tot, de înfrîngerea umilitoare la rugby, de întrebările fără sens ale străinului aceluia insistent şi, după toate aparenţele, nu prea întreg la minte…

— Adică în momentul tratatului existau oameni care considerau că delfinul era, totuşi, moştenitorul de drept al tronului Franţei, concluzionă Bálsam.

— Tot ce se poate, mormăi Marcel, dar, din ce-mi aduc aminte că am învăţat la şcoală, delfinul nu era foarte convins că are vreun drept. Era un om foarte credincios, pe care nu-l atrăgea viaţa publică. Nu a luat titlul de rege după moartea tatălui său, dacă regele îi fusese tată, şi, la scurt timp după aceea, cînd englezii ai cucerit Orléansul, adică principalul oraş care îl sprijinea, s-a călugărit şi s-a retras într-o mănăstire din domeniul papal, renunţînd în mod oficial la orice pretenţia asupra tronului Franţei. Din acel moment, regii Angliei au fost şi regi ai Franţei, aşa cum sînt şi în ziua de azi. Şi nimeni nu le-a pus vreodată la îndoială dreptul de a conduce destinele Franţei, care a stat de atunci alături de celelalte state care alcătuiesc Marea Britanie.

— Foarte frumos, zise Bálsam. Însă trebuie să recunoşti că, dacă ai vrea să modifici istoria Franţei şi să faci astfel încît aceasta să nu mai fie unită cu Anglia, l-ai sprijini pe delfin, l-ai convinge că are

dreptul la tron şi l-ai ajuta să-şi mobilizeze oamenii şi să lupte împotriva englezilor. Am dreptate?

— Aveţi dreptate, recunoscu Marcel, pe care nu-l costa nimic să-i cînte în strună nebunului; măcar pînă îşi revenea cît de cît, să poată s-o ia la goană şi să scape de el.

— Da, dar întrebarea este: cum să-l convingi pe delfin că are dreptul la tron?

— Da, da, bună întrebare, mormăi Marcel.

— Avînd în vedere că delfinul era un om foarte credincios, intervenţia divinităţii, care să-i transmită în mod direct că avea dreptul la tron, ar fi fost foarte convingătoare…

— Atunci problema e rezolvată, rînji Marcel. Discutaţi cu Dumnezeu şi explicaţi-i că e cazul să se ostenească un pic, să apară în faţa preasupusului său rob, delfinul, şi să-i spună acestuia că el e adevăratul şi singurul rege al Franţei…

— Din nefericire, oftă Bálsam, am mai făcut lucrul ăsta o dată şi efectele nu au fost cele dorite, aşa că nu sînt sigur că merită să-l mai încercăm. Avînd în vedere că tatăl delfinului era nebun, mi-e teamă că supuşii delfinului nu vor crede că acesta a discutat cu Dumnezeu, ci că a luat-o pe urmele tatălui său…

— Şi atunci?

— Atunci soluţia e simplă: divinitatea trebuie să se manifeste în faţa unei persoane care n-are nici o legătură cu curtea regală, care nu poate fi bănuită că are vreun interes în sprijinirea delfinului…

— Adică un călugăr dintr-o mănăstire pierdută în munţi…

— Da… Asta ar fi o idee… Numai că un călugăr e supus disciplinei mînăstirii… Şi stareţii nu au foarte multă încredere în viziunile monahilor… Nu, ar trebui să fie cineva liber şi de capul lui, cineva respectabil, care să fie băgat în seamă de cei de la curte, dar nu atît de important încît să fie bănuit că urmăreşte cine ştie ce interese.

— Adică un cavaler, un senior mai mic, dar nu chiar un sărăntoc, se grăbi să spună Marcel, ca să arate că-l urmărea pe Bálsam şi că înţelegea ce dorea acesta.

— Exact, dragă prietene. Un senior mai mic, unul independent. Da, ce idee bună! Iar acest senior să fie înştiinţat de Dumnezeu – ei, nici chiar aşa, Dumnezeu nu intervine personal în treburile oamenilor, hai să zicem că-i vorba de arhanghelul Mihail – că va prelua conducerea oştilor delfinului, pe care le va conduce spre victorie, iar după ce-i va înfrînge pe englezi îl va încorona pe delfin rege al Franţei… Ce zici?

— O idee grozavă! Mai trebuie doar ca acest cavaler să-l convingă pe delfin să-i încredinţeze bruma de oameni pe care îi mai are, să-i convingă pe soldaţi că au şanse de victorie şi, după toate acestea, să-i învingă pe englezi…

— Dragul meu, să nu uităm că povestea pe care vrem s-o transpunem în realitate urmează să se petreacă într-o perioadă din trecutul nostru în care oamenii mai credeau încă în miracole şi în divinitate. Pe vremea aceea, dacă Dumnezeu spunea cuiva că va învinge în luptă, atunci persoana aceea nu se îndoia că o să învingă, după cum cel căruia i se spunea că divinitatea vrea să piardă nu-şi făcea iluzii că are vreo şansă să cîştige.

Marcel dădu din cap, prefăcîndu-se convins. Toată treaba căpătase un aer ireal: o discuţie în beznă, într-un parc pustiu, despre modalitatea de a face astfel încît uniunea dinastică dintre Anglia şi Franţa, care dura de vreo cinci sute de ani… Ba stai puţin, de exact cinci sute de ani, pentru că tratatul de la Troyes, din 1420, a devenit activ după căderea Orléansului, adică la începutul lui aprilie 1429… Stai un pic, stai un pic, gîndeşte-te bine, Marcel, în ce-ai intrat, nu cumva avem de-a face cu o grupare teroristă a naţionaliştilor francezi – că există şi din ăştia, nu numai irlandezi sau scoţieni – care vrea să săvîrşească vreun atentat cu ocazia celor cinci sute de ani de uniune dinastică… Şi dacă ţinem seama de faptul că maiestatea sa se află la Paris… Ar trebui să anunţe poliţia, să dea alarma în vreun fel… şi, în acelaşi timp, era groaznic de conştient că risca să se facă de rîs în mod iremediabil. Ce să spună poliţiei, astfel încît poliţiştii francezi, celebri pentru simţul umorului, ca să zicem aşa, să nu-l bage la închisoare pentru ultraj?

Între timp, spaniolul – sau ce va fi fost, pentru că Marcel nu era deloc convins că accentul individului era spaniol, catalan, basc sau ceva care să aibă cît de cît legătură cu Spania – părea că se gîndise la planul lui ireal, sau la unul foarte real, pentru că se cufundase în gînduri şi tăcuse.

Apoi undeva, la capătul aleii, apăru un strop de lumină ce se mişca încet. După care se auzi un claxon.

— Gata, plimbarea noastră noaptea prin Paris s-a terminat, zise Bálsam. A venit un prieten al meu, cu maşina. O să te ducem acasă, să te odihneşti… şi în timp ce vei dormi, noi vom face schimbarea trecutului, aşa cum am discutat.

Spaniolul tăcu o clipă, apoi spuse cu glas vesel, de om căruia tocmai i-a venit o idee minunată:

— Ce-ai zice dacă o să te întoarcem un pic în timp, să vezi din nou meciul de rugby? De data asta va fi un meci între Anglia şi Franţa independentă…

Marcel, dornic să se termine odată povestea aceea şi dorindu-şi să scape cu bine din mîinile nebunului, nu văzu nici un motiv să-l contrazică:

— Da, bineînţeles că-mi doresc să văd din nou meciul. Sînt sigur că de data asta o să cîştigăm…

— Bine, dragul meu. Atunci, să mergem…

Străbătură din nou parcul, pe aleea care era o dungă cenuşie în negreala nopţii, păşind pe pietrişul ce scrîşnea sub tălpile lor şi ajunseră în stradă, unde îi aştepta o maşină cu portierele deschise. Un individ stătea rezemat de capotă, fumînd.

— Gata? V-aţi înţeles ce trebuie să faceţi? întrebă el, fără să-i salute.

Individul era îmbrăcat elegant, în haine de seară, cu joben şi pantofi de lac.

— Oh, da, ne-am înţeles de minune, zise spaniolul. Să-l lăsăm pe prietenul nostru acasă, pentru că-i obosit, apoi să ne apucăm de treabă. Urcă în maşină, dragul meu, i se adresă el lui Marcel, iar acesta nu găsi nici un motiv să nu-i dea ascultare.

Individul cel elegat aruncă chiştocul trabucului în rigolă, apoi se instală la volan şi porni maşina fără să-l întrebe pe Marcel unde locuia. Chiar dacă l-ar fi întrebat, Marcel nu i-ar fi spus unde se afla locuinţa sa, convins – nu se ştie de ce – că ascunzîndu-şi adresa, teroriştii n-ar fi îndrăznit să-i facă vreun rău. Dar, în timp ce maşina gonea pe străzile pustii, iar aerul rece care pătrunde pe fereastra deschisă îi biciuia faţa, se mai trezi un pic, cît să-şi dea seama că pericolul în care se afla era mai mare în cazul în care era dus către o destinaţie necunoscută.

Începu să privească atent în jurul maşinii, sperînd să vadă vreo patrulă de jandarmi. Era decis ca în momentul în care ar fi zărit vreuna să înceapă să ţipe după ajutor, să încerce să sară din maşină, riscînd să-şi rupă vreo mînă sau un picior, dar mai bine vătămat un pic decît mort definitiv, îşi zise el…

Numai că jandarmii, de care, altfel, te împiedicai toată ziua, păreau să fi dispărut cu desăvîrşire din Paris…

Şi tocmai cînd se decisese să sară din automobilul ăla macabru, vehiculul se opri lîngă trotuar, iar Bálsam îi spuse binevoitor:

— Gata, dragul meu, plimbarea cu maşina s-a terminat, ai ajuns acasă. Deci ne-am înţeles, cînd o să te trezeşti o să te pomeneşti înainte de începerea meciului, da?

— Da, zise Marcel, care descoperise – nici cu bucurie, nici surprins – că se afla exact în faţa clădirii în care locuia. Da, ne-am înţeles, adăugă el, nedorind să-l contrazică pe străinul cel misterios.

Apoi se grăbi să ajungă în camera sa şi se aruncă în pat, trăgîndu-şi pătura peste cap, să nu mai vadă nimic, să nu mai ştie nimic…

În urma sa, străinul cu joben zîmbi, ca şi cum şi-ar fi imaginat ce era în mintea lui Marcel, apoi îl întrebă pe Bálsam:

— Ce soluţie aţi ales, pînă la urmă?

— Domnule conte, după cum era de prevăzut, individul n-a fost în stare să propună vreo soluţie. A acceptat cam tot ce i-am sugerat eu.

Nu, nu e prost, chiar dimpotrivă. Şi ştie destul de multe, a ţinut minte tot ce se predă la şcoală, ba chiar a mai completat informaţiile ici, colo, cu deducţii proprii. Dar e tributar mediului în care a trăit şi faptului că anumite lucruri n-au fost puse la îndoială timp de sute de ani.

— Şi ce i-aţi sugerat, domnule conte?

Bálsam se uită cercetător la individul cu joben, ca şi cum ar fi bănuit că folosise titlul în mod ironic. Fiind însă obişnuit cu stilul rece şi uneori arogant al colegului său, preferă să nu se enerveze şi răspunse liniştit:

— După cum vă aşteptaţi, i-am sugerat să găsim un personaj neimplicat în vreuna dintre taberele ce roiesc în jurul delfinului şi să-i transmitem acestui personaj un mesaj din partea arhanghelului Mihail, un mesaj care să-l convingă atît pe el, cît şi pe toţi ceilalţi…

— Adică să pregătim o hologramă însoţită de un mesaj audio…

— Exact.

— Mi se pare cea mai rezonabilă soluţie. Mai rămîne să găsim un individ potrivit…

Maşina încetini, iar individul cu joben trase de volan spre dreapta, vehiculul coti şi pătrunse pe o alee îngustă, printre două clădiri, apoi parcurse un drumeag mărginit de arbori ce păreau că dansează ca nişte umbre negre în lumina farurilor.

Peste o jumătate de oră, după ce cei doi folosiseră programe specializate de căutare, identificaseră un candidat care părea ideal pentru rolul pe care urma să-l joace. Între timp, celor doi li se alăturase un bătrîn îmbrăcat într-un halat de brocart vişiniu, cu guler de blană de vulpe.

Era vorba de căpitanul din Vaucouleurs, domnul de Baudricourt. Un senior mărunt, dar independent, destul de bogat ca să nu asculte de nimeni şi cu oarecare experienţă militară ca să poată fi luat în seamă cînd avea să susţină că, ajutat de arhanghelul Mihail, avea să-i alunge pe englezi din Franţa.

Evident, lucrurile nu merseseră tocmai şnur. De exemplu, nu reuşiseră să afle numele domnului de Baudricourt. Slugile îi spuneau „stăpîne“, după cum era de aşteptat, soţia îi spunea „dragul meu senior“ sau, în intimitate, „vrăbioiul meu“, dar nimeni nu părea a şti cum fusese botezat viteazul căpitan din Vaucouleurs. Ca urmare, cei trei deciseră să nu mai piardă vremea răscolind prin arhive şi să conceapă un mesaj cît mai neutru, pentru că un arhanghel nu ţi se adresează cu „domnule de Baudricourt“, adică un mesaj de genul „tu, care eşti supus credincios Domnului şi-i respecţi cuvîntul, ai fost ales pentru o misiune nobilă“.

— Trebuie să-i arătăm o imagine a delfinului, să-l poată recunoaşte din mulţimea curtenilor, le atrase atenţia celorlalţi

maestrul Michel, bătrînul în halat de brocart. Pe vremea aceea nu existau fotografii, nici ziare, aşa că figura unui om era cunoscută doar celor din jurul său. Iar un străin care vine de departe şi-l recunoaşte pe prinţ printre toţi cei îmbrăcaţi cam la fel… poate să pară cu adevărat trimisul lui Dumnezeu…

Trebăluiră îndelung, dar în cele din urmă se declarară mulţumiţi de imaginile pe care le concepură şi de textul care urma să le însoţească. Apoi dezbătură la fel de îndelung cu privire la locul în care domnul de Baudricourt urma să aibă viziunea care avea să schimbe soarta Franţei. Studiară un timp obiceiurile acestuia şi descoperiră că, după ce încheia treburile căpităniei, seniorul obişnuia să se întoarcă singur la castel, pe un anumit drumeag izolat. Concluzionară că locul acela pustiu era cel mai potrivit apariţiei arhanghelului Mihail – fiindcă ar fi fost destul de riscant să arate hologrma mai multor oameni. Poate că treaba s-ar fi terminat cu o criză de isterie general, care ar fi scăpat de sub control… sau cu bănuiala că era vorba de o ispită a necuratului…

Pregătiseră totul cu grijă, iar acum cei trei stăteau în faţa ecranului, gata să intervină. Îl urmăreau pe căpitanul din Vaucouleurs cum se întorcea spre casă, moţăind în timp ce calul mergea agale de-a lungul drumului plin de praf, îndreptîndu-se spre o cotitură ce se strecura între două dîmburi acoperite cu iarbă deasă…

— Acum e momentul! decise cel căruia ceilalţi îi spuneau „domnul conte“, iar Bálsam apăsă pe un buton.

În clipa aceea se întîmplară simultan două lucruri.

Deasupra cărării dintre cele două deluşoare se ivi imaginea plină de lumină şi de slavă a unui înger care ţinea în mîna dreaptă o spadă ce lucea orbitor, ca miezul soarelui. În timp ce aripile sale albe tremurau uşor, îngerul rostea ceva, adresîndu-se cuiva care ar fi trebuit să se afle pe cărare sau în apropierea acesteia.

În faţa calului care mergea agale, moţăind toropit de căldură ca şi stăpînul său, dintr-un tufiş de pe marginea drumului apăru deodată iepure. Probabil și el toropit de căldură, pentru că păru extrem de surprins dînd nas în nas cu calul, dacă se poate spune astfel. Cele două lighioane se priviră doar un sfert de secundă, timp prea scurt ca să-şi dea seama că nu le pîndea nici un pericol, apoi iepurele păru să înţeleagă că un cal înseamnă de multe ori şi călăreţ, iar călăreţ înseamnă aproape întotdeauna vînător, drept urmare făcu un salt disperat, dîndu-se peste cap şi reuşind să aterizeze înapoi în tufişul din care abia ieşise. Mişcarea aceea bruscă, violentă şi fără nici o logică, combinată cu starea de somnolenţă anterioară a bidiviului, avu ca urmare o spaimă necontrolabilă a calului seniorului de Baudricourt, care, din motive doar de el ştiute, se întoarse şi o luă la goană înapoi de unde venise, fără să ţină seama de urletele şi de pintenii

călăreţului.

— Am dat greş, bombăni supărat contele.

— Iată cum roata istoriei se învîrte altfel decît am sperat, din cauza unui iepure speriat, comentă vesel maestrul Michel.

— Dacă mai adaugi încă două versuri, poţi să mai adaugi un catren la celelalte, se hlizi Bálsam.

— Staţi un pic! zise contele. Am impresia că lucrurile s-au încurcat rău de tot…

Apăsă pe nişte butoane, modifică unghiul de privire şi imaginea de pe ecran se schimbă. Holograma cu arhanghelul ce ţinea în mînă spada de foc plutea la vreo doi metri deaspra drumului prăfos de ţară.

Numai că în faţa ei, îngenuncheată pe bălăriile de la marginea drumeagului, stătea o ciobăniţă de vreo paisprezece, cincisprezece ani, care asculta cu capul plecat ce-i spunea arhanghelul. Cîteva oi păşteau liniştite iarba de pe marginea cărării.

Cînd discursul înregistrat se termină, ciobăniţa îşi ridică fruntea şi se adresă holoramei care începuse să devină transparentă, gata să dispară:

— Doamne, n-am înţeles de ce m-ai ales pe mine, nevrednica, pentru o asemenea misiune, dar nu-mi voi găsi odihna pînă n-o voi duce la capăt!

Cei trei se priviră, fără să le vină să creadă.

— Cine e fetiţa asta? reuşi să bîiguie Bálsam.

Puseră în funcţiune programe de căutare şi reuşiră s-o identifice: o oarecare Jeanne D'Arc, o fată cu oarecari probleme psihice, care pretindea că vorbise cu Sfînta Catherine şi Sfînta Marguerite.

— Cred că am încurcat bine lucrurile, bombăni contele.

— N-a fost vina nimănui, se grăbi să-l consoleze maestrul Michel. Şi, la urma urmei, putem repara totul. Intervenim cu o zi înainte, avem grijă ca holograma să fie văzută doar de seniorul de Baudricourt, ştergem din mintea ciobăniţei ce nu trebuia să vadă… Adică o să trebăluim un pic, dar totul o să fie în ordine pînă la urmă.

— Da, bine, bine, mormăi contele. Ai dreptate, dragă maestre, putem repara totul…

— Dacă tot am declanşat o aiureală, spuse cu nonşalanţă Bálsam, ce-ar fi să vedem ce-a ieşit din aiureala asta? Înainte de a ne apuca s-o reparăm, bineînţeles…

— Să vedem, zise şi contele, amuzat.

Şi văzură, și nu le veniră să creadă.

Totul începuse frumos. Stadionul Yves-du-Manoir din Colombes era plin de spectatori, englezii la tribuna a doua, francezii la tribuna

întîi. În centrul lojei oficiale, printre persoanele importante, se aflau George al V-lea, regele Angliei, al Scoţiei, al Irlandei şi al dominioanelor, împărat al Indiei, şi gazda sa, Charles al VII-lea, împărat al Franţei. Între cei doi fusese rezervat un fotoliu pentru o doamnă iubită în Franţa şi respectată în toată lumea pentru actele sale de caritate, o veche şi nobilă tradiţie de familie. Doamna aceea, singura din toată nobilimea franceză al cărui titlu se transmitea prin femei, era ducesa de Rais-Darc.

Echipele erau aliniate la centru, francezii în bluze albastre, cu şort alb şi jambiere roşii, englezii cu bluze şi şorturi albe, cu jambiere bleumarin.

Fanfara începuse imnul şi toată lumea se ridicase în picioare, iar corul alcătuit din marinari – un mic omagiu adus regelui oaspete şi carierei sale în marină – intonase *God Save the King*, apoi continuase cu imnul gazdelor, *Marseilleza*.

Da, totul începuse frumos, într-o atmosferă sărbătorească.

Şi se terminase aşa cum se terminase.

La ce se aşteptase? se întreba Marcel Montbleu, uitîndu-se cu scîrbă la paharul cu vin roşu din faţa sa.

Franţa terminase întotdeauna Turneul celor cinci naţiuni pe ultimul loc, lingura de lemn părea rezervată cocoşului galic…

În plus, ce putea să se întîmple în ziua de 1 aprilie, ziua nebunilor, ziua păcălelilor?

Doar o păcăleală. Nimeni nu trebuia să se aştepte la ceva serios în ziua de 1 aprilie.

Însă, îşi zise cu obidă Marcel, una e să te bată englezoii la ei acasă şi alta e să te bată chiar în Parisul tău, ca nişte mitocani şi nişte nesimţiţi ce erau.

Dar ce-l frămînta cel mai mult era sentimentul ciudat şi inexplicabil că făcuse ceva ieşit din comun, ceva foarte important – cum ar fi, de exemplu, schimbarea sorţii întregii lumi – ca să evite înfrîngerea aceea ruşinoasă.

Şi că schimbase de pomană istoria lumii, pentru că englezii tot învinseseră…

— *Mon petit*, îi zise chelneriţa dolofană, nu mai pune atît de mult la suflet. La urma urmei, nu-i decît un meci, o să se mai joace unul şi la anul, poate atunci o să cîştige ai noştri…

La urma urmei, e doar un meci, o să se mai joace unul şi la anul, îşi spuse Marcel şi zîmbi…

— Frumoasă poveste, zise Jean Amvroise. Frumoasă şi interesantă. Însă trebuie să mărturisesc că n-am auzit niciodată de

ducesa de Rais-Darc, nici de operele ei de caritate.

— Nu-i de mirare, oftă maestrul Michel. Nu aveai cum să auzi, pentru că această familie ducală n-a existat decît într-o singură variantă a istoriei. După ce Jeanne D'Arc i-a izgonit pe englezi, iar delfinul a fost uns ca rege al Franţei, tînăra păstoriţă a rămas la curtea regală. Charles al VII-lea i-a dăruit domenii întinse şi, la sugestia papei, a căsătorit-o cu cel mai nobil dintre tovarăşii ei de arme, Gilles de Rais, mareşal al Franţei şi membru al celor mai de frunte familii ale regatului. A dăruit celor doi un titlu ducal care se transmitea pe linie feminină, unicul de acest fel din întreg regatul, descendenţii masculini ai perechii moştenind titlurile tatălui lor. Ducesele de Rais-Darc au mai moştenit ceva de la păstoriţa Jeanne: un suflet nobil şi compasiune pentru cei sărmani. Beneficiind de o avere imensă, s-au dedicat, generaţii de-a rîndul, operelor de binefacere.

— Interesant, mormăi Jean. Dar de ce aţi spus că familia asta a existat doar într-o singură variantă a istoriei?

— Pentru că, după cum e normal, au apărut multe persoane care-şi doreau modificarea acestei desfăşurări a evenimentelor, îi explică îndatoritor maestrul Michel. Bineînţeles, erau cu toţii englezi care ţineau morţiş ca Franţa să fie unită cu Anglia, iar pentru asta, ciobăniţa Jeanne trebuia să dispară înainte de a-şi duce misiunea pînă la capăt. Variantele care implicau uciderea tinerei în luptele din jurul Orléansului n-au avut efectul scontat, pentru că moartea ei i-a întărîtat şi mai mult pe admiratorii ei. Atunci, un tînăr poet englez din secolul al XIX-lea, nu-ţi spun numele, pentru că de n-ar fi fost el s-ar fi găsit un altul care să aibă aceeaşi idee, ne-a propus să aranjăm astfel lucrurile încît Jeanne şi căpitanii ei – La Hire, Jean Dunois, Gilles de Rais, Xaintrailles – să fie declaraţi vrăjitori care au uneltit împreună cu puterile întunericului, să fie excomunicaţi şi arşi pe rug, astfel încît Fecioara din Orléans să nu mai aibă adepţi, să nu mai existe nimeni care să lupte pentru cauza ei şi a delfinului.

— Evident, treaba asta a avut ca urmare renunţarea delfinului la orice pretenţii asupra tronului Franţei, se vîrî în vorbă domnul Germain. Nu pentru că se convinsese că puterile întunericului fuseseră cele care îi vîrîseră în cap că ar trebui să fie rege, ci pentru că papa îl ameninţase cu excomunicarea. Iar delfinul chiar era un tip credincios…

— Bineînţeles, după aceea au apărut alţi poeţi, de data asta francezi, care ne-au cerut să facem astfel încît Jeanne să nu ajungă pe rug, iar noi le-am făcut pe plac, zise José Bálsam.

— Adică trebuie să înţeleg că varianta actuală a istoriei, cea pe care o cunosc eu – adică aceea în care Fecioara îl încoronează pe delfin, dar moare în cele din urmă pe rug – este rezultatul unor îndelungi negocieri şi a unor modificări succesive? întrebă Jean, fără

să-i vină să creadă. Vreţi să-mi spuneţi că s-au găsit oameni care să spună bine, dacă nu se poate altfel, hai s-o ardem pe Fecioară pe rug, dar numai după ce-l încoronează pe delfin?

— Ce bine ar fi fost ca lucrurile să fie atît de simple, oftă domnul Germain. Din nefericire, nu sînt… Ştii, ţi-am prezentat acest caz pentru că, spre deosebire de celelalte două despre care am vorbit, în el apar nişte lucruri ciudate… De exemplu, cu toate că Franţa nu mai face parte din Marea Britanie, există un Turneu al celor cinci naţiuni, turneu care avea sens în cazul în care la el participau ţările care alcătuiau o uniune…

— Bine, spuse Bálsam, nu mai complicăm lucrurile povestindu-ţi că peste vreo cincizeci de ani turneul va deveni „al celor şase naţiuni", fiind acceptată şi Italia. Justificarea unei asemenea decizii este dificil de explicat celor care nu cunosc anumite evenimente dintr-un anumit trecut. Să sperăm că o să avem timp să-ţi povestim şi despre ele…

— Dar cel mai ciudat lucru este faptul că, deşi varianta finală a modificărilor făcute de noi implicau doar încoronarea delfinului, totuşi evenimentele, cu de la sine putere, au evoluat astfel încît atît Jeanne, cît şi Gilles de Rais au sfîrşit pe rug.

— Ca şi cum diferitele variante istorice s-ar fi împletit între ele, ajungînd la o variantă stabilă, care nu mai poate fi modificată fundamental, spuse cu oarecare resemnare maestrul Michel.

— De fapt, cred că e cazul să încercăm să-ţi explicăm în cîteva cuvinte ce urmărim noi, zise domnul Germain.

— Păi cred că mi-aţi explicat deja asta, spuse oarecum mirat Jean. Modificaţi istoria, după cum vă cer diferite persoane.

— Dar de ce facem asta? insistă domnul Germain.

Jean se mulţumi să ridice din umeri.

— Dragul meu, istoria e ca apa care curge de-a lungul unei albii săpate în stîncă. Uneori, albia e adîncă şi bine trasată. Orice ai face, apa trebuie să curgă doar de-a lungul ei. Adică în unele cazuri istoria nu poate fi modificată în nici un fel, nu poate exista decît o singură variantă a ei. Sigur, în asemenea cazuri avem de-a face cu personaje tragice şi personaje de succes. Cei care simt încotro se îndreaptă lucrurile şi dau o mînă de ajutor pentru ca evenimentele să se scurgă în direcţia respectivă, vor fi eroii vremurilor lor. Cei care încearcă să se opună unui curs ireversibil al istoriei…

— Şi cum poate cineva să ştie care-i cursul ireversibil al istoriei? întrebă Jean.

— Dacă nu-i unul dintre noi, nu are cum să ştie, spuse sentenţios domnul Germain, iar ceilalţi doi dădură din cap.

— Oricum, de chestia cu personalităţile şi rolul lor în istorie se ocupă alţii, mărturisi maestrul Michel. Poate o să-ţi povestim cîndva, poate o să-ţi facem cunoştinţă cu nişte prieteni ai noştri…

— Da, zîmbi Bálsam, ar fi interesant să-l cunoşti pe un amic al nostru care s-a ocupat într-un timp cu omorîrea lui Mahomed…

— Şi ce s-a întîmplat? întrebă Jean, căscînd ochii mari.

— Nimic deosebit, răspunse sec domnul Germain. Totul a rămas la fel, numai că religia pe care noi o cunoaştem sub numele de mahomedanism s-a numit aliism sau bekrism… sau, în majoritatea cazurilor, islam. Dragul meu, nimic nu apare din senin, ca lucrare a unui singur om. Fiecare viitor profet are prieteni cu care discută îndelung şi care îi vor fi primii adepţi. După răstignirea lui Iisus, învăţătura sa a fost răspîndită de apostoli… Dar, după cum am spus, de treburile astea se ocupă alt departament. Hai să revenim la albiile noastre.

— Să revenim, oftă plin de regret Jean, pe care l-ar fi interesat mai mult poveştile de care nu voia să pomenească domnul Germain.

Acesta abia aştepta să-şi continue prelegerea:

— Avem situaţia în care albia este alcătuită, de fapt, din două sau mai multe albii paralele. Și, indiferent pe care drum ar lua-o evenimentele, vor ajunge în cele din urmă în acelaşi loc. Acesta e cazul celor mai multe variante istorice – se pot desfăşura pe trasee oarecum diferite între ele, dar finalul va fi acelaşi. Şi mai avem o situaţie, cea mai interesantă dintre toate, în care albiile nu sînt bine definite, sînt prea puţin adînci, evenimentele pot trece dintr-o albie în alta, adîncind unele, umplîndu-le cu aluviuni pe altele, rupînd malul dintre unele şi transformînd mai multe albii în una singură…

Domnul Germain tăcu, iar Jean se uită la el, nedumerit. Apoi îndrăzni să întrebe:

— Bine, am înţeles chestia cu albiile. Şi dumneavoastră ce faceţi?

— Noi modificăm cursul istoriei, încercînd să-l abatem de pe albia în care se află. Ai un pic de răbdare, că-ţi spun de ce facem asta. Ca să forţăm lucrurile şi, în a treia situaţie, cursul să se stabilizeze, să capete un echilibru şi un debit normal. Evident, nu putem face modificările istorice după cum considerăm noi pentru că noi judecăm lucrurile din perspectiva viitorului, nu putem fi obiectivi. Aşa că acceptăm sugestiile oricui.

— Ştii, mormăi maestrul Michel, există ceva ce se numeşte subconştient colectiv. Nici nu-ţi imaginezi cît de eficient este…

Nu, îşi spuse Jean Amvroise. Nu-şi imagina cît de eficient era subconştientul colectiv, nici nu ştia ce este acesta. Nu ştia multe, dar devenise atît de dornic să afle, încît era convins că viaţa printre modificatorii istoriei nu putea fi decît plăcută şi interesantă.

DESPRE AUTOR

Liviu Radu s-a născut la 20 noiembrie 1948, în Bucureşti. Tot aici a absolvit Facultatea de Automatică a Politehnicii, secţia calculatoare. A debutat cu povestirea „Faţa reală a planetei Marte“ în revista *Quasar* nr.5/1992. A publicat proză scurtă, romane, recenzii, eseuri. A tradus peste 50 de cărţi. A obţinut numeroase premii, cel mai important dintre ele fiind cel al Convenţiei Europene de SF din 2000 (Gdansk, Polonia). Este membru al Uniunii Scriitorilor.

Romane: *Trip-Tic* (1999), *Opțiunea* (2004), *Spaime* (2004), *Waldemar* (2007), *Blocul cîș* (2008), *O după-amiază cu bere și zîne* (2009), *Lumea lui Waldemar* (2010, volum omnibus – Premiul Ion Hobana 2011 pentru literatură fantasy).

Proză scurtă: *Spre Ierusalim* (2000), *Constanța 1919* (2000), *Babl* (2004), *Cifrele sînt reci, numerele-s calde* (2006), *Povestiri fantastice* (2009), *Modificatorii* (2010), *Ghicit de seară* (2010), *Singur pe Ormuza* (2011).

Non-ficţiune: *Manipularea maselor – cazuri celebre din ultimul mileniu* (2005).

Este prezent în antologiile: *Nemira ’96*, *Plaja nudiștilor* (1999), *Don Quijote, prostituata şi alte personaje* (2000), *Timpul eroilor* (2001), *Romania SF 2001*, *Alte lumi, alte legende* (2002), *AtelierKult: povestiri fantastice* (2005), *Dansînd pe Marte și alte povestiri fantastice* (2009), *Millennium 1: Fantasy & Science Fiction* (2009), *Millennium 2: Șase ani de ficțiuni* (2009), *Pangaia* (2010), *Premiile Galileo 2011* (2011).

Table of Contents

Title page
LUMINA TREBUIE SĂ VINĂ DINSPRE RĂSĂRIT
DOSARUL „HANNIBAL ANTE PORTAS“
MESTECENII
ALLEZ LA FRANCE!
DESPRE AUTOR